

JAARVERSLAG 2017

VAN DE STICHTING VOOR DE PC EN R.-K LERARENOPLEIDING
VOOR HET BASISONDERWIJS IN NOORD-HOLLAND EN DE
STICHTING NIEUWBOUW IPABO.

Foto voorkant:

Verbouwing voor nieuw pand Rubenslaan, locatie Alkmaar.

Inhoudsopgave

Inhoud

Woord vooraf	7
Bestuursverslag.....	9
1. Hogeschool	11
1.1 Missie en speerpunten.....	11
1.2 Ontwikkelingen in de strategische samenwerking	12
1.3 Bestuur en toezicht: hoofdlijnen corporate governance	12
Bezoldiging bestuur en toezichthouders	14
1.4 College van bestuur	14
Samenstelling en nevenfuncties	15
Professionalisering	15
Declaraties	15
1.5 Raad van toezicht.....	15
Samenstelling en nevenfuncties	16
Hoofdlijnen commissies raad van toezicht.....	17
Onderwerpen vergaderingen raad van toezicht	18
Auditcommissie	18
Remuneratiecommissie	18
Onderwijs- en onderzoekscommissie	18
Medezeggenschap	18
1.6 Horizontale dialoog	19
1.7 Medezeggenschap.....	19
Opleidingscommissie	21
1.8 Rechtsbescherming.....	22
Klachtencommissie	22
Examencommissie.....	22
College van Beroep voor de examens	22

Geschillenadviescommissie	23
Decanaat	23
2. Onderwijs	25
2.1 Indicatoren onderwijs	25
Studentenaantallen	25
Werving	26
Rendementen en uitvalpercentage	27
Studiesucces	27
2.2 Projecten onderwijs	28
Bachelor	28
Curriculumvernieuwing	29
Sportklas	29
Associate degree Pedagogisch Educatief Medewerker	30
Internationalisering	30
Relatie werkveld en Samen Professioneel Sterk	31
Post-hbo en nascholing	31
2.3 Tevredenheid stakeholders	32
3. Onderzoek	35
3.1 Indicatoren onderzoek	35
3.2 Projecten Onderzoek	38
Kenniscentrum spelend en onderzoekend leren	38
Onderzoeksinzet en beroepspraktijk	38
Onderwijs	39
Professionalisering van docenten	39
Kennisdomein	40
Internationalisering	40
Lectoraten en onderzoeksthema's	40
Lectoraat Jonge Kind	41
Lectoraat Rekenen –wiskunde	41
Lectoraat Wetenschap en technologie	42
Onderzoeksdomein Diversiteit en kritisch burgerschap	43
3.3 Tevredenheid stakeholders	43
Lectoraat Jonge kind	44
In het veld Beroepspraktijk / samenleving	44

In het veld Onderwijs en professionalisering	44
In het veld Kennisontwikkeling	44
Aantoonbaar gebruik van de producten:	44
Aantoonbare blijf van waardering:	44
Lectoraat Rekenen-wiskunde	45
In het veld Beroepspraktijk / samenleving	45
In het veld Onderwijs en professionalisering	45
In het veld Kennisontwikkeling	45
Aantoonbaar gebruik van de producten:	45
Aantoonbare blijf van waardering:	45
Lectoraat Wetenschap en technologie	45
In het veld Beroepspraktijk / samenleving	45
In het veld Onderwijs en professionalisering	46
In het veld Kennisontwikkeling	46
Aantoonbaar gebruik van de producten:	46
Aantoonbare blijf van waardering:	46
Onderzoeksdomein Diversiteit en kritisch burgerschap	46
In het veld Beroepspraktijk / samenleving	46
In het veld Onderwijs en professionalisering	47
In het veld Kennisontwikkeling	47
Aantoonbaar gebruik van de producten:	47
Aantoonbare blijf van waardering:	47
4. Versterking van de organisatie: teams aan zet.....	49
4.1 Indicatoren	49
Funciemix	50
4.2 Professionalisering en verhouding OP/OOP/AOP	50
Professionaliseringsbudget	51
4.3 Projecten versterking van de organisatie	52
4.4 Veiligheid en duurzaamheid	52
4.5 Huisvesting en ondersteunende diensten	53
Duurzame inzetbaarheid	53
Functioneringsgesprekken	53
Doelgroepenbeleid	54
4.6 Arbeidsvoorwaarden	54

4.7	Tevredenheid en werkdruk	54
4.8	Ziekteverzuim	55
5.	Financieel jaarverslag 2017	57
5.1	Samenvatting Financiële Ontwikkeling	57
5.2	Financiële kengetallen	58
5.3	Lange termijn ontwikkelingen financieel gebied	60
5.4	Treasury management	62
5.5	Huisvesting	62
5.6	Continuïteitsparagraaf	64
5.7	Navolging Notitie Helderheid in bekostiging	72
5.8	Verantwoording van bestuurskosten en declaraties in 2017	74
	Jaarrekening 2017.....	75
	77
6.	Jaarrekening 2017 geconsolideerd.....	77
6.1	Grondslagen	77
6.2	Geconsolideerde balans per 31-12-2017	83
6.3.	Geconsolideerde exploitatierekening 2017	84
6.4	Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2017	85
6.5	Toelichting bij de geconsolideerde balans per 31 december 2017	86
	Bestemmingsvoorstel exploitatiesaldo	88
6.6	Niet uit de balans blijvende verplichtingen /regelingen	93
6.7	Gebeurtenissen na balansdatum	93
6.8	Overzicht verbonden partijen	94
6.9	Toelichting op de geconsolideerde exploitatierekening 2017 ..	95
6.10	WNT-verantwoording 2017 Hogeschool iPabo	100
7.	Jaarrekening 2017 enkelvoudig	103
7.1	Enkelvoudige balans per 31-12-2017	103
7.2	Enkelvoudige exploitatierekening 2017	104
7.3	Toelichting op de enkelvoudige balans 2017	105
8.0	Overige gegevens	106
	Statutaire bepaling winstgegevens	106
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	107
	BIJLAGEN	109

Woord vooraf

Voor u ligt het jaarverslag van 2017 van Hogeschool iPabo. Wij staan voor goed onderwijs. De student staat daarbij centraal, maar wij zijn samen eigenaar van ontwikkeling. Vanuit een waardenbewuste identiteit realiseren we talentontwikkeling. Ons praktijkgerichte onderzoek draagt hieraan bij. Vanuit deze missie hebben we dit jaar gewerkt en die koppeling van onze werkzaamheden aan de missie krijgt volgend jaar een vervolg door de missie met studenten en medewerkers te gaan herijken.

Het jaar 2017 was een bewogen jaar waarin we deels gewerkt hebben aan het verder op orde krijgen van de basis en aan de andere kant de nieuwe initiatieven uit 2015 en 2016 een vervolg hebben gegeven. Bewogen was het omdat we hebben geconstateerd dat het interne gesprek meer aandacht moet krijgen dan dat de afgelopen jaren kreeg. We hebben samen waargenomen dat 'teams aan zet' nog veel meer invulling moet krijgen. Verder heeft de curriculumvernieuwing van de major dit jaar veel van onze medewerkers gevraagd en zal dat ook volgend jaar doen. De route naar een nieuw pand voor de locatie Alkmaar aan de Rubenslaan kende een turbulente start en is nu in de bouwfase.

Het gaat tegelijkertijd goed met de hogeschool. Studenten kiezen in toenemende mate voor ons onderwijs. Zowel de bachelor als de Associate degree Pedagogisch Educatief Medewerker (AdPEM) zijn gegroeid op beide locaties. Ons netwerk met mbo en vo is versterkt en de samenwerking met de hogescholen binnen Radiant Lerarenopleidingen is bestendig. Tot onze spijt is de voltijdvariant van de AdPEM niet toegekend door OCW. We zien echter een toenemende vraag naar deze professionals in het werkveld en zijn verheugd dat de deeltijdvariant groeit. De commissie gaf ons een compliment over de goede begeleiding in de overgang van mbo naar hbo. We zijn daar blij mee want het steunt ons streven om de student centraal te zetten.

Werkend vanuit de Kwaliteitsagenda 2016-2020 voor het primair onderwijs in Noord-Holland hebben we samen met onze werkveldpartners in het primair onderwijs (po) talentontwikkeling van onze studenten vormgegeven. Ook hebben we samen met de po-partners en Avans+, Hogeschool Utrecht en Vrije Universiteit leven lang leren voor leerkrachten in Noord-Holland uitgebouwd. We hebben met schoolbesturen ons post-hbo aanbod geëvalueerd en zowel organisatorisch – meer modulair aanbod en meer op locatie – als inhoudelijk – meer focus op onze sterktes – keuzes voor de toekomst gemaakt.

Wij danken onze studenten, medewerkers en collega's in het werkveld voor een rijk onderwijs- en onderzoeksjaar 2017.

Titia Bredée

voorzitter college van bestuur

Bestuursverslag

1. Hogeschool

Hogeschool iPabo is een monosectorale hogeschool met twee locaties, Amsterdam en Alkmaar. De hogeschool verzorgt opleidingen, nascholing en onderzoek op het gebied van leraren en leidinggevenden in het primair onderwijs. We hebben zo'n 900 bachelorstudenten, 40 studenten van de associate degree en een personele omvang van circa 80 fte. Hieronder beschrijven wij wat de visie en missie van onze hogeschool zijn en hoe bestuur, toezicht en medezeggenschap zijn geregeld.

1.1 Missie en speerpunten

Wij staan voor goed onderwijs. De student staat daarbij centraal, maar wij zijn samen eigenaar van ontwikkeling. Vanuit een waardenbewuste identiteit realiseren we talentontwikkeling. Ons praktijkgerichte onderzoek draagt hieraan bij. Vanuit deze missie hebben we dit jaar gewerkt en die koppeling van onze werkzaamheden aan de missie krijgt volgend jaar een vervolg door de missie met studenten en medewerkers te gaan herijken. Onze speerpunten zijn afgeleid van deze missie en waren in 2017 als onderstaand beschreven.

Geïntegreerd curriculum als basis voor de toekomst

Het nieuwe curriculum biedt ruimte aan alle studievarianten, waarmee we de talenten van onze studenten kunnen laten bloeien. Een nieuw curriculum dat enerzijds de vakken meer geïntegreerd aanbiedt en anderzijds meer flexibiliteit en keuzevrijheid kent. We hebben gewerkt aan de inrichting van de major en de minoren met werkveld en studenten.

Associate degree Pedagogisch Educatief medewerker

We zijn in 2016 gestart met de tweejarige hbo-opleiding, de Associate degree Pedagogisch Educatief Medewerker. Hiermee bieden we mogelijkheden voor een meer diverse instroom om bij ons te studeren en in het werkveld met een hbo-opleiding aan de slag te gaan. In 2017 is de band met de reeds participerende kinderopvangorganisaties en po-besturen versterkt om de afstudeerfase voor te bereiden.

Spelend en onderzoekend leren en Kwaliteitsagenda Noord-Holland

Samen met onze strategische partners in het po hebben we onze strategie 2016-2020 vastgelegd. We hebben daarin spelend en onderzoekend leren centraal gezet voor de professionaliserings- en onderzoeksagenda. In 2017 willen het post-hbo aanbod in de lijn van de agenda voortzetten. We hebben ons aanbod met het werkveld uitgevoerd, multidisciplinaire scholing opgezet en professionele leergemeenschappen gecontinueerd.

Hogeschool iPabo staat middenin de samenleving. In Amsterdam hebben we samen met Brede Basisschool El Kadisia het Speleon, onze leeromgeving voor Spelend Leren, vormgegeven. In Alkmaar en de kop van Noord-Holland geven we het Exploreon, een leeromgeving voor onderzoekend leren, met Surplus vorm.

Versterking van de organisatie; teams aan zet

Onze medewerkers begeleiden onze studenten in hun studie. De organisatie is daartoe ingericht in kleine zelfstandige teams van docenten. Deze organisatievorm kende zijn ups en downs in 2017 en we versterken die in het komende jaar in dialoog met de medewerkers met veel eigen verantwoordelijkheid.

Nieuwe locatie Alkmaar aan de Rubenslaan

In 2017 hebben we ons nieuwe pand aan de Rubenslaan gekocht en zijn we gestart met de verbouwing. We passen de ict-voorzieningen aan een meer blended curriculum aan.

1.2 Ontwikkelingen in de strategische samenwerking

Hogeschool iPabo participeert in de coöperatie Radiant Lerarenopleidingen, een samenwerkingsverband van negen hogescholen: Marnix Academie, Driestar, Thomas More, Viaa, KPZ, CHE, Iselinge en De Kempel. Binnen Radiant Lerarenopleidingen wordt kennis en kracht op gebieden als onderwijsontwikkeling en praktijkgericht onderzoek gebundeld. Zo kunnen deze hogescholen landelijk gezien, gehoord en erkend worden, de toekomstige leraren optimaal begeleid worden in persoonlijk meesterschap, van en met elkaar leren en elkaar inspireren, de eigenheid en bestaansrecht behouden en slagvaardiger reageren op de ontwikkelingen in de samenleving.

Daarnaast is in 2017 de samenwerking met het werkveld onverminderd voortgezet en verder geïntensiveerd. In Noord-Holland bestaat er al een lange traditie van samenwerking tussen schoolbesturen voor primair onderwijs en Hogeschool iPabo gericht op versterking en verdieping. Deze samenwerking heeft geleid tot het opzetten van het project 'Samen Professioneel Sterk' hetgeen heeft geresulteerd in de honorering van de gezamenlijke subsidieaanvraag in het kader van de Regeling Versterking Samenwerking Lerarenopleidingen en Scholen 2013-2016 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dit project is verlengd tot eind 2017. Met een aantal van onze strategische partners in het primair onderwijs Noord-Holland, Agora, Tabijn, El Amal, Flore, Amos en Sarkon is de Kwaliteitsagenda 2016-2020 vastgelegd. Gezamenlijk is daarin spelend en onderzoekend leren centraal gezet voor de professionaliserings- en onderzoeksagenda en we nemen ons voor ons onderzoek met het werkveld uit te voeren, multidisciplinaire scholing op te zetten en professionele leergemeenschappen te continueren. Het Speleon, onze leeromgeving voor Spelend Leren, samen met El Kadisia in Amsterdam en het Exploreon, een leeromgeving voor onderzoekend leren met Surplus in Alkmaar en Stichting Kopwerk zijn hier voorbeelden van.

Hogeschool iPabo werkt in samenwerkingsverband Magistrum samen om opleidingen te verzorgen voor schoolleiders en andere leidinggevendenden in het onderwijs. Daarbinnen is met name Avans+ de partner waarmee iPabo samenwerkt. iPabo werkt voor haar masteraanbod ook samen met de HU en de Marnix Academie voor de masters Educational Needs en Leren en Innoveren. De HU is tevens samenwerkingspartner samen met de VU voor professionaliseringsactiviteiten voor leraren in Noord-Holland via het Noord-Hollands Leerlab. Met de VU biedt Hogeschool iPabo ook de universitaire pabo aan.

Deze partnerschappen zijn opgezet door het college van bestuur en de medewerkers van de hogeschool en bekrachtigd door de raad van toezicht.

1.3 Bestuur en toezicht: hoofdlijnen corporate governance

Uitgangspunt voor bestuur en toezicht van Hogeschool iPabo is de overtuiging dat goed bestuur zich kenmerkt door integriteit en verantwoording over strategie, resultaten en risico's. Een strikte scheiding van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen toezichthouder en bestuur vormt de basis voor een effectief en efficiënt samenspel. De samenwerking tussen raad van toezicht en college van bestuur is te kenschetsen als kritisch en constructief. De verhouding tussen bestuur en toezicht is vastgelegd in de statuten en het bestuursreglement, waarin de taken en werkwijze van het college van bestuur en de raad van toezicht nader zijn uitgewerkt. De raad van toezicht kent een reglement waarin de statutaire bepalingen met betrekking tot de verhouding bestuur en toezicht nader zijn uitgewerkt.

Zowel de raad van toezicht als het college van bestuur onderschrijven integraal de Branchecode Goed bestuur Hogescholen. De bepalingen hiervan zijn ook in 2017 leidraad geweest voor het handelen. De **naleving van de branchecode** wordt getoetst aan de hand van tien vragen. Hieronder treft u de beantwoording van de vragen¹ volgorde aan:

- 1 Rapporteert het college van bestuur in het jaarverslag over **de realisatie van haar doelstellingen**? En zijn die ontleend aan haar **missie en visie**?
Ja, dit is beschreven in paragraaf 1.1 van dit bestuursverslag.
- 2 Geeft het college van bestuur in het jaarverslag inzicht in de werking en de belangrijkste resultaten van het **interne risicomanagementsysteem**?
De risicobeheersing en -control van Hogeschool iPabo is gestoeld op het INK managementmodel en principes van de 'balanced scorecard'. Ten behoeve van de voortgangsbepreking van werkprocessen en gerealiseerde resultaten vindt twee keer per maand een 'groot werk overleg' plaats. In dit overleg rapporteren managers en bestuurlijke staf aan het College van bestuur over de voortgang van werkprocessen en gerealiseerde resultaten. Het College van bestuur heeft hierover gerapporteerd in 2017 aan de Raad van toezicht tijdens de reguliere vergaderingen.
Verder is in een separate paragraaf Risico's in het financiële gedeelte -de jaarrekening - bij dit bestuursverslag opgenomen.
- 3 Wordt in het jaarverslag melding gemaakt van besluiten tot het aangaan van **transacties waarbij tegenstrijdige belangen** spelen die van materiële betekenis zijn voor de hogeschool en/of voor de leden van het **college van bestuur**?
Dit is niet van toepassing.
- 4 Wordt er in het jaarverslag melding gemaakt van besluiten tot het aangaan van **transacties waarbij tegenstrijdige belangen** spelen die van materiële betekenis zijn voor de hogeschool en/of voor de leden van de **raad van toezicht**?
Dit is niet van toepassing.
- 5 Meldt de **raad van toezicht** de samenstelling van haar afzonderlijke commissies? b) Meldt de raad van toezicht het aantal vergaderingen daarvan? c) Alsmede de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen?
Alle hier genoemde onderwerpen zijn beschreven in paragraaf 1.5.
Het functioneren van het college van bestuur is besproken in de eerste alinea van paragraaf 1.4.
Het functioneren van de raad van toezicht is besproken in paragraaf 1.5 in de alinea net voor samenstelling en nevenfuncties.
- 6 Vermeldt de **raad van toezicht** of zij naar het oordeel van zichzelf **onafhankelijk** is?
De leden van de raad zijn onafhankelijk in de betekenis van de Branchecode Goed Bestuur Hogescholen. Zij hebben geen (deel)belangen bij de hogeschool en kunnen onafhankelijk van elkaar en het college van bestuur opereren. Er zijn in 2017 geen onderwerpen aan de orde geweest waarbij (potentieel) strijdige belangen van leden van de raad van toezicht of het college van bestuur een rol speelden. Naar het oordeel van de raad van toezicht is steeds voldaan aan het onafhankelijkheidsprincipe.
Dit is eveneens vermeld in de derde alinea van paragraaf 1.5.
- 7 Wordt er door het college van bestuur melding gemaakt van activiteiten die **niet publiek bekostigd** worden? b) Zo ja, wordt in het jaarverslag duidelijk gemaakt welke wijze deze activiteiten passen binnen de missie van de hogeschool? c) En of zij bijdragen aan de realisatie van de maatschappelijke opdracht van de instelling?
Dit is niet van toepassing.
- 8 Wordt er door de raad van toezicht in het jaarverslag melding gemaakt van de wijze waarop het college van bestuur **externe belanghebbenden** van de hogeschool betreft bij de ontwikkeling van het beleid en communiceert over de uitvoering daarvan?
Ja, dit is beschreven in paragraaf 1.6 Horizontale dialoog.
Op de website (www.iPabo.nl) is een webpagina gewijd aan Governance. Als basis fungeerde de Branchecode. Alle elementen uit de code maken inmiddels onderdeel uit van de governancestructuur van de hogeschool. Door opname van deze documenten op de website voldoet de hogeschool aan de publicatieverplichtingen die voortvloeien uit de Branchecode.
- 9 Rapporteert de raad van toezicht over de **strategische samenwerking** met andere organisaties?
Ja, dit is beschreven in paragraaf 1.2.

¹ De Vereniging Hogescholen spreekt in zijn rapportage over de Branchecode nog van 'jaarverslag'; dit moet 'bestuursverslag' zijn.

- 10 Wordt er in het jaarverslag melding gemaakt van **afwijkingen van de branchecode**? Zo ja, om welke afwijkingen gaat het?
Ja, dit is van toepassing op de benoemingstermijn van Prof. dr. C. Bakker in de raad van toezicht. Het wordt vermeld in paragraaf 1.5, samenstelling en nevenfuncties.
- Ja, de raad van toezicht heeft het overgangsrecht inzake de WNT van toepassing verklaard op de bezoldiging van de voorzitter van het college van bestuur.

Bezoldiging bestuur en toezichthouders

Hogeschool iPabo conformeert zich aan de sectorale bezoldigingsmaxima voor bestuurders in het hbo, conform de Bezoldigingscode Bestuurders Hogescholen en het bezoldigingsmaximum van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De hoogte van de bezoldiging wordt in het jaarrekening gespecificeerd. Deze blijft binnen de grenzen van de wet en van de invulling door de Vereniging Hogescholen daaraan gegeven. Wat betreft de vergoedingen voor toezichthouders zijn ook in 2017 de landelijke uitgangspunten in dezen gevolgd.

1.4 College van bestuur

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het besturen van de hogeschool. Het college van bestuur stuurt de verschillende onderdelen van de organisatie en de beide locaties aan. Naast het vastleggen van beleid, zorgt het college van bestuur voor de stimulering van onderwijsontwikkeling en onderlinge samenwerking, goede arbeidsomstandigheden, medezeggenschap van personeel en studenten, verantwoord financieel beheer en houdt het toezicht op de uitvoering, ontwikkeling en kwaliteit van onderwijs. Het bestuur ziet toe op de naleving van interne en externe regelgeving, op het functioneren van afdelingen en diensten en op nakoming van verantwoordingsverplichtingen. Ten slotte verzorgt het college van bestuur de externe vertegenwoordiging van de hogeschool. De wijze waarop het college van bestuur stuurt is, samen met de verantwoordelijkheden en bevoegdheden, vastgelegd in het bestuursreglement.

Daarnaast zij hier vermeld dat het functioneren van het college van bestuur – conform de eisen van de Branchecode Governance – jaarlijks wordt besproken. Dit heeft plaatsgevonden in maart en april 2017. Tijdens dit gesprek is niet alleen stilgestaan bij het functioneren van het college, maar ook bij de nevenwerkzaamheden die worden verricht. De raad heeft met deze nevenwerkzaamheden ingestemd.

Samenstelling en nevenfuncties

In 2016 zijn er geen wisselingen opgetreden in de samenstelling van het college van bestuur en kent Hogeschool iPabo een eenhoofdig college van bestuur:

- *Mevrouw drs. A.T. Bredée, voorzitter (1,0 fte) vanaf 1 mei 2015*

De voorzitter van het College van bestuur had in 2017 onderstaande nevenfuncties:

Nevenfuncties Titia Bredée			
Bedrijf / instelling	Functie	Bezoldigd onbezoldigd	Per
Uit hoofde van of samenhangend met de functie			
Educatieve Federatie Interactum	Bestuurder	Onbezoldigd	1 juli 2015
Stichting Nieuwbouw iPabo	Bestuurder	Onbezoldigd	3 december 2015
Coöperatief Magistrum UA	Bestuurder	Onbezoldigd	14 juni 2016
Op persoonlijke titel			
Inspectie van het Onderwijs	Voorzitter jury excellente scholen	Bezoldigd	maart 2017
NVAO	Lid panel instellingsreview	Bezoldigd	Voorjaar 2017

Bron: www.ipabo.nl

Professionalisering

De voorzitter college van bestuur heeft een intensieve taalcursus Modern Standaard Arabisch gedaan ten behoeve van de samenwerking met Marrakech-Tensift-Al Haouz voor Radiant Lerarenopleidingen waarvoor zij portefeuillehouder is. Verder is zij politiek actief. Ook houdt zij intervisiegesprekken met de bestuursvoorzitter van Hogeschool VIAA en neemt zij deel aan inhoudelijke thema-avonden van de bestuurders van Radiant Lerarenopleidingen.

Declaraties

Conform de Regeling jaarverslaggeving onderwijs geeft het overzicht opgenomen in het bestuursverslag op pagina 77 inzicht in de vergoedingen voor gemaakte kosten of geleverde diensten die door het college van bestuur zijn gedeclareerd bij de instelling.

1.5 Raad van toezicht

De raad van toezicht functioneert vanuit een maatschappelijk perspectief en ziet erop toe dat de maatschappelijk gewenste doelen van de hogeschool worden vertaald naar eigentijdse kwaliteit van onderwijs, toegepast onderzoek en relevante kennisvalorisatie. Een gezonde bedrijfsvoering is daarbij een voorwaarde. De raad weet zich verantwoordelijk dat het college van bestuur dit vanuit de missie en visie van de hogeschool waarmaakt en bij de beleidsvorming en de uitvoering van bestuurstaken handelt in het perspectief van de continuïteit van de organisatie en doelstellingen van Hogeschool iPabo in relatie tot deze maatschappelijke functie. De raad van toezicht heeft daarmee bijzondere zorg voor identiteit, kwaliteit en continuïteit.

Het functioneren van de raad van toezicht wordt gekenmerkt door integriteit en een onafhankelijke opstelling. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het college van bestuur en op de algemene gang van zaken in de hogeschool en de met haar verbonden instelling en staat het College van bestuur met raad ter zijde. De raad van toezicht richt zich bij de vervulling van zijn taak naar het belang van de hogeschool en weegt de daartoe in aanmerking komende belangen van de bij de hogeschool betrokkenen af.

Gegeven de taakstelling van de raad van toezicht en mede op basis van de uitgangspunten genoemd in de Branchecode Governance zijn de leden toegerust om toezicht te houden op bestuur en de algemene gang van zaken binnen Hogeschool iPabo. Ieder lid heeft affiniteit met onderwijs en onderzoek naar succesvol leraarschap en leiderschap in (basis-)scholen, is in staat het beleid van het college op hoofdlijnen te beoordelen, is gewend om in teamverband te opereren, heeft voldoende tijd en gelegenheid om de vergaderingen van de raad voor te bereiden en bij te wonen en is daarnaast desgewenst beschikbaar voor verder overleg met (leden) van de raad en/of het college van bestuur. De raad van toezicht is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het college van bestuur en welk deelbelang dan ook, onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

De raad heeft toegezien op de adequate werking en verbetering van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Overleg met het hoofd financiën en de voorzitter van het College van bestuur vond regelmatig plaats evenals overleg met de externe accountant. Ook werd op de financiële informatieverschaffing door de hogeschool en de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van het hoofd financiën en de externe accountant specifiek toegezien door de raad van toezicht. In 2017 is geen sprake geweest van besluiten over transacties waarbij tegenstrijdige belangen van het lid van het college van bestuur spelen die goedkeuring behoeven door de raad van toezicht. Hogeschool iPabo onderneemt geen activiteiten die niet publiek bekostigd zijn.

Het functioneren van de raad van toezicht is - tevens conform de eisen - in 2017 besproken. In 2016 heeft de raad van toezicht gekozen voor het aangaan van een structurelere, externe, moderne en efficiënte methode voor zelfevaluatie middels een extern bureau, om te garanderen dat de raad compliant is met de geldende code en in staat is tot verantwoording en een goede maatschappelijke taakvervulling. Deze cyclus is eind 2016 gestart met een online dialoog. In 2017 is besloten eerst intern te evalueren en het toezichtskader voor de iPabo te hernieuwen om dit te synchroniseren met het proces in de organisatie. Vanwege het aftreden van de voorzitter aan het einde van het verslagjaar en de wens om het toezichtskader te herijken is bespreking onder externe leiding verschoven naar 2018.

Samenstelling en nevenfuncties

De raad van toezicht van Hogeschool iPabo bestaat uit vijf personen. In 2017 zijn er geen wijzigingen in de personele samenstelling van raad van toezicht geweest waardoor gedurende het verslagjaar de volgende personen zitting hebben gehad in de raad van toezicht:

De heer drs. J.J.M. Kok MCM (26-04-1946), voorzitter,

benoemd op 15-10-2008, onderbreking 1-1-2012 tot 01-09-2013, aftredend 01-01-2018

Nevenfuncties: Lid raad van toezicht van de stichting Conexus (PO) te Nijmegen

Lid raad van advies van het Maurick College te Vught en de verenigingsraad OMO

Lid bestuur stichting NIVOZ te Driebergen

Lid van het bestuur van de Stichting tot steun van de R.K. Lerarenopleiding Basisonderwijs Amsterdam e.o.

De heer prof. dr. C. Bakker (25-10-1963), vicevoorzitter,

benoemd op 08-09-2008, onderbreking 1-1-2012; 01-09-2013, aftredend 08-05-2019

Hoofdfunctie: Hoogleraar 'Levensbeschouwelijke Vorming' aan het departement Filosofie & Religiewetenschap van de Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht

Parttime gedetacheerd naar Hogeschool Utrecht als lector 'normatieve professionalisering' (tweede termijn: 2016-2020)

Nevenfuncties: Adviseur bij Adviesgroep voor Identiteit, Levensbeschouwing & Onderwijs (Agilo b.v.) te Utrecht

Redactielid Waxmann-publishers

Lid diverse internationale onderzoeksgroepen

Lid bestuur van Het Haagsche Genootschap

Lid adviesraad Educatief Centrum Wereldreligies Rotterdam

Lid adviesraad British Journal of Religious Education

*De heer drs. P. C. Ledegang (01-03-1971), lid,
benoemd op 01-07-2014, einde eerste zittingstermijn 01-07-2018*
Hoofdfunctie: CFO van ParkLane Insight Group
Nevenfunctie: Lid bestuur van Stichting Nieuwbouw iPabo

*Mevrouw drs. E.M.P. van Montfort (22-07-1963), lid,
benoemd op 01-07-2014, einde eerste zittingstermijn 01-07-2018*
Hoofdfunctie: college van bestuur van Stichting Katholiek Basisonderwijs Oss (SKBO)
Nevenfuncties: Lid van raad van advies 2college te Tilburg
Lid raad van commissarissen Kinderopvanggroep te Tilburg
Lid bestuur van Stichting Nieuwbouw iPabo

*De heer drs. C.J.C. Timmer, (22-06-1965), lid,
benoemd op 01-07-2014, einde eerste zittingstermijn 01-07-2018*
Hoofdfunctie: Voorzitter college van bestuur Prof. Dr. Leo Kanner Onderwijsgroep
Nevenfuncties: Extern meldpunt inzake de 'Klokkenluidersregeling' voor medewerkers van Pensioenuitvoeringsbedrijf PGGM te Zeist
Lid Algemene Vergadering Ambulante Educatieve Dienst (Coöp. Vereniging AED)
Bestuurslid meerdere Samenwerkingsverbanden Primair resp. Voortgezet Onderwijs in de regio's Leiden, Duin- en Bollenstreek en Zoetermeer
Peningmeester Stichting ter bevordering van het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs met betrekking tot het justitiepastoraat

De raad van toezicht heeft met inachtneming van de branchecode goed bestuur besloten om voor het lid Bakker een derde zittingstermijn goed te keuren. Hierbij wordt niet aan de bepaling voldaan dat een lid maximaal tweemaal voor een periode van vier jaar zitting neemt. Naar het oordeel van de raad is deze benoeming echter noodzakelijk omdat grote wisselingen in de raad van toezicht niet gewenst zijn, mede vanwege de fase van vernieuwing waarin de organisatie zich bevindt. Met deze herbenoeming ontstaat een dakpansgewijs rooster van aan- en aftreden waardoor de continuïteit van de raad van toezicht geborgd is. De benoeming is voortsnog met een jaar tot uiterlijk 8 mei 2019 of zoveel eerder als mogelijk is zonder de continuïteit van de raad te schaden. Met dat besluit handelt iPabo naar de onderliggende uitgangspunten van de branchecode, met inachtneming van de principes van Goed Bestuur.

Naar het oordeel van de raad van toezicht is aan de geformuleerde onafhankelijkheidscriteria voldaan. De leden hebben een zodanige mix van maatschappelijke kennis en ervaringen, dat de velden in het profiel worden gedekt.

Hoofdlijnen commissies raad van toezicht

De raad van toezicht functioneert als een geheel. Voor de slagvaardigheid in de raad van toezicht zijn in 2017 drie commissies ingesteld en actief geweest. Werving college van bestuur en functioneren college van bestuur worden door de voorzitter en vicevoorzitter voorbereid in de *remuneratiecommissie*. In de *auditcommissie* worden begroting, jaarrekening en andere financiële zaken als aanbestedingen besproken. De commissie bestaat uit de voorzitter en het lid Ledegang. In de *onderwijs- en onderzoekscommissie* worden onderwijs, onderzoek, godsdienstige diploma's en kwaliteit besproken. De commissie bestaat uit de vicevoorzitter en de leden Van Montfort en Timmer. Daarnaast ligt de aandacht voor *medezeggenschap* bij het lid Timmer en de voorzitter. Zij onderhouden het contact met de MR vanuit de rvt.

Onderwerpen vergaderingen raad van toezicht

De raad van toezicht is in 2017 zes keer in een formele vergadering bijeen geweest. De vergaderingen werden telkens bijgewoond door het college van bestuur. De agenda voor de vergaderingen van de raad van toezicht werd opgesteld in overleg tussen de voorzitter van de raad van toezicht en het college van bestuur en de deelonderwerpen werden voorbereid door de hiervoor beschreven commissies. De raad heeft zich in het verslagjaar met name intensief bezig gehouden met verschillende vernieuwingen binnen de hogeschool en de daaruit voortvloeiende financiële, strategische en organisatorische gevolgen. Gespreksonderwerpen waren onder andere:

- de kwaliteit van onderwijs en onderzoek;
- de goedkeuring van de jaarrekening en het jaarverslag 2016;
- de totstandkoming en goedkeuring van de begroting 2018;
- de curriculumvernieuwing;
- de nieuwe huisvesting in Alkmaar;
- de gesprekken met de leden van de Medezeggenschapsraad.

Auditcommissie

De Auditcommissie is op 30 maart en 18 december 2017 bijeen geweest, telkens mede ter voorbereiding van de reguliere vergaderingen van de raad. Daarin bracht de commissie mondeling verslag uit van haar werkzaamheden en bevindingen. Periodieke managementrapportages werden met de commissie besproken, evenals de begroting voor 2018 en de jaarrekening 2016. Tevens hebben gesprekken plaatsgevonden met de instellingsaccountant.

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie is op 23 januari en 1 mei bijeen geweest. Het remuneratiebeleid richtte zich in 2017 op het functioneren en de bezoldiging van het college van bestuur, hetgeen wederom plaatsvond conform de richtlijnen van de WNT.

Onderwijs- en onderzoekcommissie

De onderwijs- en onderzoekcommissie is op 19 januari bijeen geweest. Daar is gesproken over de curriculumvernieuwing, mede in aanwezigheid van de projectleider. Daarnaast is gesproken over het lectoraatsplan voor wetenschap en technologie, eveneens in aanwezigheid van de betreffende lector.

Medezeggenschap

De raad van toezicht heeft in 2017 drie keer overlegd met de MR: 27 maart, 29 mei en 27 september. Het overleg in mei is gepland vanwege de huisvesting in Alkmaar en daar was het college van bestuur bij aanwezig. De raad van toezicht heeft gedurende 2017 een bemiddelende rol gespeeld tussen de MR en het college van bestuur inzake de besluitvorming rond de nieuwe huisvesting in Alkmaar.

1.6 Horizontale dialoog

Inspirerend en innovatief onderwijs verzorgen en bijdragen aan de vernieuwing van het onderwijs en de beroepspraktijk kan alleen in verbinding met de omgeving. Om de daartoe noodzakelijke verbindingen te leggen, heeft Hogeschool iPabo regelmatig contact met stakeholders. De horizontale dialoog wordt binnen Hogeschool iPabo zo op verschillende manieren vorm gegeven:

- betrokkenheid bij beleidskeuzes waarbij studenten, medewerkers en werkveld participeren via studiedagen en formele overleggen (opleidingscommissie, MR);
- betrokkenheid bij het opleidingsaanbod is belegd op studiedagen (bijv. docenten samen met schoolopleiders, werkveldcommissie) en participatie in de opleidingscommissie van studenten, werkveld en docenten;
- betrokkenheid bij het kwaliteitsbeleid is geregeld door participatie van stakeholders aan schriftelijke enquêtes en reguliere mondelinge evaluaties tijdens kwaliteitspanels;
- betrokkenheid bij toelatingsbeleid is geregeld door de afstemming met toeleverende scholen (bijv. mbo-hbo instroomtraject);
- betrokkenheid bij beleid, inhoud en kwaliteit van toegepast onderzoek is geregeld via de raad van advies van de lectoraten (bijv. relaties werkveld, VU);
- betrokkenheid bij marktactiviteiten en contractactiviteiten is geregeld via maatwerk nascholing of gezamenlijke projecten.

Hogeschool iPabo beschikt over diverse communicatiemiddelen om zijn stakeholders te informeren, zoals het jaarverslag, de jaarrekening, de website, iPabo Magazine en de digitale nieuwsbrieven "iUpdate" voor studenten en "iNieuws" voor medewerkers waarin de betrokkenen worden geïnformeerd over actuele zaken die spelen in de organisatie.

1.7 Medezeggenschap

Inspraak van medezeggenschap van personeel en studenten draagt bij de kwaliteit van het onderwijs en de doelmatigheid van het bestuur van de instelling. Hogeschool iPabo kent als organen van medezeggenschap een medezeggenschapsraad (MR) en een opleidingscommissie (OC), waarin zowel personeelsleden als studenten zitting hebben. De MR oefent zijn taak uit in overeenstemming met het Medezeggenschapsreglement. Voor de OC is het Reglement Opleidingscommissie van toepassing. De MR is vertegenwoordigd in de ARBO-commissie.

De Medezeggenschapsraad (MR) behartigt de belangen van werknemers en studenten van Hogeschool iPabo. De raad is samengesteld uit studentleden en personeelsleden. Er is dan ook sprake van twee geledingen, een personeelsgeleding (PGMR) en een studentengeleding (SGMR).

De personeelsgeleding bestaat uit docenten en onderwijs ondersteunend personeel. De taken en werkwijze van de MR zijn vastgelegd in het 'Reglement Medezeggenschap Hogeschool iPabo Amsterdam/Alkmaar.

In 2017 zijn er daartoe verschillende personele wisselingen geweest en bestond de MR uit de volgende personen:

PGMR:

Mevr. J. Booij, lid vanaf 8 februari 2012, secretaris vanaf 8 april 2015, voorzitter vanaf 17 februari 2017 tot 28 augustus 2017, daarna weer secretaris tot einde verslagjaar.

Mevr. I. Nuijens, lid vanaf 8 februari 2012 tot 15 februari 2017.

Dhr. B. van der Weijden, lid vanaf 1 mei 2014.

Mevr. M. Willard, lid vanaf 29 september 2015, secretaris van 18 februari tot 10 augustus 2017.

Dhr. A. Fase, lid vanaf 4 november 2015.

Dhr. M. Heeremans, lid vanaf 17 februari 2016. Interim-voorzitter op 28 augustus 2017. Voorzitter vanaf 6 november 2017.

Mevr. D. Bakker, lid vanaf 6 december 2016.

De heer J. Post, lid vanaf 27 maart 2017.
De heer A.Kenter, lid vanaf 28 augustus 2017.
SGMR: *Mevr. L. Kelder, student-lid Alkmaar vanaf 1 december 2014 tot 10 juli 2017.*
Dhr. J. van de Geer, student-lid Amsterdam vanaf 1 december 2014 studentvoorzitter vanaf 1 maart 2016 tot 27 maart 2017.
Mevr. E. Clemens, student-lid Alkmaar vanaf 1 maart 2016 tot 10 juli 2017.
Mevr. N. Swiader, student-lid Amsterdam vanaf 1 maart 2016. Studentvoorzitter van 27 maart 2017 tot 20 juli 2017.
Mevrouw D. Kropholler, studentvicevoorzitter uit Amsterdam vanaf 2 mei 2017 en studentvoorzitter sinds 28 augustus 2017.
Mevr. L. Bakker, studentvice-voorzitter uit Amsterdam vanaf 1 maart 2016 tot 27 maart 2017 en daarna lid.
De heer J. Springer, studentlid uit Amsterdam sinds 28 augustus 2017.
Mevrouw T. Hofman, studentlid uit Alkmaar vanaf 27 maart 2017.
Mevrouw. D. Mars, studentlid uit Amsterdam vanaf 27 maart 2017.
Mevrouw M.Dam, studentlid uit Amsterdam, van 27 maart tot 6 november 2017.

Er hebben 10 reguliere vergaderingen van de MR met het college van bestuur plaatsgevonden in dit verslagjaar. De MR bereidt het overleg voor in de interne vergaderingen. De agenda voor de vergaderingen wordt opgesteld in overleg tussen het Dagelijks Bestuur van de MR en het college van bestuur. Daarnaast zijn er gesprekken met afvaardigingen vanuit de MR op bepaalde dossiers. Ook bij het cao-overleg zorgt de MR voor toehoorders uit haar geleding. Met de raad van toezicht wordt ten minste twee keer per jaar overlegd. Dit jaar was dit op 27 maart, 29 mei en 27 september. Tevens is er een gezamenlijke studiedag met MR, college van bestuur en de opleidingsmanagers op 8 december geweest die begeleid werd door het NIVOZ.

Naast een aantal vaste agendapunten zoals de indeling van het studiejaar, de jaarrekening, het onderwijs- en examenreglement, het studentenstatuut en de kaderbrief, was er in dit jaar specifiek aandacht voor:

- Trimesterrapportages;
- Jaartakenbeleid;
- Organisatiestructuren;
- Werkplekassessments via video;
- Curriculumvernieuwing in het onderwijsprogramma;
- Huisvestingsdossier in Alkmaar.

Tevens is de MR betrokken geweest bij vacante posities in de organisatie voor secretaris college van bestuur, voor een nieuwe opleidingsmanager en voor een nieuw lid voor de raad van toezicht.

Er zijn twee extra overleggen ingelast. Dit ging om één technisch overleg over de huisvesting Alkmaar op 19 april en één ingelaste bijeenkomst in verband met de minnelijke schikking op het huisvestingsdossier Alkmaar op 29 mei. Na een gesprek met de raad van toezicht werd bij de derde stemming een overeenstemming gevonden en in mei heeft de MR ingestemd met een omvangrijke verbouwing van de locatie Rubenslaan Alkmaar onder bepaalde voorwaarden. Hieruit voortvloeiend is een verbetertraject ingezet waarbij het NIVOZ een begeleidende rol heeft gespeeld om de communicatie en vertrouwen tussen college van bestuur en MR te verbeteren.

De MR zet zich in om zo goed mogelijke voorwaarden voor het voortbestaan van een goed functionerende hbo-opleiding te scheppen en maakt zich hard voor een kwalitatief en duurzaam personeelsbeleid. Daarbij acht de MR een gedegen curriculum voor studenten dat door de gehele organisatie wordt gedragen uitermate essentieel. De actieve studenten in de SGMR dragen op uitstekende en constructieve wijze bij aan het bewaken van het primaire proces. De MR heeft zich in 2017 daarom heel kritisch betoond over de curriculumvernieuwing, het personeelsbeleid en begroting voor 2017. In dezelfde geest zal de MR in 2018 het beleid van het college van bestuur kritisch blijven volgen en waar nodig ook zelf punten aandragen die aandacht behoeven. Zij doet dit graag in overleg met college van bestuur, personeel en studenten, die allen belang hebben bij het voortbestaan van de iPabo.

Opleidingscommissie

De opleidingscommissie (OC) is volgens de Wet op Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek belast met de belangrijke taak in de zorg voor de kwaliteit voor het onderwijs(proces). De OC brengt gevraagd en ongevraagd advies uit over alle aspecten die (de kwaliteit van) het onderwijs betreffen. De opleidingscommissie is op Hogeschool iPabo klankbord en denktank tegelijk. Daarnaast heeft de OC sinds 1 september 2017 ook instemmingsrechten, deze zijn verdeeld over de volgende onderwerpen: de wijze van evalueren van de inhoud van de opleiding en de examens, de inhoud van de afstudeerrichtingen, de kwaliteit op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden die een student bij beëindiging van de opleiding moet hebben verworven, de inrichting van de praktische oefeningen, de studielast van de opleiding en de vakken en de studielast van de masteropleidingen.

De OC bestaat uit studentleden, docentleden en werkveldleden. In 2017 zijn er verschillende personele wisselingen geweest en bestond de OC uit de volgende personen:

Docentleden: Stefan Schuur (voorzitter), docent-lid vanaf september 2014.

Jan Willem Slijpe, docent-lid vanaf september 2015.

Daphne Rijborz, docent-lid vanaf oktober 2016.

Studentleden: Monique Dam, student-lid Alkmaar vanaf december 2014.

Roos de Zeeuw, student-lid Alkmaar vanaf september 2015.

Luca Bakker, student-lid Amsterdam vanaf mei 2015.

Denise Mink, student-lid Amsterdam vanaf januari 2016.

Kaj ter Hoeve, student-lid Amsterdam vanaf september 2017.

Jente Vincken, student-lid Amsterdam vanaf september 2017.

Werkveldleden: Sascha Brugman, werkveld-lid vanaf september 2015.

Marleen Morrée, werkveld-lid vanaf april 2017.

Er hebben in 2017 zeven vergaderingen van de OC plaatsgevonden. De OC heeft zo ook in 2017 wederom studenten en docenten zoveel mogelijk proberen te betrekken bij verbeteringen van het onderwijs. In het overleg dat regelmatig plaatsvindt, streeft de commissie ernaar op een constructieve manier te werken middels adviezen over bijvoorbeeld de veranderende toetsvorm van het werkplekassessment (video-assessment). Dit gebeurt naast de gebruikelijke advisering ten aanzien van het OER, het studentenstatuut en de bespreking van de resultaten van de interne kwaliteitszorg. Tot op heden is er geen secretaris gevonden die de werkzaamheden behorende bij het secretariaat van de opleidingscommissie op zich kan nemen. De notulen worden door de leden per toerbeurt geschreven middels een format om de structuur te bewaken en zodoende de kwaliteit hoog te houden. Het verslagjaar 2017 heeft verder in het teken gestaan van de communicatie binnen Hogeschool iPabo. Er is gesproken over deze terugkerende uitdaging op Hogeschool iPabo, de communicatie van managers, docenten, studenten en werkveld onderling. De OC werkt ook in samenspraak met het opleidingsmanagers aan een consistente dialoog waarbij de bevindingen in de OC worden besproken met het opleidingsmanagement en zij de OC betrekken bij de beslissingen die genomen (moeten) worden.

Met ingang van het studiejaar 2017-2018 zijn de vergaderingen verdeeld in 1 uur vergaderen over de onderwerpen die vanuit onze taakstelling besproken moeten worden en 30 minuten over die onderwerpen die de leden hebben ingediend waarbij het gaat over de kleine kwaliteit van de opleiding en de manier waarop deze kan worden vormgegeven dan wel aangepast. Dit mondt uit in adviezen aan het college van bestuur of het GWO of wordt meegenomen als input voor de onderwerpen waarover gestemd moeten worden.

1.8 Rechtsbescherming

Hogeschool iPabo kent een loket Klacht, Bezwaar en Beroep dat via de website te bereiken is. Het heeft als doel om de uitvoering van de procedures, vastgelegd in voor studenten beschikbare reglementen, bij de Examencommissie, het College van Beroep voor de Examens, de Klachtencommissie en de Geschillenadviescommissie te ondersteunen. Het loket Klacht, Bezwaar en Beroep en de daaraan verbonden commissies fungeert tevens als meldpunt voor klachten van anderen dan studenten.

Studenten en medewerkers kunnen bij het loket Klacht, Bezwaar en Beroep met al hun klachten en bezwaren terecht en komen via een kort 'stappenplan' uit bij het orgaan dat hun klacht in behandeling zal nemen. Dit stappenplan voorkomt dat klachten bij de verkeerde instantie terecht komen en de behandeling van de klacht onnodig vertraging oploopt.

Studenten kunnen tevens bij de 'studentendecanen' terecht voor hulp, informatie en advies over en bij hun studie. Ook bij bijzondere persoonlijke omstandigheden, of financiële en materiële vragen. De studentendecanen hebben een onafhankelijke positie en gaan uit van de belangen van de student.

Klachtencommissie

Hogeschool iPabo heeft een klachtencommissie voor meldingen over ongewenst gedrag. Een klacht van een student of medewerker wordt door gestuurd aan de Klachtencommissie. De klacht wordt afgehandeld overeenkomstig de Regeling Ongewenst Gedrag, waarbij eerst wordt getracht de klacht op minnelijke wijze op te lossen. In 2017 zijn er geen klachten over ongewenst gedrag door de Klachtencommissie ontvangen. Daarnaast staat een student of medewerker vrij om een beroep te doen op de interne of externe vertrouwenspersonen voor de ondersteuning en/of advisering in geval van ongewenst gedrag binnen de hogeschool. In het verslagjaar hebben 4 medewerkers zich tot de externe vertrouwenspersoon gewend, waarbij het in geen van de situaties om ongewenste omgangsvormen is gegaan maar om privé- en werkgerelateerde hulpvragen. Er heeft 1 student contact gezocht over onderwijsaangelegenheden.

Examencommissie

In 2017 is de examencommissie 27 maal bijeengewees om zaken te bespreken die aan de examencommissie zijn voorgelegd. De examencommissie heeft 402 uitspraken gedaan over zaken als fraude, vrijstellingen, programma's op maat (contracten), negatief Bindend Studieadvies en bezwaren op negatief Bindend Studieadvies, aanvragen voor Cum Laude, verzoeken naar aanleiding van bijzondere persoonlijke omstandigheden. In een kwart van de gevallen is het verzoek afgewezen, in 63% van de gevallen was het verzoek (deels) akkoord. Van de zaken ging het in 13 gevallen om fraude.

College van Beroep voor de examens

Met het College van Beroep voor de Examens (COBEX) hebben studenten een mogelijkheid om in beroep te gaan tegen onder meer beslissingen van examencommissies en examinatoren. De onderwerpen van beroep staan opgenomen in het reglement van het College van Beroep voor de Examens. Bij het College van Beroep voor de Examens is in 2017 één zaak aanhangig gemaakt. Hierbij heeft de examencommissie de betreffende zaak zelf afgehandeld (minnelijke schikking), zonder uitspraak van COBEX.

Geschillenadviescommissie

Beslissingen van Hogeschool iPabo waartegen geen beroep kan worden ingesteld bij het College van Beroep voor de Examens kan bezwaar worden gemaakt bij het college van bestuur. Het college beslist op het bezwaar nadat daarover advies is uitgebracht door de Geschillenadviescommissie. In 2017 zijn er geen bezwaren aanhangig gemaakt.

Decanaat

Naast de 1e en 2e lijn voorzieningen functioneren twee decanen die zich bezighouden met advisering bij de studievoortgang van studenten in relatie tot problemen van persoonlijke en financieel/juridische aard. Zo zorgen de decanen bijvoorbeeld voor het opstellen van voorzieningenbrieven voor studenten met een functiebeperking. Een blijvend onderdeel van het werk van de decanen is tevens de hulpvraag van collega's bij de begeleiding van studenten met bijzondere persoonlijke omstandigheden.

In 2017 voerde de decaan in Amsterdam 151 adviesgesprekken, de decaan in Alkmaar voerde 156 gesprekken. Door de beperkte formatie worden verzoeken digitaal afgehandeld. De decaan in Amsterdam werd via de e-mail 345 keer benaderd, de decaan in Alkmaar 356 keer. In 2017 werden zo weer meer verzoeken digitaal afgehandeld.

De decanen hebben in 2017 scholing gevolgd, het gaat hier om een basisscholing van de nieuwe decaan en verdiepende scholing van de decaan die in 2015 is gestart, waardoor de taak van decaan als dienstverlener beter kan worden uitgevoerd.

2. Onderwijs

Hogeschool iPabo leidt studenten op tot leraar basisonderwijs voor het grootstedelijk gebied maar ook voor de regio Noord-Holland. Daarnaast leiden we op tot jonge kind specialisten in de kinderopvang met de Associate degree-opleiding Pedagogisch Educatief Medewerker (Ad PEM). Hiermee onderschrijft de hogeschool het belang van doorstroom van talent vanuit het mbo naar het hbo. Vanuit de Ad PEM is het immers mogelijk door te stromen in de opleiding tot leerkracht basisonderwijs. Het belang van goed opgeleide leerkrachten basisonderwijs speelt ook een belangrijke rol in het onderzoek dat door de hogeschool wordt uitgevoerd. Praktijkonderzoek dat geïntegreerd wordt in het studieaanbod waardoor onze studenten vaardigheden ontwikkelen waarmee zij op een gevarieerde en uitdagende manier in de onderwijspraktijk aan de slag kunnen.

2.1 Indicatoren onderwijs

Hogeschool iPabo kent een diverse studentenpopulatie die verschilt per locatie en per opleidingsvariant (voltijd, deeltijd). We zien deze diversiteit toenemen met de Associate degree opleiding Pedagogisch Educatief Medewerker (Ad PEM). Komen studenten op onze locatie in Alkmaar voor een belangrijk deel vanuit diverse plattelandsgemeenten in Noord-Holland Noord, studenten op onze locatie in Amsterdam komen voor een belangrijk deel uit urbane gemeenten uit het zuiden van Noord-Holland en daarnaast een tamelijk homogene autochtone groep uit de regio Volendam/Edam. Het percentage studenten met een migratie-achtergrond is op de locatie Amsterdam hoger in vergelijking met de locatie Alkmaar.

Studentenaantallen

In 2017 is het totale studentenaantal voor het eerst sinds vier jaar licht gestegen. Het totale aantal studenten in 2017 bedroeg 892, een stijging van bijna 6% ten opzichte van 2016 toen in totaal 845 studenten waren ingeschreven aan Hogeschool iPabo. Deze stijging is onder andere te danken aan een groei van de Amsterdamse studentpopulatie, waarbij de voltijd en de deeltijd in omvang zijn toegenomen. Daarnaast zorgt het nijpende tekort aan leerkrachten in het basisonderwijs ook voor een toename van met name deeltijdstudenten. Het percentage eerstejaars studenten met een migratieachtergrond is vergelijkbaar met voorgaande jaren, met die kanttekening dat er wel duidelijke verschillen zijn wanneer er onderscheid gemaakt wordt in de voltijd- en deeltijdopleiding. De instroom van studenten in de voltijdopleiding met een migratieachtergrond is de laatste twee jaren constant. Hun aandeel is echter nog niet heel erg groot in vergelijking met de deeltijdopleiding die een stabiele en significante populatie studenten trekt met een migratieachtergrond.

Tabel 1 Ontwikkeling studentenpopulatie iPabo

	2017	2016	2015	2014	2013
instroom voltijd	231	185	208	239	275
instroom deeltijd	92	65	55	81	60
Totale instroom	323	250	263	320	335
Specifieke instroom	2017	2016	2015	2014	2013
% migratie-achtergrond	18%	18%	17%	16%	9%
% vooropleiding mbo	28%	21%	23%	32%	33%
% vooropleiding havo	47%	48%	48%	38%	46%
% vooropleiding vwo	9%	13%	13%	10%	10%
% vooropleiding overig	16%	18%	16%	20%	11%
Totale studentenpopulatie	892	845	890	916	923

Peildatum 1-10-2017; databron DUO/1CHO en Alluris

Werving

Gezien de instroom kan gesteld worden dat de ingeslagen weg voor wat betreft werving zijn vruchten af heeft geworpen. Er is ingezet op het binden van meer en kwalitatief betere studenten aan de opleiding door verdere intensivering en verduurzaming van de relatie met de scholen uit het VO en het MBO. Er is het afgelopen jaar verder geïnvesteerd in een vast team van docenten en studenten die namens de hogeschool ambassadeur zijn voor een aantal scholen. Daarnaast is Hogeschool iPabo aanwezig op beroepenmarkten, voorlichtingsavonden en is maatwerk geleverd bij een aantal scholen uit het voortgezet onderwijs.

Om de in- en doorstroom te bevorderen is wederom geïnvesteerd in een betere aansluiting voor mbo'ers door het verzorgen van mbo-hbo-trajecten in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam en Hogeschool InHolland. Met deze trajecten worden studenten voorbereid op de landelijke toelatingseisen voor de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek.

Via social media zijn open dagen en open avonden gedeeld met potentiële studenten. Naast de inzet van social media zijn deeltijdstudenten en ouders van voltijdstudenten bereikt via traditionele media (billboard, kranten, onderwijsbijlagen). Dit wordt nog steeds gedaan omdat ongeveer een kwart van de bezoekers van een open avond of open dag aangeeft via hun ouders te zijn geweest op de open dagen van Hogeschool iPabo.

Ook heeft Hogeschool iPabo voor de tweede maal een decanenmiddag georganiseerd, dit maal voor de decanenkring Noord-Holland Noord in samenwerking met de Gemeente Amsterdam en de VU. Doel was om de verschillende opleidingsvarianten onder de aandacht te brengen van de decanen en de hoge studenttevredenheid. Verder gaf de Gemeente het belang aan van een substantiële instroom om de enorme krapte op de arbeidsmarkt in het Amsterdamse het hoofd te kunnen bieden. Hogeschool iPabo organiseert in 2018 wederom een decanenmiddag, ditmaal voor de decanenkring Kennemerland.

Bijzondere aandacht is tot slot uitgegaan naar de werving van studenten met een migratie-achtergrond. Met name in de voltijd blijkt dat de instroom van deze groep studenten achterblijft. Het afgelopen jaar zijn we diverse malen in gesprek gegaan met studenten met een migratie-achtergrond en hebben we op grond van informatie uit deze gesprekken specifieke wervingsacties uitgezet om voor komend studiejaar meer studenten met een migratie-achtergrond te werven.

Rendementen en uitvalpercentage

Van het cohort studenten (voltijd en deeltijd) uit 2016 bedraagt de uitval in het eerste jaar 30%. Dat is onder het landelijke gemiddelde en ongeveer vergelijkbaar met de laatste jaren. Ongeveer een derde van deze uitval is op grond van een Bindend Studie Advies, twee derde van deze uitval besluit op eigen verzoek de studie te beëindigen.

Het aantal te behalen studiepunten voor een negatief bindend studieadvies is ongewijzigd gebleven en bedraagt 50 ec in het eerste studiejaar. Om een goede doorstroom van de studenten te kunnen borgen hanteert Hogeschool iPabo verschillende vormen van studiebegeleiding. Door studentcoaching, het structureel voeren van voortgangsgesprekken van studiebegeleiders met studenten maar ook het bespreken van studenten in de docententeams bewaken de studievoortgang. Alle studenten die in 2017 instroomden hebben deelgenomen aan de studiekeuzecheck en kregen een positief, neutraal of negatief advies. Dit om de verwachtingen en geschiktheid voor beroep en studie vooraf uit te spreken. Studenten met een negatief studieadvies blijken verhoudingsgewijs vaker uit te vallen dan studenten met een positief of neutraal advies.

Tabel 2 Uitval en rendement propedeuse

	rendement na 2 jaar	Uitval 1 jaar	na Uitval 2 jaar	na
cohort 2017	-	4% *)	-	
cohort 2016	70%	30%	30%	
cohort 2015	70%	29%	30%	
cohort 2014	66%	30%	34%	

Peildatum 1-10-2017; databron DUO/1CHO en Alluris

*) t/m 31-12-2017

Tabel 3 Uitval en rendement hoofdfase

	diploma voltijd na ≥ 4 jaar	diploma deeltijd na ≥ 4 jaar
cohort 2013	59% (21% nog studierend)	64% (21% nog studierend)
cohort 2012	66% (12% nog studierend)	75% (14% nog studierend)
cohort 2011	71%	62%
cohort 2010	79%	75%
cohort 2009	83%	85%

Peildatum 1-10-2017; databron DUO/1CHO en Alluris

Studiesucces

Elke student die studeert op Hogeschool iPabo is anders. Achtergrond, persoonlijkheid, leerstijl, doorlopen school- en/of studieloopbaan: het zijn allemaal factoren die meespelen bij de keuze die een student heeft gemaakt voor het onderwijs. Hogeschool iPabo wil elke student de kans bieden om zijn talenten te ontplooiën, dit is niet alleen zichtbaar in het programma maar ook in de begeleiding.

In 2017 is net als in de jaren daarvoor veel aandacht besteed voor het monitoren van de studieresultaten van onze studenten. Studieloopbaanbegeleiders gaan op basis van studievoortgangsgegevens in gesprek met studenten en kunnen zo extra begeleiding bieden gericht op het terugdringen van deficiënties. In de docententeams worden studenten vier keer per studiejaar besproken.

Ook studenten zelf hebben een belangrijke rol in het bevorderen van het studiesucces. Daarom richten studieloopbaanbegeleiders jaarlijks het systeem van studentcoaching in.

Om de sociale binding aan het opleidingsinstituut te vergroten en daarmee de studievoortgang te bevorderen, investeerden we ook in 2017 in het contact tussen studenten onderling. Dit start met de kennismaking op de hogeschool bij open dagen en meeloopdagen waarbij studenten de aspirant-studenten opvangen en wegwijs maken in de hogeschool. De sociale binding wordt eveneens vergroot doordat elke eerstejaars student een tweedejaars student krijgt toegewezen als studentcoach. Verder organiseren dezelfde tweedejaarsstudenten het introductieprogramma van nieuwe eerstejaars studenten en organiseren zij halfjaarlijkse events voor hen.

Deze coaching geldt niet alleen voor de eerstejaars studenten. In 2017 organiseerden derdejaars studenten workshops voor tweedejaars studenten en presenteerden vierdejaarsstudenten hun praktijkonderzoeken aan derdejaarsstudenten.

Hogeschool iPabo biedt in het kader van sturen op dit studiesucces studenten eerste en tweedelijns begeleidingsvoorzieningen aan die hen helpen hun studie succesvol af te ronden. In de eerste lijn zijn activiteiten ontwikkeld die zijn ingebed in het programma studieloopbaanbegeleiding. Indien specifieke zorg nodig is, wordt de tweede lijn ingeschakeld. Hogeschool iPabo zet experts in die extra ondersteuning bieden bij het terugdringen van specifieke deficiënties. Voor deze ondersteuning kunnen studenten zich via hun studieloopbaanbegeleider aanmelden. In 2017 kwamen 17 studenten in aanmerking kwamen voor extra ondersteuning. De ondersteuning bestond voornamelijk uit schoolvideo-interactie-begeleiding, maar daarnaast ook uit extra coaching zoals hulp bij studieplanning, stemgebruik en mondelinge communicatie.

2.2 Projecten onderwijs

Bachelor

De bacheloropleiding van Hogeschool iPabo is sterk gerelateerd aan het onderzoek dat in het kenniscentrum wordt uitgevoerd en aan het werkveld. Het onderwijs binnen de bacheloropleiding heeft een major-minorstructuur. In de major bouwen studenten aan een basiskennis over verschillende vakken van het leraarschap en aan hun persoonlijke professionaliteit in het algemeen. In 2017 zijn we gestart met een nieuw curriculum in de minorfase. Hierin hebben studenten meer keuzevrijheid door een keuzeprogramma. Zo kunnen studenten kiezen voor verschillende programma in het derde jaar en maken ze een keuze in het profiel Jonge Kind of Oudere Kind. Tevens kiezen de studenten in het vierde jaar voor een afstudeerrichting, een uitstroomprofiel, waarbinnen zij ook onderzoek zullen vormgeven. Deze richtingen passen bij het onderzoek van de lectoren en de senior-onderzoeker en omvatten de volgende onderwerpen:

- Onderzoekend leren
- Spelend leren
- Diversiteit en kritisch burgerschap

De onderzoeken die de studenten op de scholen uitvoeren, passen bij de ontwikkeling van de scholen waarop zij (LIO-)stagelopen. Studenten solliciteren hiervoor zelf bij scholen die zich met hun specifieke wensen en ontwikkelingsrichtingen profileren op een zogenaamde 'LIO-stage-markt' op Hogeschool iPabo.

Naast deze verdeling op basis van uitstroomprofielen kent de opleiding drie doorlopende programmagebieden die van jaar een tot en met het vierde jaar in het programma verwerven zitten:

- competent handelen;
- kennisbasis;
- persoonlijke professionaliteit.

In alle jaren werken studenten in toenemend niveau aan deze programmagebieden, tot zij in hun vierde jaar 'startbekwaam' zijn: Studenten kennen dan hun eigen handelen, zijn bekwaam en kunnen ook doelmatig reflecteren op hun handelen en het effect daarvan.

Hiernaast kiezen studenten binnen de interreligieuze hogeschool (de i van iPabo) uit vier religieuze richtingen (rooms-katholiek, protestants-christelijk, islamitisch, of religieuze diversiteit). Dit gebeurt steeds in een normstellend kader, waarvoor aparte accreditatie vereist is.

Curriculumvernieuwing

Naar aanleiding van externe ontwikkelingen en de eigen behoefte om een verbeterslag te maken binnen de bacheloropleiding is in 2015 het project curriculumvernieuwing van start gegaan. Dit project is gedreven door de ambitie om de kansen van de kleinschaligheid van Hogeschool iPabo meer in het onderwijs tot zijn recht te laten komen; een ambitie die een ander perspectief op goed opleidingsonderwijs in zich draagt, waarbij niet zozeer de inhoud van het programma sturend is maar de ontwikkeling van de student tot leraar basisonderwijs.

Binnen het project is in 2017 het raamleerplan in het curriculum nieuwe stijl voltooid en vastgesteld door het college van bestuur. Dit raamleerplan geeft het kader aan waarin het nieuwe curriculum kan worden ontwikkeld. Een andere richtinggevend document dat is ontwikkeld, is de visie op opleidingsdidactiek in het nieuwe curriculum. De visie is in het najaar gepresenteerd aan opleiders. In 2017 is gewerkt met de gereedschapskist, een speciale tool ontwikkeld door de curriculumcommissie, om te begeleiden in het nieuwe curriculum.

In het voorjaar van 2017 is gestart met een eerste nieuwe minor, de keuzeminor bij de derdejaars studenten. Voor de studenten en docenten was het een spannende minor omdat op een ander manier met onderwijs werd gewerkt. Meer keuzevrijheid voor de studenten, andere manier van begeleiden door bijvoorbeeld het werken met plg's, meer blended learning, via SharePoint en Yammer. Studenten en docenten hebben de nieuwe minoren gezamenlijk uitgebreid geëvalueerd. Zowel docenten als studenten waren bijzonder tevreden: de minoren zijn nog nooit zo positief geëvalueerd, namelijk met een gemiddelde van een 7,6.

In het najaar van 2017 is gestart met een tweede nieuwe minor, in het vierde jaar. Ook hier wordt meer gewerkt vanuit de keuzevrijheid van studenten, plg's en blended learning. Studenten en docenten bespreken samen de doelen van de minor en formuleren met elkaar welke eisen hierbij horen. De groepen waarin wordt gewerkt bij de profielen zijn kleiner waardoor de houding van de studenten pro-actief moeten zijn.

Voor de major zijn er meer ervaringen opgedaan met opleidingsonderwijs dat daadwerkelijk aandacht heeft voor het leer- en ontwikkelingsproces van de student (hoofddoel van het project). Zo is in een pilots ervaringen opgedaan met het blended learning. Daarbij is vooral geëxperimenteerd met flip the classroom.

Sportklas

In 2017 hebben de nieuwe aanmeldingen voor onze sportklas de aantallen van het vorige collegejaar jaar ruimschoots overtroffen. De extra eisen die we aan de studenten van dit excellentietraject bij aanvang stellen, lijken ervoor te zorgen dat zeer gedreven en gemotiveerde studenten voor een dergelijk traject kiezen: slechts weinig studenten vallen tussentijds uit. Kortom, onze studenten van de sportklas presteren goed en we zien ernaar uit dat de eerste lichter komende jaar hun beide diploma's in ontvangst mogen nemen. Ook bij de jaarlijkse Interacademiale sportdag was het de sportklas van Hogeschool iPabo die er voor de tweede opeenvolgende keer met de wisselbeker vandoor ging.

Op onze locatie in Amsterdam kunnen onze studenten en in het bijzonder onze sportklasstudenten gebruik maken van een prachtige gymzaal. In Alkmaar maken onze studenten op dit moment nog gebruik van de gymzalen die in eigendom zijn van de gemeente Alkmaar. In ons nieuwe gebouw zal ook een eigen gymzaal zijn opgenomen zodat al onze studenten hier gebruik van kunnen maken.

Associate degree Pedagogisch Educatief Medewerker

Op 1 september 2017 startte de tweede lichter deeltijdstudenten met onze opleiding Pedagogisch Educatief Medewerker. Deze tweejarige deeltijdopleiding op het niveau van Associate degree leidt op tot jonge kind specialist. Met deze relatief nieuwe opleiding – de opleiding is overgenomen van Hogeschool Rotterdam waar de opleiding zes jaar geleden is gestart – kunnen medewerkers uit de kinderopvang doorgroeien tot hbo'er op de groep. Maar de opleiding biedt ook onderwijsassistenten de mogelijkheid om met deze opleiding eveneens door te groeien tot jonge kind specialist. Met de groei van Integrale Kind Centra, waarbij basisonderwijs en Vroeg- en Voorschoolse Educatie samenkomen, is de verwachting dat afgestudeerden hier een prima arbeidsplek kunnen verwerven.

Startten er in 2106 nog 12 studenten die in korte tijd geworven werden, dit jaar konden we met een grotere groep van 27 studenten starten. Van de 12 studenten die in 2016 begonnen zijn met de studie, is er helaas één uitgevallen. De overige studenten verwachten in 2018 allen af te studeren en hun diploma in ontvangst te mogen nemen.

Het merendeel van de studenten had reeds voor aanvang van de studie een baan in de kinderopvang of Vroeg – of Voorschoolse Educatie. We zien dat ook onderwijsassistenten werkzaam in de onderbouw van het basisonderwijs geïnteresseerd zijn in de opleiding en dit jaar ook daadwerkelijk zijn gestart. Een klein deel loopt voor de opleiding stage.

Met het deze opleiding heeft Hogeschool iPabo haar onderwijsaanbod verder kunnen verbreden. De studenten zijn erg enthousiast over het curriculum en het docententeam. Docenten zijn via het Nederlands Jeugd Instituut in het kader van een professionaliseringstraject getraind op het gebied van het zeer Jonge Kind (0-2 jaar). Hiermee is verdere expertise uitgebouwd die zeer goed aansluit bij de opleiding en het opleiden van de doelgroep.

Internationalisering

Op gebied van studentenmobiliteit heeft Hogeschool iPabo ook dit jaar haar profiel verbreed en verdiept. Met de nieuwe partners in Mondragon University (Spanje) en de Pädagogische Hochschule Luzern (Zwitserland) is de diversiteit in mogelijke bestemmingen voor onze studenten vergroot. Het aantal studenten dat een semester naar het buitenland gaat voor studie steeg aanzienlijk tot 10 (tegen 4 in 2016). Daarnaast heeft verdieping plaatsgevonden op het gebied van studiereizen: zo is de reis naar Vlaanderen veranderd van opzet waardoor meer er ruimte is voor ontmoeting en diepgang.

Het contract met de L'Academie Regionale d'Éducation et de Formation (AREF) van de Marokkaanse regio Marrakech-Safi voor Radiant Lerarenopleidingen is voorbereid door het CvB en zal in januari 2018 worden ondertekend na ratificering door het Ministerie van Ondewijs en dat van Buitenlandse Zaken in Rabat. Voor studenten van Hogeschool iPabo is deelname aan het project een keuzeprogramma, waar 25 studenten zich op heeft ingeschreven.

Het onderzoek Europese verhalen over Persoonlijk Meesterschap leverde de definitieve vignetten op, waarna aan het schrijven van de didactische handleiding en het artikel begonnen kan worden (publicatie april 2018).

Bureau internationalisering is in opdracht van de stuurgroep curriculumvernieuwing gekomen tot een beschrijving van mogelijkheden van internationalisering@home. Het betreft zowel beproefde voorbeelden uit de praktijk van de iPabo als een verkenning van mogelijk te verrichten activiteiten.

Relatie werkveld en Samen Professioneel Sterk

Voor Hogeschool iPabo is het opleiden en begeleiden een gezamenlijke verantwoordelijkheid van zowel opleiding als het werkveld. Hiervoor is een goede relatie met de scholen in het werkveld nodig om samen sterk de toekomst tegemoet te treden. Het netwerk in Noord-Holland met schoolbesturen PO vormt hiervoor de basis. De kwaliteitsagenda voor het primair basisonderwijs voor Noord-Holland wordt nu door 13 besturen gedragen. Het project Samen Professioneel Sterk (SPS1) is in 2017 afgesloten met mooie resultaten. Hiervoor is een LERO-eindverslag verstuurd naar het OCW. De vier deelprojecten zijn voldoende afrond en er zijn zichtbaar resultaten behaald die overeen komen met de doelstellingen uit het project. De matching van lio'ers met de werkplek is verbeterd. Mentoren van de lio'ers bij samenwerkende besturen hebben een verdiepingscursus gevolgd. In de meerderheid van de scholen wordt gewerkt met een professionele leergemeenschap en worden lio'ers betrokken. Samen met het werkveld is er een inductietraject verzorgd. Het project is afgerond met een congresdag 'terugblik en vooruitblik SPS'. De dag was goed bezocht door het werkveld en medewerkers. Er waren 138 mensen aanwezig.

Na SPS1 is een doorstart gemaakt met SPS2 waar de samenwerking met de 13 besturen verder versterkt wordt door verschillende projecten. Samen met deze besturen zal hier aankomende jaren verder vorm aan worden gegeven, waarbij het opleiden van nieuwe leerkrachten, het professionaliseren van zittende leerkrachten en het doen van onderzoek samen wordt opgepakt. Bij de samenwerking zijn ook de VU en HU aangesloten.

De samenwerking tussen Hogeschool iPabo en besturen wordt voor een groot deel vormgegeven door schoolcontactdocenten van de hogeschool en de schoolopleiders en mentoren in het werkveld. Zij ontmoeten elkaar vier keer per jaar in het werkveld en drie keer per jaar op een gezamenlijke studiemiddag op de opleiding. Om het relatiebeheer en het gezamenlijk opleiden kracht bij te zetten, voorziet de hogeschool in de professionalisering van mentoren en schoolopleiders. De trainingen worden samen met het werkveld gegeven. In 2017 hebben we ruim honderdvijftig mentoren opgeleid en er zijn momenteel twintig schoolopleiders in opleiding.

Post-hbo en nascholing

Het aanbod van nascholing binnen Hogeschool iPabo is gestoeld op de samenwerking met het werkveld (vanuit de Kwaliteitsagenda) en vanuit onderzoek dat gedaan wordt in het Kenniscentrum. Door deze verbinding kan Hogeschool iPabo voldoen aan *ad hoc* wensen voor specifieke nascholing in het werkveld en zal het brede aanbod aan specialistenopleidingen hierop vanaf de zomer 2018 ook aangepast worden. Hiertoe heeft in 2017 een onderzoek naar de wensen van de kernbesturen waarmee Hogeschool iPabo samenwerkt plaatsgevonden en zijn er aanpassingen aan de opleidingen gemaakt. Lectoren hebben hierbij hun prominente rol in het nascholingsaanbod gehouden: dit om te borgen dat hun gedachtegoed met betrekking tot de verschillende onderwerpen die in de uitstroomprofielen en in de nascholing aandacht krijgen goed wordt weergegeven.

Alle opleidingen (master- en post-hbo-opleidingen) die vanuit de hogeschool worden aangeboden zijn voor augustus 2017 geregistreerd in het Register Leraar. Alle post-hbo-opleidingen die Hogeschool iPabo aanbiedt, al dan niet met externe partners, zijn daarnaast ook allemaal met goed gevolg CPION geaccrediteerd. In 2017 is de CPION-herregistratieprocedure binnen Hogeschool iPabo aangescherpt om te kunnen blijven voldoen aan alle geldende eisen: alle nascholingsopleidingen worden nu eerst in een externe commissie van experts getoetst alvorens jaarlijkse herregistratie bij het CPION wordt aangevraagd.

Binnen de landelijke coöperatie Magistrum, van waaruit verscheidene managementopleidingen worden aangeboden, heeft Hogeschool iPabo voornamelijk i.s.m. Avans+ weer groot aandeel gehad. De vraag naar managementopleidingen blijft groeien, derhalve heeft Hogeschool iPabo afgelopen jaar geïnvesteerd in de uitbreiding en tevens verjonging van het (ingehuurde deel van het) docentencorps dat deze opleidingen kan geven.

De masters die Hogeschool iPabo in 2017 heeft aangeboden, zijn: de master Educational Needs en de master Leren en Innoveren. In 2017 zijn de laatste voorbereidingen getroffen voor twee nieuwe masters waar Hogeschool iPabo aan meewerkt en die zij zal aanbieden, te weten: de master Toekomstgericht Onderwijs (start in 2018 of 2019) en de master Leiderschap in Onderwijs (start september 2018). De werving van studenten voor deze masters is in september 2017 van start gegaan. Naast deze masters en de brede specialistenopleidingen en managementopleidingen die Hogeschool iPabo aanbiedt, is er een toename in het aantal opleidingstrajecten op maat geweest in 2017. Deze trajecten betreffen vooral nascholing op het gebied van het Jonge kind en op Wetenschap en technologie en hierin is onze samenwerking met NEMO Science Centre zeker vermeldingswaard.

Ook in 2017 is de buurtschool El Kadisia weer vrijwel dagelijks aanwezig geweest in het Speleon in Amsterdam. Het Speleon is verder steeds meer ingezet in het reguliere onderwijs en in het nascholingsonderwijs, zodat professionals en studenten in levende lijve kunnen ervaren hoe de leeromgeving voor jonge kinderen kan worden vormgegeven. Naast deze aandacht voor het spelen van jonge kinderen, heeft Hogeschool iPabo afgelopen jaar in Alkmaar het Exploreon geopend: een 'onderzoekstuin' voor oudere kinderen. Binnen het Exploreon hebben reeds enkele nascholingslessen en evenementen plaatsgevonden. Daar dit positieve evaluaties opleverde is het de bedoeling het aanbod op deze locatie uit te breiden.

2.3 Tevredenheid stakeholders

Tabel 3 Studenttevredenheid

Definitie: Definities en peildata van de NSE en Keuzegids (gepubliceerd in 2017)							
	W-2015	W-2016	B-2017	W-2017	Meerjarenraming		
					2018	2019	2020
Cohort	2014/15	2015/16	2016/17	2016/17	2017/18	2019/20	2020/ 21
NSE, scores op een vijfpuntsschaal							
Algemeen	3,73	3,83	3,8	3,84	3,8	3,8	3,8
Inhoud	3,49	3,60	3,6	3,68	3,7	3,8	3,8
Docenten	3,68	3,78	3,8	3,79	3,8	3,8	3,8
Toetsing	3,49	3,55	3,6	3,65	3,6	3,6	3,6
Informatie	3,33	3,47	3,5	3,49	3,5	3,5	3,5
Studielast	3,28	3,24	3,3	3,29	3,3	3,4	3,4
Kwal. Zorg	3,35	3,44	3,5	3,43	3,5	3,5	3,5
Studiefaciliteiten	3,9	3,91	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
Internationalisering	-	-	-	2,93	3,0	3,4	3,5
Keuzegids, totaalscore							
Alkmaar	66	72	70	52	70	70	70
Amsterdam	60	70	66	72	70	70	70

Goede onderwijskwaliteit vertaalt zich onder andere in de mate van studenttevredenheid. Hogeschool iPabo wil dan ook graag weten hoe het gesteld is met deze studenttevredenheid. Om dat te meten wordt gebruik gemaakt van twee instrumenten: de jaarlijkse Nationale Studentenenquête (NSE) en de halfjaarlijkse Programma-Evaluaties (PE), het eigen onderzoek van iPabo. De NSE geeft de hogeschool de gelegenheid om de studenttevredenheid aan onze hogeschool te vergelijken met die aan andere hogescholen.

Binnen de minoren is al aan de vernieuwing gewerkt, met name op het gebied van toetsing. Zowel uit de NSE als uit de studentevaluaties blijkt dat studenten de nieuwe toetsing waarderen omdat er ook het leerproces van de student meer centraal staat en wordt meegenomen. Specifiek voor de nieuwe minoren is er een uitgebreid onderzoek geweest. Er is op beide locaties van Hogeschool iPabo met studenten en docenten over gesproken en naar aanleiding van die evaluaties is een bijstelling van het programma gedaan. Daar kwamen speerpunten uit die ook in de rest van de curriculumvernieuwing zijn meegenomen, bijvoorbeeld dat de regie nog meer naar studenten kan en dat er voldoende ruimte voor internationalisering moet zijn.

De totaalscore uit de Keuzegids is voor de locatie Alkmaar bijzonder laag, anders dan in de voorgaande jaren. Dit komt niet overeen met de resultaten van de programma-evaluatie en in gesprekken met studenten via studentpanels is ook niet achterhaald waar er ontevredenheid over is. Een mogelijke verklaring is het geringe aantal studenten dat het onderzoek heeft ingevuld. In 2018 verwachten we dat de score weer gelijk zal zijn aan die van Amsterdam.

In 2017 hebben verschillende bijeenkomsten van studentenpanels plaatsgevonden. De halfjaarlijkse Programma-evaluaties (PE) bevestigen de scores van de NSE. In de PE wordt echter, naast thema's als de inhoud van de opleiding, de toetsing, de studieloopbaanbegeleiding, de studiehouding en de motivatie, meer ingegaan in de programma-specifieke onderdelen.

De scores van de PE en de NSE worden gebruikt als beleidsinstrument. Om dat beleid goed te kunnen monitoren, is een aantal vragen uit de PE tevens opgenomen als prestatie-indicator in de planning & control-cyclus via de managementcontracten. Daarnaast hebben studenten in de PE de mogelijkheid om docenten te beoordelen. Deze gegevens worden gebruikt in de jaarlijkse functioneringsgesprekken.

3. Onderzoek

Goed onderzoek is de basis voor goed onderwijs. Hogeschool iPabo heeft hiervoor haar eigen onderzoekers in dienst. Lectoren hebben een meerledige opdracht waarbij onderzoek de kerntaak is van elke lector. Door het doen van (praktijk-)onderzoek leveren lectoren, hun kenniskringleden en de docent-promovendi een bijdrage aan de vernieuwing en ontwikkeling van het onderwijs en de professionalisering van onze docenten, medewerkers, leidinggevenden en de organisatie als geheel. Ze leveren tevens door het doen van onderzoek een bijdrage aan de ontwikkeling, innovatie en transformatie van de beroepspraktijk, in het bijzonder in de Noord-Hollandse regio.

3.1 Indicatoren onderzoek

Tabel 4 Producten onderzoek

Producten Kenniscentrum Splend en Onderzoekend Leren							
NB Lijst gebaseerd op indicatoren BKO. Elk product wordt slechts eenmaal opgevoerd							
	W-2014	W-2015	W-2016	B-2017	W-2017	B-2018	B-2019
Beroepspraktijk / samenleving							
Rationale: impact op de beroepspraktijk en bijdragen aan de innovatie in de beroepspraktijk.							
Lectoraat Rekenen/Wiskunde							
Publicaties	6	9	19	5	5	5	5
Lezingen ¹⁾	2	2	1	2	1	2	2
Workshops	4	5	3	5	2	5	5
Lectoraat Jonge Kind							
Publicaties	5	5	3	5	4	5	5
Lezingen	4	3	9	3	6	3	3
Workshops	2	4	5	3	3	3	3
Lectoraat Wetenschap en Techniek ²⁾							
Publicaties	0	1	1	3	5	3	3
Lezingen	0	0	0	1	7	2	2
Workshops	0	1	2	2	1	3	3
Onderzoeksgebied Diversiteit en kritisch burgerschap ³⁾							
Publicaties	1	1	2	1	3	1	1
Lezingen	4	0	0	1	2	1	1

Workshops	5	5	2	5	5	5	5
Onderwijs en professionalisering van medewerkers							
Rationale: impact op de beroepspraktijk en bijdrage aan innovatie in de beroepspraktijk							
Lectoraat Rekenen/Wiskunde							
Onderwijsmodules	0	0	1	0	2	0	0
Onderzoeksleerlijnen	1	1	0	1	1	1	1
Trainingen en scholingen	2	2	4	2	5	2	2
Lectoraat Jonge Kind							
Onderwijsmodules	3	3	0	1	1	1	1
Onderzoeksleerlijnen	0	1	0	1	0	1	1
Trainingen en scholingen	2	2	10	2	5	2	2
(Associate) Lectoraat Wetenschap en Techniek							
Onderwijsmodules	0	0	2	2	2	1	1
Onderzoeksleerlijnen	0	0	0	1	1	1	1
Trainingen en scholingen	0	1	3	1	6	1	1
Onderzoeksgebied Diversiteit en kritisch burgerschap							
Onderwijsmodules	5	5	5	5	6	5	5
Onderzoeksleerlijnen	2	2	2	2	1	2	2
Trainingen en scholingen	1	2	5	5	4	5	5
Kennisontwikkeling							
Rationale: impact op de kennisinfrastructuur en bijdragen aan kennisontwikkeling en kenniscirculatie							
Lectoraat Rekenen/Wiskunde							
Publicaties	5	5	5	5	6	5	5
Lezingen	3	6	5	5	3	5	5
Workshops en overige presentaties	0	0	1	1	1	1	1
Lectoraat Jonge Kind							
Publicaties	0	2	2	3	2	3	3
Lezingen	1	2	2	2	2	2	3
Workshops en overige presentaties	3	1	1	1	0	1	1
(Associate) Lectoraat Wetenschap en Techniek							
Publicaties	0	1	1	2	2	3	3
Lezingen	0	0	1	1	1	2	3

Workshops en overige presentaties	0	0	0	1	0	1	1
Onderzoeksgebied Diversiteit en kritisch burgerschap							
Publicaties	4	2	2	2	1	2	2
Lezingen	2	2	1	2	4	2	2
Workshops en overige presentaties	2	1	1	1	2	1	1

Bron: Kenniscentrum, peildatum 19-12-2017

- 1) Onder lezingen verstaan we ook pitches, presentaties etc.;
- 2) Het associate lectoraat Wetenschap en Technologie is gestart op 1-9-2015 en omgezet in het lectoraat Wetenschap en technologie per 1-9-2016;
- 3) Het lectoraat Diversiteit en kritisch burgerschap is afgerond eind 2013 en voortgezet als onderzoeksgebied.

Toelichting gegevens tabel:

- Bij het lectoraat Rekenen-wiskunde zijn minder workshops (Beroepspraktijk/samenleving) en lezingen (Kennisonwikkeling) uitgevoerd dan begroot. De lector heeft wegens ziekte de Panamaconferentie moeten missen en de vooraf overeengekomen congresbijdragen niet kunnen verzorgen;
- Bij het lectoraat Wetenschap & technologie heeft de lector meer lezingen (Beroepspraktijk / samenleving) en trainingen/scholing (Onderwijs en professionalisering opleiders) verzorgd dan vooraf begroot. De begroting was (achteraf gezien) aan de voorzichtige kant; het lectoraat was net gestart.

Tabel 5 Middelen voor onderzoek

Definitie:							
De definitie is afgeleid van de definitie die de Vereniging Hogescholen hanteert, waaraan de hogeschool jaarlijks rapporteert ten behoeve van de brancherapportage voor OCW met die uitzondering dat ook de verworven middelen buiten de kenniscentra hierin zijn meegenomen. Het betreft hier: tweede geldstroom bestaande uit RAAK-middelen en overige tweede geldstroom middelen, derde geldstroom bestaande uit contractinkomsten en collectebusfondsen en vierde geldstroom bestaande uit buitenlandse inkomsten en filantropische inkomsten voor onderzoek.							
Kenniscentrum Spelend en onderzoekend leren							
Omzet € x 1.000	B-2016	W-2016	B-2017	W-2017	Meerjarenraming		
					2019	2020	2021
1e geldstroom	452,2	457,2	421,6	444,6	213,2	213,2	213,2
2e geldstroom	22,5	44,7	20,0	129,9	-	-	-
3e geldstroom	53,2	21,1	146,0	82,5	154,3	154,3	154,3
4e geldstroom	73,0	7,6	48,0	-	-	-	-
Totaal omzet KC	600,9	530,6	635,6	657,0	367,5	367,5	367,5
	B-2016	W-2016	B-2017	W-2017	2019	2020	2021
% geldstroom per fte lector	32,3%	32,3%	32,3%	32,3%	32,3%	32,3%	32,3%
Gemiddelde K€ geldstroom per fte lector	193,8	171,2	205,0	211,9	118,5	118,5	118,5

Bron: financiën, 31-12-2017

3.2 Projecten Onderzoek

De onderzoeksprogrammering van Hogeschool iPabo is samen met scholen en schoolbesturen afgebakend in de gezamenlijke kwaliteitsagenda primair onderwijs Noord-Holland. De onderzoeksprogrammering is opgebouwd uit een doorgaande lijn van jonge kind naar oudere kind en van spelend naar onderzoekend leren. Binnen de onderzoeksprogrammering komen de volgende onderzoeksthema's aan bod:

- Jonge Kind;
- Rekenen-wiskunde;
- Wetenschap en Technologie;
- Diversiteit en kritisch burgerschap.

Hogeschool iPabo heeft al haar onderzoek, onderzoek door lectoren, docent-onderzoekers en promovendi, ondergebracht in het kenniscentrum Spelend en Onderzoekend leren. Dit kenniscentrum is in 2015 opgericht en heeft sindsdien verder vorm gekregen. Het kenniscentrum kende in 2015 twee lectoren: een lector Jonge Kind en een lector Rekenen/ Wiskunde en sinds september 2016 is de associate lector Wetenschap en technologie benoemd tot lector. Het onderzoeksthema Diversiteit en kritisch burgerschap wordt geleid door een senior onderzoeker.

Kenniscentrum spelend en onderzoekend leren

Het Kenniscentrum Spelend en onderzoekend leren heeft het praktijkgericht onderzoek programmatisch opgezet aan de hand van een aantal onderzoekslijnen en -thema's. Het onderzoeksprogramma – gepubliceerd in 2016 - is tot stand gekomen in overleg met interne en externe stakeholders. Onderzoek aan de Hogeschool iPabo heeft een driedelige doelstelling, namelijk:

- Bijdragen aan relevante ontwikkelingen in de beroepspraktijk /samenleving;
- Bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs en professionalisering van docenten;
- Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.

In 2017 heeft een aantal onderwerpen prominent op de agenda gestaan in het teamoverleg van de drie lectoren, de senior onderzoeker en de manager van het Kenniscentrum:

- Centraal stond de voorbereiding van de aankomende visitatie van het kenniscentrum (voorjaar 2018). Deze voorbereiding bestond onder andere uit het schrijven van de (conceptversie) van de kritische reflectie, de inventarisatie van alle ondersteunende documenten en het organiseren van een proefvisitatie. In de Kritische Reflectie is, zoals voorgenomen, ook de samenhang tussen de lectoraten/onderzoeksgebieden nader geëxpliciteerd.
- De administratie van de onderzoeksprojecten (inhoudelijk en financieel).
- Het kenniscentrum kent een Raad van Advies, bestaande uit drie hoogleraren en drie werkveldvertegenwoordigers. Deze Raad van Advies is in 2017 tweemaal bijeen geweest. Op de agenda stonden de kwaliteitsagenda Primair Onderwijs Noord-Holland, de onderzoeksprogrammering, de drie lectoraatsplannen, de onderzoekslijn Diversiteit en Kritisch Burgerschap en de conceptversie van de kritische reflectie (BKO).

Onderzoeksinzet en beroepspraktijk

Veel van de activiteiten in het Kenniscentrum zijn er mede op gericht de relatie met de schoolbesturen uit de regio van het Kenniscentrum te versterken en de onderzoeksvragen in samenspraak met het werkveld tot stand te laten komen (vraagarticulatie). Veel van de projecten

die in de verschillende lectoraten worden uitgevoerd vinden plaats in samenwerking met het werkveld. Vraagarticulatie is bovendien vaak een criterium voor het aanvragen en toegekend krijgen van externe financiering. Bij de resultaatbeschrijvingen vanuit de verschillende lectoraten/onderzoekslijnen (zie de paragraaf 3.3.2) staan voorbeelden van dergelijke samenwerkingsprojecten genoemd.

Het onderwerp datamanagement heeft op de agenda gestaan van het Kenniscentrum. Er zijn afspraken gemaakt over criteria waaraan goed datamanagement moet voldoen. De uitwerking moet nog verder ter hand worden genomen. Er zijn besluiten genomen ten aanzien van de hantering van (ethische) codes voor onderzoek, de bescherming van de privacy van deelnemers in onderzoek en de verkregen data, zoals bepaald in de Gedragscode oor het. En er wordt standaard gewerkt met een formulier voor informed consent (van de ouders) in het onderzoek in het Speleon.

Teneinde de verbetering en innovatie van de beroepspraktijk te bevorderen publiceren de teamleden van het Kenniscentrum, zoals voorgenomen, in (Nederlandse) vakbladen die een impact hebben op de beroepspraktijk van de leraren en verzorgen zij laagdrempelige workshops en lezingen. In tabel Producten onderzoek is dit terug te zien. Voorbeelden hiervan staan genoemd bij de informatie over de verschillende lectoraten/onderzoekslijnen (zie ook de paragraaf 3.3.2).

Onderwijs

Alle teamleden zijn betrokken in de uitvoering van bachelor-onderwijs, zoals in verschillende minoren en in de curriculumvernieuwing en ze dragen zo bij aan de ontwikkeling en uitvoering van de verschillende uitstroomprofielen.

Net als in 2016 is er ook in 2017 een bijdrage geleverd aan onderzoek naar de grondslag van persoonlijk meesterschap in internationale contexten, zoals in het project Europese verhalen over persoonlijk meesterschap (zie ook www.cepm.nl).

Professionalisering van docenten

In 2017 is de kleine kenniskring, bestaande uit de direct bij de lectoren betrokken onderzoekers, verschillende keren bijeengekomen. Een dergelijke kenniskring wordt door de betreffende lector in samenspraak met de betrokken onderzoekers georganiseerd. De onderwerpen zijn toegespitst op de onderwerpen die spelen binnen het betreffende lectoraat en toegespitst op de fase van het onderzoek van de kenniskringleden.

Ook de grote kenniskring, bestaande uit alle gedoctoreerde medewerkers van Hogeschool iPabo en uit de promovendi en docentonderzoekers onder leiding van de lectoren, is tweemaal georganiseerd. Voor de bijeenkomsten stonden de volgende onderwerpen geagendeerd: scholing docent-onderzoekers, de visie van het kenniscentrum: Spelend en onderzoekend leren (spelend onderzoeken of onderzoekend spelen?), onderzoek binnen het iPabo kenniscentrum en de Radiant onderzoeksprogrammering en de visitatie van het kenniscentrum (BKO in 2018).

Het efficiënter inzetten van docenten voor onderzoek is niet altijd even eenvoudig, gezien de brede taakstelling van docenten. Het voornemen om docenten vrij te roosteren voor hun onderzoekswerkzaamheden blijft ook in 2018 een voornemen dat aandacht verdient.

In 2017 zijn studiebijeenkomsten georganiseerd voor mensen uit de beroepspraktijk. In de tabel Producten onderzoek is dat ook terug te zien (opgenomen in het domein: beroepspraktijk/samenleving)

De steunstichtingen zijn akkoord gegaan met het financieren van drie promovendi, die zullen worden ingezet in het onderzoek van het Kenniscentrum. Er zijn eind 2017 contacten gelegd met universiteiten om samen te werken: het werven van promovendi, onderzoekthema's, onderzoeksprofiel en onderzoeksvraag.

Kennisdomein

In de onderzoekslijnen wordt ingezet op verbindingen met academische partners en maatschappelijke instellingen en andere hogescholen. Er wordt onder andere samengewerkt vanuit het Kenniscentrum met onder meer de Vrije Universiteit, NEMO, de Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Universiteit voor Humanistiek en bijvoorbeeld – naast Radiant – met Saxion Hogeschool en Hogeschool Utrecht.

Onderzoeksprojecten die worden geïnitieerd en uitgevoerd zijn gericht op het behalen van zichtbare resultaten. Aantallen wetenschappelijke publicaties en gehonoreerde en gegeven presentaties op (inter)nationale congressen en symposia zijn opgenomen in de tabel Producten onderzoek. Voorbeelden van deze publicaties en presentaties staan vermeld bij de verschillende lectoraten/onderzoekslijnen (paragraaf 3.3.2). Publicaties opgenomen in de tabel Producten onderzoek onder kennisdomein zijn veelal peer reviewed.

In 2017 is er geen hoge prioriteit gegeven aan de professionalisering van medewerkers op het gebied van statistisch complex onderzoek. Het voornemen blijft onverminderd staan voor 2018. Datzelfde geldt voor de inzet op Open Access en onderzoek.

Het Kenniscentrum is met de onderzoekslijn Spelend leren betrokken in onderzoek in een internationaal consortium (Playing-2-gether).

Internationalisering

Het veld internationalisering is in ontwikkeling voor het Kenniscentrum. Individuele onderzoekers en lectoren hebben internationale conferenties bezocht en daar hun publicaties gepresenteerd. Zo werd in 2017 geparticipeerd in de jaarlijkse conferenties van ATEE, EECERA en EAPRIL. Tevens zijn collega's en studenten van de University of Nebraska Lincoln te gast geweest aan de hogeschool iPabo.

Daarnaast zoeken de leden van het Kenniscentrum versterking binnen Radiantverband. Zo wordt bijvoorbeeld een onderwijs- en onderzoeksproject met Marokko (Marrakech-Safi) opgezet.

Lectoraten en onderzoeksthema's

In de paragrafen hieronder wordt beschreven hoe de lectoren en de senior onderzoeker een bijdrage leveren aan zelfstandig en gezamenlijk onderzoek vanuit het Kenniscentrum. De lectoren leveren ook elk een bijdrage aan de profilering van de hogeschool met de focus op spelend en onderzoekend leren. Docent-onderzoekers, kenniskringleden en promovendi leveren hieraan eveneens een bijdrage.

Lectoraat Jonge Kind

Het lectoraat 'Jonge kind' gaat over spelend leren door jonge kinderen tussen 2,5 en circa 7 jaar oud, in het basisonderwijs en in voorschoolse voorzieningen. Uitgangspunt hierbij is de speltheorie van Van Oers, waarin spel gezien wordt als een specifiek format van een activiteit, dat gekenmerkt wordt door drie parameters: impliciete of expliciete regels, een hoge betrokkenheid bij de deelnemers en vrijheidsgraden in de uitvoering. De vraag waar het lectoraat zich op richt is: Hoe kunnen leerkrachten doelgericht leerprocessen op gang brengen in het spel, en daarbij de betrokkenheid en vrijheidsgraden in stand houden? . Hoewel de brede ontwikkeling centraal staat, richt het lectoraat zich specifiek op de ontwikkeling van zelfsturing en op de ontwikkeling van kennis van de wereld in combinatie met taaldenkontwikkeling.

Het ging daarbij in 2017 concreet om:

- Actualisering Lectoraatsplan Jonge Kind 2018-2022.
- *Ontwikkeling en innovatie in de beroepspraktijk.*
 - Voortzetting en afronding van het project Taal in Spel. Hieruit is voortgekomen: een website voor professionals, een eindsymposium, diverse workshops/presentaties op congressen en symposia in Nederland, een presentatie op het EECERA-congres.
 - Voortzetting van onderzoek in het speleon met basisschool El Kadisia en de voorschool van Impuls. Afronding van het project: Stimuleren van zelfsturing. Dit heeft op basisschool El Kadisia geleid tot implementatie van nieuwe routines rondom de speelwerktijd, die kindinitiatief en zelfsturing ondersteunen. Een publicatie is in voorbereiding. Daarnaast is een start gemaakt met een nieuw onderzoek: De lege hoek. Deze hoek wordt samen met kinderen ingericht.
- *Kwaliteit van het (opleidings)onderwijs.*
 - Een nieuw onderdeel in het uitstroomprofiel Jonge Kind is gerealiseerd. Twee post hbo-trajecten Specialist Jonge Kind zijn herontwikkeld, uitgevoerd en begeleid, naast het basisprogramma Spel, taal en ouderbetrokkenheid jonge kind voor besturen en welzijnsorganisaties in de kop van Noord-Holland.
 - Er is een ronde tafel verzorgd op het Veloncongres en een workshop bij de Universitaire pabo Leiden.
 - Herschrijven van de Generieke Kennisbasis.
- *Kennisontwikkeling*
 - Er zijn presentaties verzorgd op de slotconferentie Taal in Spel en op de EECERA: Teacher-child-interaction-in-play. Stimulating make-believe play, complex language and thought en er is een publicatie geschreven over spelverhalen in de groep: mijn verhaal, jouw verhaal, ons verhaal.

Lectoraat Rekenen –wiskunde

Het lectoraat 'Rekenen-wiskunde in het primair onderwijs en de lerarenopleiding' gaat over het reken-wiskundeonderwijs op de basisschool. Het richt zich op leerprocessen van leerlingen en nadrukkelijk ook op het leren van (aanstaande) leraren. Uitgangspunt van het lectoraat is een specifieke visie op het vak rekenen-wiskunde. Het gaat over wiskunde als menselijke activiteit (Freudenthal, 1973). Deze invalshoek werd ook in 2017 aangegrepen om het onderzoek en ontwerpactiviteiten te richten op het verbeteren van het reken-wiskundeonderwijs in de basisschool en op de lerarenopleiding. Het gaat daarbij om:

- Actualisering van het onderzoeksplan voor het lectoraat.
- *Ontwikkeling en innovatie in de beroepspraktijk.* Vormgeven van de 15^e Grote Rekendag (een project van de UU en uitgeverij Malmberg) gericht op schoolbesturen. Er zijn publicaties verzorgd voor onder andere Volgens Bartjens
- *Onderwijs en professionalisering van opleiders*
 - Er zijn bacheloronderwijsmodules verzorgd in BT-4 en in minoren en bijeenkomsten (ELWIEr) ten behoeve van de professionalisering van opleiders.

- Daarnaast zijn er verschillende presentaties vanuit het ELWIEr-project (ELWIEr-ECENT) gegevens, naast een ronde tafel en een workshop op het Veloncongres en een workshop voor het netwerk onderwijsadviseurs.
- *Kennisontwikkeling*
 - Specifieke rol van het lectoraat in het NRO-project 'Meetkunst'. De lector gaf leiding aan de groep die de onderzoeksinterventies heeft ontworpen. Dit heeft inmiddels geleid tot een internationale presentatie (EAPRIL, Hämeenlinna, november 2017).
 - Begeleiding masteronderzoek (OU), gericht op inzicht en effecten van de kennisbasis rekenen-wiskunde op de Nederlandse lerarenopleidingen. Het heeft geleid tot een geaccepteerde publicatie en een internationale presentatie (EAPRIL, Hämeenlinna, november 2017).
 - Er zijn (paper)presentaties verzorgd op de ORD en EAPRIL. Publicaties zijn opgenomen in onder andere Volgens Bartjens en het Velontijdschrift en er is een bijdrage geleverd aan katern 3 van de Kennisbasis Lerarenopleiders.

Lectoraat Wetenschap en technologie

Het lectoraat Wetenschap en technologie richt zich op de vraag hoe Wetenschap en technologie (W&T) structureel en duurzaam in het basisonderwijs geïmplementeerd kan worden. Hierbij is de centrale vraag wat (aankomend) leerkrachten nodig hebben om W&T goed vorm te geven in het basisonderwijs. Mogelijke factoren die de implementatie op basisscholen bemoeilijken zijn: 1. De nadruk op taal en rekenen; 2. het overvolle lesprogramma; 3. de handelingsverlegenheid van leerkrachten ten aanzien van W&T. Het lectoraat gaat dan ook in op de vraag van (aankomend) leerkrachten nodig hebben om W&T in de klas goed vorm te geven. Het lectoraat gaat in op de volgende onderzoekslijnen en projecten, die in 2017 zijn geconcretiseerd:

- Het voorbereiden van de lectorale rede (de rede vindt plaats in januari 2018).
- *Ontwikkeling en innovatie in de beroepspraktijk.*
 - Voorzetting en afronding van het eerste project Taalgericht W&T-onderwijs (TET-1, subsidie TechYourFuture). Hieruit is een vakpublicatie voor JSW voortgekomen. Een website met lesplannen en taalkaarten is in voorbereiding (eerste kwartaal 2018).
 - Doordenken van het integreren van W&T-onderwijs met rekenen, wat heeft geleid tot een publicatie in Volgens Bartjens, ontwikkeling en onderzoek.
 - Hogeschool iPabo was betrokken bij het ontwikkelen van een Exploreon op basisschool De Meerpaal in Anna Paulowna. Dit heeft geresulteerd in diverse presentaties en een subsidieaanvraag bij het Expertisecentrum Wetenschap en Technologie (EWT) is in voorbereiding.
- *Onderwijs en professionalisering van opleiders*
 - Opstarten van het tweede project Taalgericht W&T-onderwijs (TET-2, subsidie TechYourFuture): het ontwikkelen van een online blended leeromgeving voor opleiders op het gebied van taalgericht W&T-onderwijs.
 - Het ontwikkelen van een Exploreon op hogeschool iPabo, locatie Alkmaar. In maart 2017 is het Exploreon geopend: een rijke leeromgeving waar studenten zelf op een onderzoekende en ontwerpende manier aan de slag kunnen met uitdagende materialen om vervolgens de vertaalslag te maken naar onderwijs dat zij zelf geven in de stageklas. Onderzoek zal zich verder richten op het implementeren van het Exploreon in het onderwijs en de leereffecten bij studenten.
 - Het lectoraat doet onderzoek naar de houding van studenten ten aanzien van W&T. Dit heeft geleid tot een presentatie op het Velon. Een publicatie is in voorbereiding.
 - Het lectoraat is direct betrokken bij het ontwikkelen en uitvoeren van het nieuwe uitstroomprofiel Onderzoekend leren bij W&T en rekenen-wiskunde.
- *Kennisdomein*
 - Uit het project Taalgericht W&T-onderwijs (TET-1) is voortgekomen een online publicatie voor Paboplatform, een disseminatiebijeenkomst, diverse workshops en presentaties op congressen, en een wetenschappelijke publicatie is ingediend.
 - Er is een publicatie verschenen in Volgens Bartjens. Een publicatie over Scaffolding Primary Teachers in Designing and Enacting Language-Oriented Science Lessons is ingediend en hierover is een presentatie verzorgd op de ORD in Antwerpen.

Onderzoeksdomein Diversiteit en kritisch burgerschap

De onderzoekslijn Diversiteit en kritisch burgerschap richt zich op de vraag hoe het onderwijs het volwassen-in-de-wereld-zijn van kinderen en (jong) volwassenen kan helpen mogelijk maken. Hiertoe verricht de senior-onderzoeker – mede met het oog op het project curriculum vernieuwing – onderzoek binnen het thema oordeelsvorming. In 2017 heeft zich dit toegespitst op:

- *Ontwikkeling en innovatie in de beroepspraktijk.*
 - o Er zijn bijdragen geleverd aan de Radiantdag (Radiant Lerarenopleidingen) over pluraliteit, macht en white privilege & de lerarenopleiding en persoonlijk meesterschap.
 - o Er zijn workshops verzorgd over onderwijs en kritisch burgerschap bij het post hbo-netwerk Onderwijs en kritisch burgerschap en er is een bijdrage geleverd aan een symposium van Hogeschool Rotterdam.
 - o Er zijn een aantal publicaties verschenen, zoals Keep the Questions going (nivoz-site) en Opleidingsonderwijs dat tot denken uitdaagt (Professionals in Onderwijs, Zorg en Sociaal Werk).
- *Onderwijs en professionalisering van opleiders*
 - o Er zijn onderwijsbijdragen geleverd aan de minoren 3 en 4 bachelonderwijs en de masteropleiding (MLI). Tevens is een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van BA-minoren in het uitstroomprofiel D&KB (curriculumvernieuwing).
 - o Voortzetting onderzoek naar oordeelsvorming (judgment focused teacher education). Deelstudie 2 (naar ervaringen van opleiders binnen de nieuwe keuzeminor 2) is opgezet en uitgevoerd; deelstudie 3 (naar ervaringen van studenten binnen de nieuw ontwikkelde minor 3) is opgezet en met de uitvoering is begonnen. Tegelijkertijd worden de data die de deelstudies voortbrengen voortduren geanalyseerd, en wordt kennisdeling in de vorm van internationale artikelen en een hoofdstuk van een internationale publicatie over lerarenopleiders voorbereid.
 - o Voortzetting begeleiding (copromotor) onderzoek naar oordeelsvorming (judgment focused teacher education). Deelstudie 2 (naar ervaringen van opleiders binnen de nieuwe keuzeminor 2) is opgezet en uitgevoerd; deelstudie 3 (naar ervaringen van studenten binnen de nieuw ontwikkelde minor 3) is opgezet en met de uitvoering is begonnen. Tegelijkertijd worden de data die de deelstudies voortbrengen voortduren geanalyseerd, en wordt kennisdeling in de vorm van internationale artikelen en een hoofdstuk van een internationale publicatie over lerarenopleiders voorbereid.
- *Kennisontwikkeling*
 - o Binnen de Annual Conference van de ATEE zijn meerdere presentaties verzorgd rond burgerschapsonderwijs, populisme en power relations.
 - o Er is een essay gepubliceerd: Tank & I. Tank, or the Randomness of Birth. .

3.3 Tevredenheid stakeholders

De onderzoekers zijn zich bewust van hun opdracht binnen en buiten de hogeschool. Dit wordt gemeten in op vereniging hogescholen afgesproken velden. In onderstaand overzicht zijn de gegevens opgenomen, die door de lectoren en senior onderzoeker en centraal op Hogeschool iPabo continu worden verzameld.

Verder was het voornemen in 2017 om eens in de twee jaar een stakeholdersenquête uit te zetten, een vragenlijst onder leraren, bestuurders en mentoren in het werkveld naar hun bevindingen met bekendheid en gebruik van producten en blijken van erkenning/waardering op de drie velden: beroepspraktijk/samenleving, onderwijs en professionalisering en kennisdomein. Deze enquête is eind 2017 uitgezet. De ingevulde vragenlijsten zijn half december ontvangen (vlak voor de kerstvakantie) en begin 2018 worden de gegevens geanalyseerd en komen de resultaten beschikbaar.

Lectoraat Jonge kind

In het veld Beroepspraktijk / samenleving

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Deelname beroepsverenigingen: Vereniging Jonge kind;
- Participatie in netwerken: VELON (Vereniging Lerarenopleiders Nederland);
- Docentennetwerk Jonge Kind;
- Participatie in internationale netwerken als ATEE (Association for teacher education in Europe), EECERA (European early childhood education and research association);
- Lezingen/workshops: *zie overzicht*;
- Samenwerking schoolbesturen; onderzoek in Speleon vindt plaats in samenwerking met stichting El Amal en Welzijnsorganisatie Impuls; onderzoek voor RAAK-project Kansen in Spel vindt plaats op vier scholen en voorscholen van diverse besturen; nauw contact met Stichting Agora in Zaandam, o.a. i.v.m. twee trajecten Post-hbo opleiding Specialist Jonge kind en oprichting Academische scholen; nauw contact met Spelenderwijs in Utrecht.

Aantoonbare blijf van waardering:

- Aantal externe opdrachten: voorwoord voor LBBO (2017) 'De beroepsstandaard voor de jonge-kind specialist'. Huizen: Uitgeverij Pica; voorwoord voor Hohmann, M. en Weikart, D. P. (2017). Actief leren met Kaleidoscoop, Utrecht: NJI; Boland, A. (2017). Betrokkenheid als kompas: scaffolding in Kaleidoscoop, Utrecht: NJI; aanvragen voor lezingen en presentaties (niet allen gehonoreerd), zowel vanuit kinderopvangorganisaties (MIKZ), schoolbesturen, landelijke organisaties (AoB, HJK, IKC) of congresbureaus (SCEM, Medilex);
- Netwerklid Spel bij De wereld van het Jonge kind (HJK);

In het veld Onderwijs en professionalisering

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Onderzoekslijnen in onderwijs: onderzoekslijn in Post hbo Opleiding Specialist Jonge kind (iPabo, i.s.m. Hogeschool Utrecht en De Activiteit);
- Onderwijs door lectoren en onderzoekers: onderwijs binnen uitstroomprofiel, onderwijs in majorprogramma (ook door kenniskringleden), onderwijs in post-hbo opleiding (ook door kenniskringleden) Specialist Jonge kind;
- Scholing van docenten en onderzoekers: presentatie op conferentie voor lerarenopleiders (VELON), bijeenkomsten Grote- en kleine kenniskring op de iPabo;
- Inhoudelijke leiding Speleon, rijke speelleeromgeving voor jonge kinderen en rijke leeromgeving voor studenten. Dagelijks bezoek door peuter- en kleutergroepen en hun professionals van Basisschool El Kadisia en voorschool van Impuls.

Aantoonbare blijf van waardering:

- Aantal studenten dat participeert in onderzoek van een onderzoekseenheid: 3 (onderzoek en organisatie Speleon);
- Aantal studenten dat participeert in uitstroomprofiel Spelend leren: 58
- Aantal cursisten in Posthbo Opleiding Specialist Jonge kind: ca. 30;
- Aantal docenten dat onderzoek uitvoert: 3;
- Aantal docenten dat onderwijs in onderzoek uitvoert: 2.

In het veld Kennisontwikkeling

Aantoonbaar gebruik van de producten:

- Inbedding in kennisnetwerken: Participatie in internationale netwerk EECERA (SIG Play), participatie in Onderzoek Inclusiveness in Early Childhood Education (European Agency for special needs and inclusive education);

Aantoonbare blijf van waardering:

- Toekenning subsidieaanvragen voor kennisontwikkeling: Erasmus+ KA2, Playing-2-gether;
- Participatie in leescommissie bij proefschriften van A. Tertoolen (VU) en Chiel van Veen (VU).

Lectoraat Rekenen-wiskunde

In het veld Beroepspraktijk / samenleving

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Deelname beroepsverenigingen: adviseur bestuur NVORWO tav onderzoek op het gebied van reken-wiskundeonderwijs;
- Participatie in netwerken: trekker van het netwerk van docent-onderzoekers rekenen-wiskunde ELWIEr. Deelnemer in denktank 'wiskunde voor morgen'. Participatie in internationale netwerken als ICME en EAPRIL;
- Lezingen: zie overzicht.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Aantal externe opdrachten: projectleiding Grote Rekendag, projectleiding actualisering post-hbo-opleiding rekencoördinator, hoofdredacteur toetsing kennisbasis;
- Toekenning subsidieaanvragen voor valorisatie: NRO meetkunst (project in samenwerking met HR, UU en museum Boijmans Van Beuningen).

In het veld Onderwijs en professionalisering

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Onderzoekslijnen in onderwijs: uitstroomprofiel opbrengstgericht werken;
- Onderwijs door lectoren en onderzoekers: onderwijs binnen uitstroomprofiel opbrengstgericht werken, onderwijs in majorprogramma (door kenniskringleden);
- Scholing van docenten en onderzoekers: verschillende activiteiten tijdens ELWIEr-conferentie, Panama-conferentie en Velon-conferentie en in ELWIEr-onderzoeksgroep (waarvan de lector leiding geeft) (het betreft hier professionalisering op landelijk niveau).

Aantoonbare blijk van waardering:

- Aantal studenten dat participeert in onderzoek van een onderzoekseenheid: 0 (er wordt gewerkt aan het toevoegen van studenten in onderzoek);
- Aantal docenten dat onderzoek uitvoert: 2;
- Aantal docenten dat onderwijs in onderzoek uitvoert: 0.

In het veld Kennisontwikkeling

Aantoonbaar gebruik van de producten:

- Citaties: RG-score (Researchgate) 8,32;
- Inbedding in kennisnetwerken: trekker van het netwerk van docent-onderzoekers rekenen-wiskunde ELWIEr. Deelnemer in denktank 'wiskunde voor morgen'. Participatie in internationale netwerken als ICME en EAPRIL.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Lidmaatschap wetenschappelijke redactie: hoofdredacteur van Volgens Bartjens – Ontwikkeling en Onderzoek;
- Toekenning subsidieaanvragen voor kennisontwikkeling: NRO Meetkunst-project (in samenwerking met HR, UU en Museum Boijmans Van Beuningen; UU is penvoerder).

Lectoraat Wetenschap en technologie

In het veld Beroepspraktijk / samenleving

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Deelname beroepsverenigingen: Ecent;
- Deelname aan nascholing door lectoren: geen gerichte nascholing gevolgd;
- Participatie in netwerken: Ecent-Elwier;
- Participatie in internationale netwerken als ATEE (Association for Teacher Education in Europe) participatie in science and mathematics education RDC;
- Lezingen/workshops: zie overzicht;
- Samenwerking schoolbesturen; in samenwerking met stichting Surplus, opzetten Exploreon op basisschool OBS de Meerpaal; in samenwerking met stichting Surplus opzetten en uitvoeren post-hbo opleiding toekomstgericht onderwijs.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Toekenning subsidieaanvragen:
 - TYF subsidie voor project 'taalgericht W&T-onderwijs: Professionalisering binnen leergemeenschappen', in samenwerking met Saxion (Penvoerder), NEMO, Stichting Surplus en OBS de Bundel;
 - TYF subsidie voor vervolgproject 'taalgericht W&T-onderwijs in samenwerking met Saxion (Penvoerder) en Eduseries, gericht op het ontwikkelen van een blended leeromgeving voor opleiders van taalgericht W&T-onderwijs;
 - EWT subsidie innovatieprogramma: W&T in de tussenruimte, in samenwerking met NEMO en Klein Amsterdam.

In het veld Onderwijs en professionalisering

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Onderzoeklijnen in onderwijs: doorgaande lijn opzetten en handhaven door pilot onderzoekend leren bij beroepstaak 4, pilot W&T onderwijsontwerp in minor 1 en uitstroomprofiel talentontwikkeling bij wetenschap en technologie;
- Onderwijs door lectoren en onderzoekers: onderwijs binnen uitstroomprofiel, onderwijs in majorprogramma (ook door kenniskringleden), onderwijs in drie post-hbo opleidingen (ook door kenniskringleden) 1) specialist Wetenschap en technologie, 2) de post hbo opleiding toekomstgericht onderwijs en 3) het professionaliseringstraject taalgericht W&T-onderwijs;
- Scholing van docenten en onderzoekers: presentatie op conferentie voor lerarenopleiders, diverse lezingen en workshops op de iPabo;
- Opzetten pilot W&T in beroepstaak 4 en opzetten W&T-onderwijsontwerp minor 2;
- Opzetten Exploreon, rijke leeromgeving voor studenten.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Aantal studenten dat participeert in onderzoek van een onderzoekseenheid: 3 (voor het opzetten van het Exploreon);
- Aantal docenten dat onderzoek uitvoert: 2.
- Aantal docenten dat onderwijs in onderzoek uitvoert: 4.

In het veld Kennisontwikkeling

Aantoonbaar gebruik van de producten:

- Citaties: RG-score (Researchgate) 29,73 (gebaseerd op publicaties in het bèta-vakgebied bioanorganische chemie);
- Inbedding in kennisnetwerken: Ecent-Elwier. Participatie in internationaal netwerken ATEE.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Toekenning subsidieaanvragen voor kennisontwikkeling:
 - TYF subsidie voor project 'taalgericht W&T-onderwijs: Professionalisering binnen leergemeenschappen' in samenwerking met Saxion, NEMO, Stichting Surplus en OBS de Bundel (Saxion penvoerder);
 - TYF subsidie voor vervolgproject 'taalgericht W&T-onderwijs in samenwerking met Saxion (Penvoerder) en Eduseries, gericht op het ontwikkelen van een blended leeromgeving voor opleiders van taalgericht W&T-onderwijs.

Onderzoeksdomein Diversiteit en kritisch burgerschap

In het veld Beroepspraktijk / samenleving

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Deelname aan nascholing door lectoren: Fluency Course English; BKE scholing; deelname aan diverse symposia, lezingen en bijeenkomsten die verband houden met diversiteit en kritisch burgerschap (waaronder lezingen van Colson Whitehead, Yaa Gyasi, Paul Beattie; masterclass Sophie Olúwolé; opening tentoonstelling Gordon Parks; documentaire I'm not your negro Baldwin; bezoek Humanity House; presentatie Henk Wildschut; lezing Knowledge, Power and Diversity; Rethink New Amsterdam; Lezing Witte Onschuld Gloria Wekker);
- Participatie in netwerken: oprichter post-hbo netwerk Onderwijs & Kritisch Burgerschap (42 leden);
- Lezingen: tijdens netwerkbijeenkomsten Onderwijs & Kritisch Burgerschap.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Aantal externe opdrachten: 2;
- Toekenning subsidieaanvragen voor valorisatie: niet van toepassing.

In het veld Onderwijs en professionalisering

Aantoonbaar gebruik van producten:

- Onderzoekslijnen in onderwijs: binnen uitstroomprofiel diversiteit & kritisch burgerschap wordt gebruik gemaakt van zowel de ontwikkelde onderzoekslijn als het ontwikkelde portfolio (bachelor); in de Master Leren en Innoveren wordt gebruik gemaakt van de ontwikkelde onderzoekslijn (master);
- Onderwijs door lectoren en onderzoekers: onderwijs in bachelor uitstroomprofiel diversiteit en kritisch burgerschap door promovendus en senior onderzoeker; onderwijs in master door senior onderzoeker; en onderwijs in bachelor en master door promovendus;
- Scholing van docenten en onderzoekers: presentaties tijdens studiedagen voor opleiders en werkveld Hogeschool iPabo door senior onderzoeker.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Aantal studenten dat participeert in onderzoek van een onderzoekseenheid: 84;
- Aantal docenten dat onderzoek uitvoert: naast de senior onderzoeker de promovendus: 2;
- Aantal docenten dat onderwijs in onderzoek uitvoert: zowel de senior onderzoeker (ba en ma) als de promovendus: 2.

In het veld Kennisontwikkeling

Aantoonbaar gebruik van de producten:

- Inbedding in kennisnetwerken: Co-chair van de internationale onderzoeksgroep *Education for Social Justice, Equity and Diversity* (ATEE); participatie aan wetenschappelijk netwerk rond leerstoel prof. Gert Biesta.

Aantoonbare blijk van waardering:

- Onderzoeksprijzen: -
- Lidmaatschap wetenschappelijke redactie: Lid van de Academic Board ATEE;
- Toekenning subsidieaanvragen voor kennisontwikkeling: toekenning financiering van promotieonderzoek.

4. Versterking van de organisatie: teams aan zet

Onze medewerkers zijn het kapitaal van Hogeschool iPabo: zij zorgen dat de hogeschool groeit in kwaliteit en zich blijft ontwikkelen in het maatschappelijke speelveld en onderwijsveld. Uitgangspunt is dat iedere medewerker – of het nu om onderwijzend, onderzoekend of ondersteunend personeel gaat – met zijn of haar eigen vakkundigheid bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs en het praktijkgerichte onderzoek. Hogeschool iPabo daagt haar medewerkers uit de lat hoog te leggen en werk te maken van hun talent. Duurzame inzetbaarheid staat daarin centraal, met professionalisering, mobiliteit en vitaliteit als belangrijkste pijlers van dit beleid.

Leeswijzer: dit hoofdstuk bevat tevens alle gegevens van het sociaal jaarverslag

4.1 Indicatoren

Functiehuis, formatie en functiemix

De formatie is ten opzichte van ultimo 2016 met 4 fte afgenomen van 83,4 fte naar 79,4 fte (stand per peildatum 31-12-2017). Dit heeft te maken met het feit dat er docenten met pensioen zijn gegaan en dat medewerkers elders zijn gaan werken.

Tabel 6 verdeling formatie 2017

Verdeling formatie 2017											
bron: Peildatum 8-12-2017	PI	AOP		Totaal AOP		OOP		OP		Totaal OP	Eindtotaal
		m	v			m	v	m	v		
1		1,0		1,0							1,0
3			2,0	2,0							2,0
4		4,0	1,0	5,0							5,0
5						0,2	0,2				0,2
6					0,8	1,6	2,4				2,4
7			0,8	0,8		0,8	0,8				1,6
8		2,0	2,2	4,2	1,0	2,3	3,3				7,5
9		0,8	0,6	1,4		2,3	2,3				3,7
10		0,8		0,8				1,6	2,6	4,2	5,0
11		1,8		1,8	1,0		1,0	7,2	9,7	16,9	19,7
12			1,8	1,8				8,2	8,1	16,3	18,1
13		1,0	1,7	2,7				2,7	2,8	5,5	8,2
14								1,0		1,0	1,0
15								1,0	1,7	2,7	2,7
17			1,0	1,0							1,0
Student.ass.						0,3	0,3				0,3
Eindtotaal		11,4	11,1	22,5	2,8	7,5	10,3	21,7	24,9	46,6	79,4

Personeel

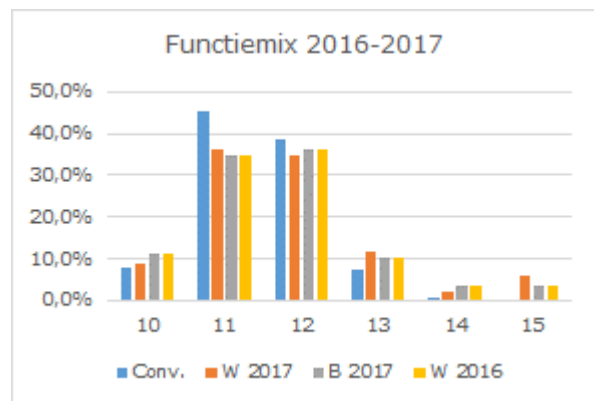
Het personeelsbestand van Hogeschool iPabo bestaat in 2017 voor bijna 90% uit medewerkers met een aanstelling voor onbepaalde tijd. Eind 2017 werkten er bij de hogeschool 103 medewerkers, tien minder dan het jaar daarvoor.

De hogeschool streeft binnen het personeelsbestand naar een goede balans in de verdeling tussen man en vrouw vanuit de overtuiging dat dit de prestaties in de organisatie ten goede komen. De verhouding man/vrouw is de afgelopen jaren gedaald van een verhouding 50/50 naar een verhouding 40/60. Vanuit de werving en selectie blijft onverminderde aandacht voor een evenwichtig opgebouwd functiehuis met een goede verdeling tussen man/vrouw, leeftijdsopbouw en diversiteit.

Functiemix

Tabel 7 Functiemix

F-schaal	Conv.	R 2017	B 2017	R 2016
10	8,1%	9,0%	11,5%	11,5%
11	45,1%	36,2%	34,6%	34,7%
12	38,7%	35,0%	36%	36,2%
13	7,4%	11,8%	10,4%	10,4%
14	0,7%	2,1%	3,7%	3,7%
15	0,0%	5,8%	3,5%	3,5%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Financien, peildatum 31-12-2017

4.2 Professionalisering en verhouding OP/OOP/AOP

Om onze ambities waar te maken heeft de hogeschool medewerkers nodig die niet alleen over state-of-the-art kennis en kunde beschikken, maar ook voldoende veerkracht en motivatie hebben om nieuwe uitdagingen aan te gaan. Investeren in vernieuwing en kwaliteit van onderwijs betekent ook investeren in de kwaliteit en duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Tegelijkertijd vindt Hogeschool iPabo het belangrijk dat medewerkers zich ook buiten de grenzen van het eigen werkgebied verbonden voelen met de hogeschool. Kennis en ervaringen delen en nieuwe inzichten verwerven in een bredere context draagt immers bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. Hogeschool iPabo stimuleert dan ook, in samenhang met het werkveld, de vorming van formele en informele platforms/kenniscentra, om professionals de gelegenheid te bieden elkaar te ontmoeten, kennis te delen en nieuwe initiatieven op te zetten.

Tabel 8 Docentkwaliteit en master opgeleid/gepromoveerden

Indicator		Waarden					
Peildatum: 8-12-2017							
Bron: People Inc							
Docentkwaliteit	Wanneer nulmeting		Midterm review/W-2014	W-2016	B-2017	W-2017	B-2018
Docentkwaliteit							
Ba of Ba 1 ^e gr	1-jan-12	23 (34%)	6 (9%)	5 (7%)	7%	4(7%)	7%
Master	1-jan-12	44 (66%)	53 (78%)	53 (76%)	75%	46 (75%)	75%
Phd	1-jan-12	4 (6%)	9 (13%)	12 (17%)	18%	11 (18%)	18%
Totaal Ma/Phd (% van totaal)	1-jan-12	67 (66%)	62(91%)	65 (93%)	93%	57 (93%)	93%
Indirecte kosten, ratio OP/AOP	31-12-2011	1,41	1,61	1,7	1,7	1,6	1,7
1 fte OP/1 fte AO/OOP							

Professionaliseringsbudget

Tabel 9 professionaliseringsbudget 2017

Grondslag budget in €	2017	2016	2015	2014
	Begroot	Begroot	Begroot	Begroot
jaarinkomen	€ 5.064.322	€ 5.064.322	€ 4.995.933	€ 5.588.767
budget in uren	€ 151.930	€ 151.930	€ 149.878	€ 167.663
budget in out of pocket	€ 151.930	€ 151.930	€ 149.878	€ 167.663
totaal budget	€ 303.859	€ 303.859	€ 299.756	€ 335.326
Uitvoering professionalisering	2017	2016	2015	2014
	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
basisrecht in uren	€ 212.802	€ 384.832	€ 173.600	€ 336.290
out of pocketkosten	€ 149.685	€ 152.791	€ 167.200	€ 70.209
Totaal professionalisering	€ 362.487	€ 537.623	€ 340.800	€ 406.499

Bron; Financiën 19-02-2018

De hogeschool biedt, onder andere door het stimuleren van professionalisering, vele kansen en uitdagingen voor medewerkers om een volgende stap in hun loopbaan te maken. Mobiliteit van medewerkers wordt dan ook aangemoedigd. In 2017 is de professionalisering van de toetsing door middel van het inzetten van BKE trajecten voor een tweede groep docenten in gang gezet en is gestart met de training SKE voor de leden van de examen- en toetscommissie. Inmiddels beschikken ruim 45 docenten over het door het CITO afgegeven BKE certificaat. In 2018 worden de laatste docenten die nog niet beschikken over het BKE certificaat getraind. Verder zijn alle docenten in 2017 geschoold op het gebied van Wetenschap en technologie of op het gebied van ICT. Het bijhouden van digitale vaardigheden en het ontwikkelen van de eigen professionalisering ten aanzien van blended learning wordt door docenten als essentieel gezien. Het afgelopen jaar hebben alle docententeams een training op dit gebied gevolgd die door de afdeling ICT facilitair werd gegeven. Het docententeam in Alkmaar is volop bezig met Stichting LeerKRACHT en heeft daar als team veel profijt van. Verder heeft er tijdens de studiedag voor het ondersteunend personeel teamscholing op het gebied van duurzame inzetbaarheid plaatsgevonden.

Ook de professionalisering van de docenten die lesgeven aan de Ad PEM is in 2017 afgerond. Alle deelnemers aan de training, die in samenwerking met het Nederlands Jeugd Instituut is opgezet, hebben dit jaar het certificaat behaald. Hiermee is de professionalisering op het gebied van het zeer jonge kind (0-2 jaar) van onze docenten die lesgeven aan de Ad PEM gewaarborgd.

Het budget voor het basisrecht in uren is in 2017 opnieuw fors overschreden. Dit zit met name in het feit dat naast de basistoekenning van de 40 uur deskundigheidsbevordering die op de jaartaken aan alle medewerkers worden toegekend, extra uren worden toegekend aan professionalisering die door alle docenten moet worden gevolgd. Een voorbeeld hiervan is de scholing BKE en SKE. Ook de uren gemoeid met de promotietrajecten binnen de hogeschool zorgen voor een overschrijving van de uren in het basisrecht. De out of pocketkosten lopen in lijn met het begrote budget.

4.3 Projecten versterking van de organisatie

Onderwijs- en onderzoeksteams

Voor 2017 zijn er een aantal projecten geformuleerd die ons onderwijs versterken en toekomstbestendig maken: ontwikkeling, programmering en roostering in de teams, professionalisering van personeel uitgaande van de teamontwikkeling, afstemming van de ondersteunende diensten op onderwijs en onderzoek en lean inrichting van ondersteuning.

In de bachelorteams vindt de verdeling van het werk voor het onderwijs plaats. De teams zijn nu samengesteld op basis van affiniteit met de betreffende studentgroep en minder op de verschillende vakexpertises in de teams. In het afgelopen jaar is in de teams toegewerkt naar een meer evenwichtige verdeling op vakexpertise waardoor de samenstelling van de teams gedurende het jaar aan verandering onderhevig was. Tevens zijn dit jaar de eerste stappen gezet om de onderwijsprogrammering in de teams plaats te laten vinden en te gaan werken met een studentrooster. In het voorjaar van 2018 zal dit verder geïmplementeerd worden.

4.4 Veiligheid en duurzaamheid

Hogeschool iPabo wil voor studenten, docenten en medewerkers een veilige en duurzame Hogeschool zijn. Om dat te realiseren heeft Hogeschool iPabo in 2017 de volgende doelen gesteld en gerealiseerd.

Voor de bedrijfshulpverleners heeft in 2017 de herhalingscursus plaatsgevonden. Hogeschool iPabo beschikt daarmee over voldoende opgeleide BHV-ers. En om goed voorbereid te zijn op een crisis waarbij continuïteit van de bedrijfsprocessen van de Hogeschool iPabo in gevaar zou kunnen komen heeft er een crisistraining plaatsgevonden voor het gehele GWO inclusief het college van bestuur en ICT.

Het plan van aanpak dat op basis van de Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) is opgesteld bevat adviezen en acties aan de hand van prioriteiten. De adviezen en acties die in 2017 gepland stonden zijn aan de orde geweest in de arbocommissie en uitgevoerd.

In 2017 heeft wederom de tweejaarlijkse Healthcheck plaatsgevonden. Het doel van de Health Check is iedereen de gelegenheid te bieden om inzage te krijgen in de aanwezige gezondheidsrisico's op korte en langere termijn. De deelnemers hebben allemaal persoonlijk advies ontvangen over leefstijl, bewegingsactiviteiten, fitheid, voeding en gezondheid. In totaal 32 medewerkers hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om deel te nemen aan de Healthcheck.

4.5 Huisvesting en ondersteunende diensten

Na uitvoerig onderzoek en een grondige voorbereiding hebben we in oktober 2017 het pand aan de Rubenslaan 2-6 te Alkmaar aangekocht. Verder hebben we door middel van een meervoudig onderhandse aanbesteding het architectenbureau BRTA uit Alkmaar geselecteerd en gecontracteerd om de indeling en inrichting van het pand te ontwerpen op basis van het Programma van Eisen dat door Hogeschool iPabo is opgesteld. Het architectenbureau heeft de rol van 'Total Engineer' dat wil zeggen dat het architectenbureau niet alleen verantwoordelijk is voor de ontwerpen maar ook voor de totale planning en uitvoering van het project. Met de locatie aan de Rubenslaan willen we een inspirerende, duurzame en veilige leer- en werkomgeving creëren rekening houdend met het onderwijs van de toekomst voor studenten en medewerkers.

In 2017 zijn de voorbereidingen voor de aanbestedingen voor schoonmaak, catering en beveiliging opgestart zowel voor de locatie Amsterdam als voor Alkmaar. Met het resultaat van deze aanbestedingen realiseert de Hogeschool iPabo facilitaire diensten die een aangename werk- en leeromgeving creëren voor studenten, medewerkers en bezoekers tegen realistische marktconforme kosten. Verder kan de Hogeschool iPabo met het resultaat van de aanbestedingen professioneel en efficiënt leveranciers- en contractmanagement uitvoeren.

De openbare aanbesteding voor schoonmaakdienstverlening, glasbewassing en sanitaire artikelen is in 2017 opgestart. In het 1^e trimester 2018 wordt deze aanbesteding afgerond. Voor beveiligingsdiensten, meldkamerdiensten en alarmopvolging is een meervoudige onderhandse inkoopprocedures opgestart. Ook deze procedure wordt in het 1^e trimester van 2018 afgerond. Voor de aanbesteding van cateringdiensten is een eerste inventarisatie van de eisen en wensen gedaan. In 2018 wordt een meervoudige onderhandse aanbesteding opgestart en uitgevoerd.

Voor de Jan Tooropstraat is er een meerjaren onderhoudsplan dat als doel heeft om het onderhoud van een gebouw planmatig uit te voeren. Het meerjaren onderhoudsplan vindt plaats in combinatie met inspecties van de bouwkundige staat van het gebouw en de kwaliteit van de technische installaties. In 2017 hebben we in Amsterdam de belangrijkste onderhoudswerkzaamheden gebaseerd op het meerjaren onderhoudsplan uitgevoerd.

Duurzame inzetbaarheid

In de functionerings- en beoordelingscyclus is de besteding van de duurzame inzetbaarheidsuren standaard opgenomen. Op basis van de keuzemogelijkheden zoals genoemd in art. M-1-f in de cao-hbo 2016-2017 konden medewerkers een besluit nemen over de aanwending van deze uren. Naast spaarmogelijkheden is ook gekozen voor het opnemen van de uren voor het herstel tussen werk en privé.

Functioneringsgesprekken

De jaarlijkse cyclus van functionerings- en beoordelingsgesprekken heeft in het voorjaar van 2017 weer plaatsgevonden. Met alle medewerkers zijn functioneringsgesprekken gevoerd. Hierin zijn in het bijzonder de onderwerpen professionalisering en duurzame inzetbaarheid aan de orde gekomen. Daarnaast kwamen uiteraard de vaste onderwerpen zoals werkdruk en loopbaanperspectief aan de orde.

Bij een inventarisatie van de professionaliseringsthema's komt naar voren dat een groot deel van onze medewerkers het belangrijk acht om bij te blijven in het eigen vakgebied, dan wel door cursussen of door het bezoeken van congressen en studiedagen. In tegenstelling tot vorig jaar zijn blended learning, BKE/SKE, W&T minder vaak genoemd. Dit is een logisch gevolg van de scholing

die hierop heeft plaatsgevonden. Bij het ondersteunend personeels blijkt dat 'optimaliseren werkprocessen' minder vaak genoemd wordt, ook hier is een grote slag gemaakt.

De algemene tendens blijft dat medewerkers meer dan voldoende uitdaging en groei zien bij het uitoefenen van de huidige functie en verder valt op dat medewerkers, die de AOW leeftijd naderen meer dan in voorafgaande jaren, bezig met het einde van hun loopbaan.

De behoefte aan verbeteren digitale vaardigheden o.g.v sharepoint/word/excel/powerpoint blijft bestaan bij een groep medewerkers. Ook daar wordt elk jaar weer een deel van het budget voor ingezet.

Doelgroepenbeleid

- Ouderenbeleid: de hogeschool kent voor medewerkers vanaf 57 jaar een ouderenbeleid conform de CAO. Het biedt medewerkers de mogelijkheid om geleidelijk werktijd te verminderen. In 2017 maken acht personeelsleden van de WTV Senioren of de SOP-regeling gebruik, zes daarvan zijn boven de 60 jaar.

- Ouderschapsverlof: de hogeschool kent al vele jaren een regeling voor betaald ouderschapsverlof, waarbij het salaris tijdens het verlof voor 70% wordt doorbetaald. In 2017 is er door drie medewerkers gebruik gemaakt van de regeling betaald ouderschapsverlof.

- Arbeidsmarkttoelagen: de hogeschool heeft in 2017 geen arbeidsmarkttoelage toegekend.

- Participatiebanen: Hogeschool iPabo doet steeds meer ervaring op met het werken met mensen met een beperking. Bij de hogeschool zijn in 2017 twee medewerkers werkzaam in het kader van de participatiewetgeving. We blijven we actief zoeken naar mogelijkheden om medewerkers in het kader van deze wetgeving aan te trekken.

4.6 Arbeidsvoorwaarden

De reiskostenregeling is gebaseerd op een belastingvrije vergoeding van 0,19 cent per kilometer. Vergoed wordt maximaal 30 km enkele reis per dag uitgaande van de standplaats Amsterdam of Alkmaar. Dienstreizen en stagebezoeken worden volledig vergoed a 0,19 ct per km.

De reiskostenregeling is in 2017 herzien.

4.7 Tevredenheid en werkdruk

Dit verslagjaar is er geen medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) afgenomen. Het volgende MTO wordt conform de tweejaarlijkse cyclus eind 2018 weer afgenomen. De belangrijkste bevindingen uit het onderzoek van eind 2016 waren dat de trend die in 2014 al voorzichtig zichtbaar was zich doorgezet; medewerkers zijn meer tevreden en waarderen de bevraagde items hoger dan in 2014 (6.8 vs.7.2).

4.8 Ziekteverzuim

Uit de analyse van het ziekteverzuim van 2017 blijkt dat het verzuimpercentage licht gedaald is ten opzichte van 2016. Het verzuim is uitgekomen op 3,17%. In de meerjarenraming voor 2017 was een percentage van 3,3 opgenomen. De ziekmeldingsfrequentie is ook licht gedaald naar 1.08 vs 1.19 in 2016. De reden van de daling is terug te leiden naar een afname van het langdurig verzuim. In 2016 bestond 2,5% van het verzuimpercentage uit langdurig verzuim, in 2017 is dit 1,8%.

Tabel 10 Ziekteverzuim

Definitie: Ziekteverzuimpercentage ; per verzuimgeval het aantal verzuimde kalenderdagen vermenigvuldigd met de deeltijdfactor en het arbeidsongeschiktheidspercentage (conform berekening TNO) Databron: verzuimsignaal 2 Peildatum: 20-12-2017									
	W-2012 0-meting	W-2014	W-2015	W-2016	W- 2017	Meerjarenraming			Streef- waarde
Kalenderjaar	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Totaal	3,6	4,5	3,3	3,7	3,2	3,0	3,0	3,0	3,0

5. Financieel jaarverslag 2017

5.1 Samenvatting Financiële Ontwikkeling

Algemene Resultaatontwikkeling 2017 ten opzichte van de begroting 2017

Het verslagjaar 2017 van Hogeschool iPabo (Stichting iPabo en Stichting Nieuwbouw iPabo) is afgesloten met een negatief financieel resultaat van ad € 0,8 miljoen ten opzichte van een begroot negatief financieel resultaat van ad € 0,6 miljoen. De overall financiële positie van Hogeschool iPabo blijft onverminderd sterk.

Het begrote tekort was gebaseerd op de aanname dat de kosten van de nieuwe beleidsinitiatieven (de innovatieprojecten zoals geschetst in hoofdstukken 2 en 3), in de tijd, voor de beoogde verbreding en verhoging van de baten uit zouden gaan. De investeringen in de innovatieprojecten lagen gedurende 2017 op schema en de eerste positieve ontwikkelingen manifesteren zich omtrent de verwachte, verhoogde en verbrede batenontwikkeling.

Algemene Resultaatontwikkeling 2017 ten opzichte van 2016

Het resultaat 2017 werd beïnvloed door hogere baten (€ 0,7 miljoen) ten opzichte van 2016. Dit kwam met name door een hogere rijksbijdrage ad € 0,3 miljoen en ad € 0,4 miljoen hogere baten werk voor derden. Daarentegen stegen de lasten met € 1,0 miljoen ten opzichte van 2016 met name door hogere personeelskosten. De oorzaak hiervan is een hogere dotatie aan de personeelsvoorzieningen tezamen met hogere personeelskosten van uitbesteed werk. Deze kosten waren in 2017 hoger, omdat deze post in 2016 een incidentele meevaller van € 0,5 miljoen bevatte. De afschrijvingskosten lagen € 0,2 miljoen met name hoger vanwege een inhaalafschrijving op de locatie Alkmaar. De huisvestingslasten daalden met € 0,1 miljoen deels door incidenteel lagere energiekosten.

Batenontwikkeling 2017

Aan de batenkant werden de licht tegenvallende studentaantallen voortkomend uit studiejaar 2016-2017 gecompenseerd door hoger dan begrote studentaantallen voor het studiejaar 2017-2018. Tezamen met de hoger dan begrote Rijksbijdrage per student levert dit een positief verschil van ad € 0,5 miljoen ten opzichte van de begroting. De gerealiseerde verhuuropbrengsten vielen ruim € 0,1 miljoen lager uit als gevolg van een latere ingangsdatum van de verhuurcontracten. Dit kwam deels door de voorafgaande verbouwing die hiervoor noodzakelijk was. De kosten van de verbouwing kwamen ten laste van de huurders. Vanuit de projectadministratie wordt vanaf 2017 frequent de realisatie van projecten op de projectbegroting aangesloten. Hierdoor wordt meer dan in voorgaande jaren op de realisatie van de kosten en het netto financieel resultaat gestuurd. Met name de grip op de inzet van extern personeel is hierdoor verbeterd.

Lastenontwikkeling 2017

In het verslagjaar waren de totale lasten begroot op € 10,6 en gerealiseerd op 11,2 miljoen. De voornaamste afwijking ten opzichte van de begrote lastenontwikkeling wordt verklaard door de volgende twee gebeurtenissen:

Het besluit tot aankoop nieuwe pand Alkmaar en versneld proces van ingebruikname met als gevolg een versnelde (ten opzichte van de begroting) afschrijving op de boekwaardes samenhangend met de oude leslocatie in Alkmaar (circa 0,3 miljoen).

Invoering en vaststelling van personeel gerelateerde voorzieningen voortvloeiend uit de sector CAO afspraken zoals bijvoorbeeld de Werktijdverkorting senioren (WTV) en Duurzame Inzetbaarheid (circa 0,4 miljoen).

De kosten voor huisvesting daalden met ruim € 0,1 miljoen van € 1,0 naar € 0,9 miljoen. Met name de externe huurkosten vielen lager uit. Daarnaast werd ook in 2017 voor € 0,1 miljoen gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening.

Balansontwikkeling 2017

De financiële positie die de hogeschool in de afgelopen jaren heeft opgebouwd, blijft onverminderd sterk. Dit is ook noodzakelijk om de bestuurlijke, strategische en innovatieve ontwikkelingen die hoog op de beleidsagenda staan, vorm te geven. De financiële positie maakt het mogelijk om de uitgaven rechtstreeks uit het eigen vermogen te financieren. Voor de aanschaf, de aanpassing en de verbouwing van de nieuwe huisvesting in Alkmaar wordt in 2018 een gedeeltelijke externe financiering aangevraagd. Het eigen vermogen blijft substantieel ondanks de risico's van een relatief kleinere mono-sectorale hogeschool, namelijk €10,4 miljoen met een solvabiliteitsratio van 67% per eind 2017.

5.2 Financiële kengetallen

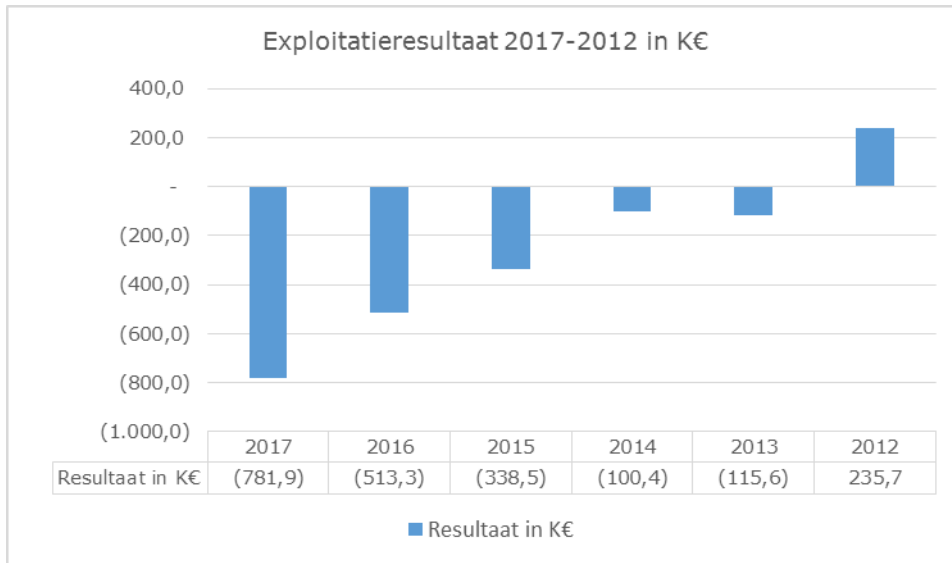
Hieronder volgt een nadere analyse van de financiële positie van de hogeschool op basis van de financiële kengetallen rentabiliteit, solvabiliteit, weerstandsvermogen en liquiditeit.

Rentabiliteit

Volgens de richtlijnen van het ministerie zijn de signaleringswaarden voor een HBO-instelling op een termijn van 3 jaar hoger dan 0%, voor een termijn van 2 jaar hoger dan -5% en voor een termijn van 1 jaar hoger dan -10%.

Rentabiliteit geeft de mate van winstgevendheid aan en wordt uitgedrukt in een verhoudingsgetal door het resultaat te delen op baten uit gewone bedrijfsvoering. De rentabiliteit over 2017 bedraagt -7,5% (2016; -5,3%). De Vereniging Hogescholen vermeldt over 2016 een gemiddeld percentage van -2.2%.

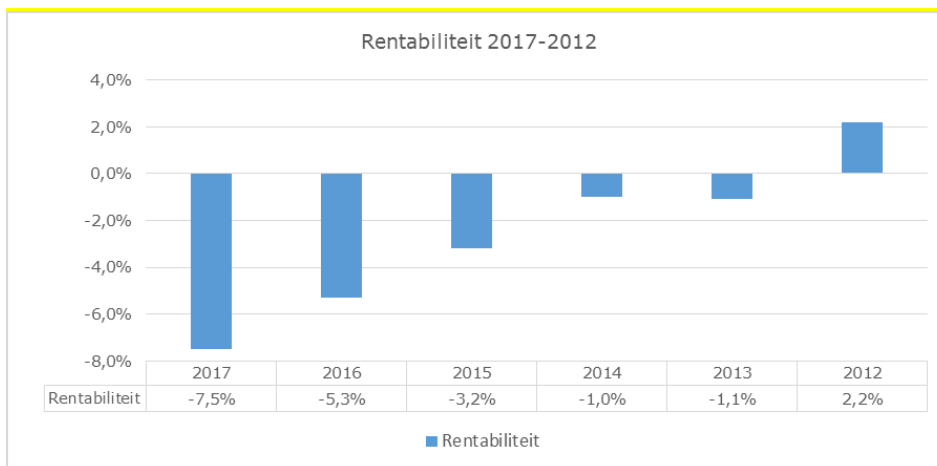
De investeringsbesluiten met betrekking tot het onderwijsprogramma en de versterking van de interne organisatie uit de laatste drie jaren liggen ten grondslag aan de negatieve (begrote) rentabiliteitsratio in die verslagjaren. In dat kader is de verwachting dat de rentabiliteit als gevolg van de investeringen in het kader van het leenstelsel vanaf 2018/2019 een positieve trend zal laten zien. Op basis hiervan is een nieuwe koers uitgezet om de instroom te verbreden zodat deze daling stabiliseert. Daarnaast bieden schoolbesturen onze afgestudeerde studenten een baangarantie aan waarmee de doorstroom wordt bevorderd. Inmiddels is de omvang en daarmee het kostenniveau van de interne organisatie langzaam teruggebracht tot een passende omvang bij de huidige financiering van het onderwijs. Dit valt terug te zien in de begroting 2018 waarin de rentabiliteit weer terugkeert naar verwachting naar een niveau van -2.4%).

Tabel: exploitatieresultaat in K€ over de periode 2017-2012

Bron: Jaarverslagen iPabo 2011-2017 (d.d. 25-1-2018)

Tabel: rentabiliteit in % over de periode 2017-2012

Bron: Jaarverslagen iPabo 2017-2012 (d.d. 25-01-2018)

Solvabiliteit 2

De solvabiliteit geeft aan hoe de bezittingen van de instellingen zijn gefinancierd, met eigen of met vreemd vermogen. De solvabiliteit van Hogeschool iPabo wordt uitgedrukt als kengetal in de verhouding van het eigen vermogen plus voorzieningen gedeeld door de totale passiva.

Solvabiliteit uitgedrukt in % van het balanstotaal	Signaleringsgrens OC&W	IPABO 2017	IPABO 2016	IPABO 2015
Solvabiliteit	<0,30	0,67	0,65	0,67

De solvabiliteit 2017 is ten opzichte van 2016 licht gestegen. Dit is het gevolg van sterker dalend saldo van de lang- en kortlopende schulden ten opzichte van de daling van het eigen vermogen.

Het college van bestuur verwacht dat op grond van de investeringen inzake de nieuwe huisvesting in Alkmaar de solvabiliteit vanaf 2018 verder zal dalen. De solvabiliteit van de hogeschool zal naar verwachting richting 49% gaan bewegen. Hogeschool iPabo heeft de bestuurlijke keuze gemaakt voor zelfstandigheid met een eigen identiteit. Met het huidige vermogensniveau en de huidige solvabiliteit is het voor de hogeschool mogelijk om daarin haar eigen beleidskeuzes maken.

Weerstandvermogen

Dit kengetal wordt uitgedrukt in de verhouding van het eigen vermogen tot de totale baten uit het exploitatieoverzicht. Dit kengetal daalt in 2017 ten opzichte van 2016. De reden hiervan is dat het negatieve resultaat ad € 0,8 miljoen ten laste van het eigen vermogen een grotere invloed heeft dan de verdere reductie op het vreemd vermogen binnen de totale passiva.

Weerstandvermogen	Signalerings- grens OC&W	IPABO 2017	IPABO 2016	IPABO 2015
Weerstandvermogen	<0,05	1,00	1,08	1,10

Liquiditeit

Met het kengetal liquiditeit wordt uitgedrukt de wijze waarop de hogeschool op korte termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Daarom dient zij te beschikken over voldoende liquiditeiten. De liquiditeit (current ratio) wordt uitgedrukt in de verhouding van de vlottende activa met het kort vreemd vermogen.

De liquiditeitspositie in 2017 is ten opzichte van het vorig jaar gedaald. De reden hiervan is de investering materiële vaste activa (aankoop Rubenslaan Alkmaar) en de aflossing van de langlopende schulden. De mutatie van de liquide middelen bedroeg over 2017 negatief € 3,2 miljoen (in 2016 negatief € 1,1 miljoen). Het saldo van de liquide middelen bedraagt ultimo 2017 € 5,2 miljoen (in 2016: € 8,4 miljoen).

De current ratio daalde in 2017 naar 1,5 (2016; 2,0). De kortlopende schulden daalden met € 0,5 miljoen naar € 3,7 miljoen. Daarbij namen de vlottende activa (inclusief liquide middelen) per saldo af met € 3,0 miljoen tot € 5,7 miljoen. De liquiditeit binnen de hbo-sector ligt constant rond de 1,0. De ondergrens van de onderwijsinspectie ligt op 0,5. Dit betekent dat Hogeschool iPabo in een gezonde positie verkeert qua liquiditeit.

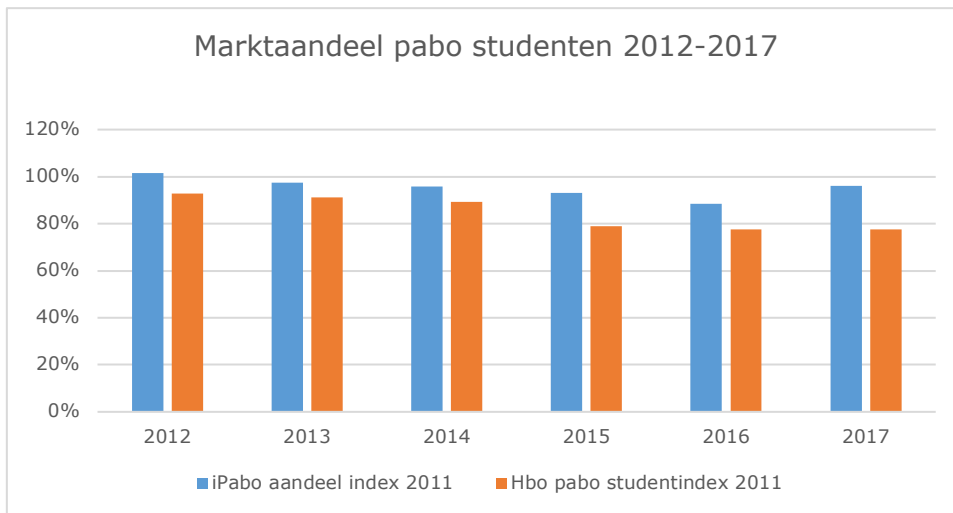
Liquiditeit	HBO kengetal 2016	IPABO 2017	IPABO 2016	IPABO 2015	IPABO 2014	IPABO 2013	IPABO 2012	IPABO 2011
	1,0	1,5	2,0	2,2	2,7	3,1	2,9	2,2

5.3 Lange termijn ontwikkelingen financieel gebied

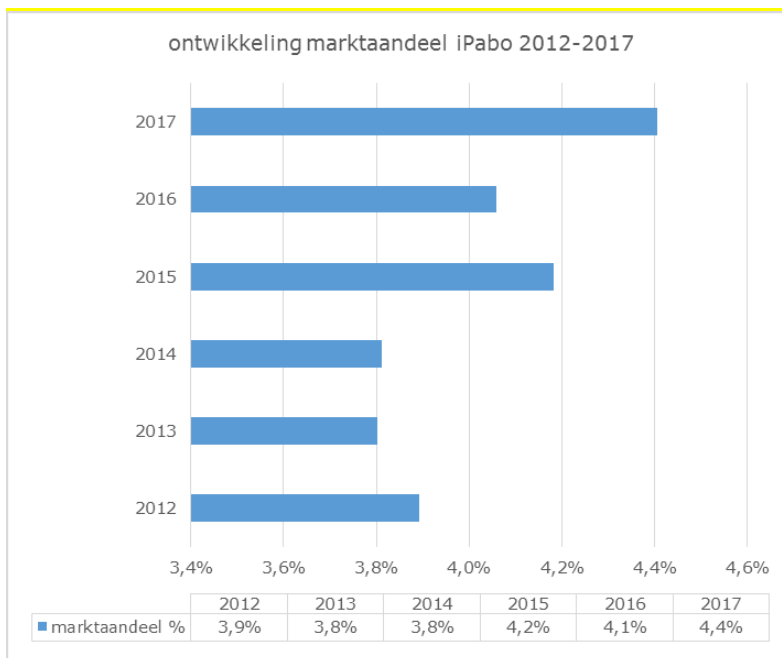
Nieuwe groei van Pabo-opleidingen

Zoals uit de onderstaande tabel blijkt, was er een dalende trend in het aantal pabo-studenten ten opzichte van indexjaar 2011. In 2017 stabiliseert het aantal landelijke inschrijvingen (20.745) zich op hetzelfde niveau als 2016 (20.748). De landelijke inschrijvingen leraar basisonderwijs stabiliseren hiermee op 88% van het indexjaar 2011. Het marktaandeel daarbinnen van Hogeschool iPabo liep in 2017 op van 4.1% (2016) naar 4.4% in 2017.

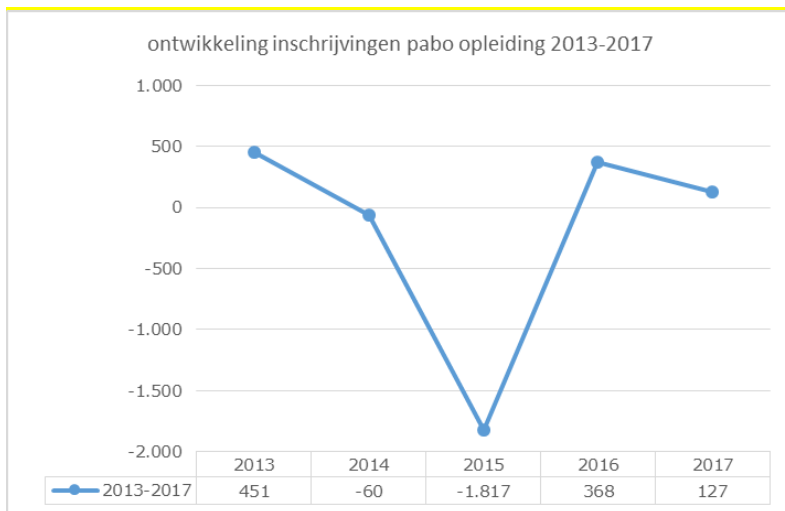
Uit deze cijfers kan worden afgeleid dat de dalende trend in 2017 gestabiliseerd is. Met de verhoogde instroom collegejaar 2017-2018, de positieve ontwikkeling in de werkgelegenheid, meer geld voor salarissen van onderwijzers, maatregelen om de werkdruk terug te dringen en halvering van het collegegeld voor 1e en 2e jaar-studenten ligt het in de lijn der verwachting dat de stijging van de studentaantallen voor Hogeschool iPabo zich in de komende jaren zal voortzetten.

Bron: Vereniging Hogescholen inschrijvingen 2012-2017 (16-02-2018)

Bron: Vereniging Hogescholen inschrijvingen 2012-2017 (16-02-2018)

Bron: Vereniging Hogescholen inschrijvingen 2011-2017 (16-02-2018)

De aspirant pabo-student wordt vanaf 2015 geconfronteerd met strenge selectie aan de poort door kennis- toelatingstoetsen. De mbo-hbo instroom is hierdoor sterk teruggelopen. Als alternatief biedt Hogeschool iPabo deze aspirant-studenten met ingang van collegejaar 2016/2017 de nieuw gestarte opleiding Ad Pedagogisch Educatief Medewerker aan. De verwachting is dat deze opleiding op termijn een gestaag groeiende instroom zal opleveren. In 2018 is de voltijd toegekend. Op grond hiervan wordt voor de komende collegejaren verwacht dat het marktaandeel iPabo verder zal toenemen.

De basisinkomsten gebaseerd op de huidige studentaantallen blijven tot met het kalenderjaar 2019 stabiel. Om dit te garanderen is een financiële garantieregeling ingevoerd op het gemiddelde aantal bekostigde studenten van de afgelopen 3 jaar. Vanaf 2020 vervalt deze garantieregeling. De innovatieprojecten en beleidsinitiatieven beogen vanaf 2018 hogere studentaantallen te bewerkstelligen waarmee ook een stabilisering van de inkomsten wordt beoogd.

5.4 Treasury management

De Treasury functie ondersteunt alleen activiteiten die worden ontplooid in het kader van taken die in de Wet op het hoger en wetenschappelijk onderwijs zijn opgedragen. De voornaamste doelstellingen die worden nagestreefd richten zich op:

- beheersen van financiële risico's;
- bijdragen aan een optimale balansstructuur die dienstbaar is aan de doelstellingen van de hogeschool;
- opzetten en onderhouden van een goed en efficiënt functionerende infrastructuur voor het beheer van geldstromen en posities.

De tijdelijk niet benodigde liquide middelen zijn gedurende 2017 ondergebracht op zakelijke, direct opeisbare, spaarrekeningen.

In augustus 2016 werd de financiële regeling beleggen en belenen door het ministerie bijgesteld. Deze bijstelling is ook verwerkt in het Treasury statuut van Hogeschool iPabo en als zodanig bekrachtigd door de raad van toezicht.

5.5 Huisvesting

Hogeschool iPabo kent geen strikte scheiding tussen overheidsmiddelen voor huisvesting en middelen voor onderwijs en beheer. De hogeschool hanteert wel bij het opstellen van de interne begroting een systematiek in de vorm van een "maatlat". In deze maatlat wordt de procentuele begrenzing van kostenbudgetten aangegeven. Voor de huisvestingskosten (incl. afschrijvingen voor inventaris) bedraagt de maatlat 17,5 % (van de begrote baten). Het aandeel van de kosten voor huisvesting in 2017 bedraagt 16,8% (2016; 17,7%). Het huisvestingsbudget geldt als totaal voor zowel de huisvesting leslocatie Alkmaar als voor de huisvesting leslocatie Amsterdam. De signaleringsgrens die door de inspectie voor huisvestingsratio wordt gebruikt ziet er als volgt uit:

Huisvestingsratio	Signaleringswaarde OCW	IPABO 2017	IPABO 2016	IPABO 2015	IPABO 2014	IPABO 2013	IPABO 2012
	> 0,15	0,16	0,16	0,13	0,13	0,15	0,13

De verschillende uitkomsten worden verklaard doordat bij de inspectie alleen de afschrijvingskosten van de gebouwen wordt meegewogen. De ratio over 2017 bedraagt 0,16 en ligt daarmee hoger dan de signaleringswaarde. Dit is volledig het gevolg van de extra afschrijving 2017 als gevolg van de verkorte gebruiksduur van de (huis)vestiging leslocatie Alkmaar. De norm is gebaseerd op de reguliere situatie dat een hogeschool van de omvang van iPabo doorgaans slechts 1 locatie gebruikt.

Huisvesting Amsterdam

Eind 2016 werd een stelselwijziging doorgevoerd met het vormen van een meerjaren voorziening Groot Onderhoud. De voorziening groot onderhoud is gebaseerd op het meerjaren onderhoudsplan (MJOP) zoals dit door het college van bestuur is vastgesteld. Als gevolg hiervan wordt jaarlijks een bedrag ad K€ 102,5 gedoteerd. Met deze dotatie werd totaal K € 205 tot en met eind 2017 aan de voorziening gedoteerd. In 2017 werd aan groot onderhoud totaal K€ 108 ten laste gebracht terwijl uit het MJOP voor totaal K€ 88 aan groot onderhoud werd begroot. De hogere kosten zijn het gevolg van naar voren gehaald onderhoud op beglazingen en verwarmingsinstallaties.

De investering in nieuwbouw die in 2015 plaatsvond, werd 50% gefinancierd uit het eigen vermogen en 50% extern. De externe financiering wordt in 10 jaar afgebouwd. De panden in Amsterdam zijn deels extern gefinancierd. De marktwaarde ligt ver boven de investeringswaarde en de huidige boekwaarde. Na afloop van elk boekjaar wordt advies uitgebracht aan de raad van toezicht om op basis van renteontwikkeling of eventuele positieve kasstromen extra af te lossen. Een maximale extra aflossing bedraagt 10% van de hoofdsom ad € 2 miljoen. In 2017 is op grond van de negatieve kasstroom besloten niet over te gaan tot een extra aflossing.

Huisvesting Alkmaar

Aan het eind van 2016 werd door de raad van toezicht ingestemd met een verhuizing van de leslocatie Alkmaar. Na een risico afweging werd opvolgend eind 2017 door de Raad van Toezicht ingestemd met de aankoop van een pand aan de Rubenslaan te Alkmaar ten behoeve van de huisvesting leslocatie Alkmaar. De reden van de verhuizing is dat het gebouw op de huidige locatie op 'slopershoogte' staat. Op grond van deze status wordt door verhuurder in dit pand niet meer geïnvesteerd. De koopsom van het nieuwe pand bedraagt € 1,75 miljoen. Het pand werd aangekocht door de Stichting Nieuwbouw iPabo en wordt meerjarig verhuurd aan de Stichting iPabo. De marktwaarde ligt inmiddels boven de investeringswaarde en de huidige boekwaarde.

Het pand wordt in de periode van januari tot en met augustus 2018 ingrijpend verbouwd en aangepast aan de huidige onderwijsseisen. De totale stichtingskosten van de verbouwing van dit pand worden geraamd op een bovengrens van € 3,0 miljoen (exclusief BTW), naast de eerder genoemde aankoopprijs van het pand van € 1,75 miljoen. Eind 2017 werd na het van toepassing zijnde aanbestedingstraject een overeenkomst gesloten met architectenbureau BRTA voor uitvoering opdracht in Total Engineering. De totale kosten voor de verbouwing worden gedragen door de Stichting iPabo. In verband met de financiële positie van Stichting iPabo wordt in 2018 voor maximaal 50% van de totale investerings- en verbouwingskosten externe financiering aangevraagd.

De verwachting is dat het nieuwe huisvesting voor de leslocatie Alkmaar tijdig wordt opgeleverd ten behoeve van de start van het nieuwe collegejaar 2018-2019. Tot dat moment huisvest de leslocatie aan de G. Metsulaan welke van de gemeente Alkmaar wordt gehuurd. De opzegtermijn van het huidige huurcontract werd met ingang van 1-1-2018 verkort naar 3 maanden. De jaarlijkse huurprijs over 2017 werd geïndexeerd op € 261.915. In 2017 en 2018 wordt de boekwaarde per 1-1-2017 van de in dit pand geactiveerde investeringen (ad € 0,5 miljoen) afgeschreven over de resterende gebruiksduur (ad 17 maanden tot 1-8-2018). De verwachting is dat het huidige huurcontract met ingang van 1-8-2018 wordt beëindigd.

Verhuur

De hogeschool streeft naar een maximale benutting van de locaties. Als gevolg van dalende studentaantallen is in de afgelopen jaren leegstand in de onderwijsruimte van de leslocatie Amsterdam ontstaan. Gezien de gunstige locatie heeft het college van bestuur besloten deze leegstand op middellange termijn tijdelijk te verhuren aan andere (hbo- en) onderwijsorganisaties. Met ingang van 1-10-2017 is tegen een marktconforme huurprijs voor een contractduur van maximaal 5 jaar een verhuurovereenkomst met drie onderwijsorganisaties afgesloten. De opbrengst uit de verhuurovereenkomsten over 2017 bedraagt € 164 en wordt vervolgens op jaarbasis vanaf 2018 tot en met 2022 begroot op K€ 263.

De opbrengst uit verhuur wordt verantwoord onder de overige baten. De opbrengsten uit deze huurovereenkomsten komen ten gunste van de onderwijsactiviteiten en niet ten gunste van het private deel binnen het eigen vermogen.

Specificatie kosten huisvesting 2017-2015

Huisvesting 2017-2015 in K€	Realisatie 2017	%	Begroot 2017	%	Realisatie 2016	%	Begroot 2016	%	Realisatie 2015	%	Begroot 2015	%
Huur	291,8	31,9%	348,5	35,8%	267,7	25,5%	295,0	36,7%	300,9	33,1%	348,7	38,9%
Energie en water	144,5	15,8%	161,0	16,8%	204,3	19,5%	140,0	17,4%	167,7	18,4%	161,0	18,0%
Wettelijke lasten	31,1	3,4%	41,4	4,3%	24,5	2,3%	35,0	4,4%	33,6	3,7%	41,4	4,6%
Onderhoud	19,5	2,1%	0,0	0,0%	69,2	6,6%	33,8	4,2%	17,4	1,9%	-	0,0%
Schoonmaak	255,9	28,0%	242,8	25,0%	250,6	23,9%	230,4	28,7%	262,0	28,8%	242,8	27,1%
Verzekering / bewaking	37,9	4,1%	25,9	2,7%	53,5	5,1%	28,7	3,6%	42,6	4,7%	-	0,0%
Klein inventaris	31,1	3,4%	50,7	5,2%	77,7	7,4%	40,9	5,1%	43,0	4,7%	50,7	5,7%
Dot. voorz. groot onderhoud	102,5	11,2%	102,5	10,5%	102,5	9,8%	-	0,0%	43,0	4,7%	50,7	5,7%
Totaal huisvesting	914,3	100,0%	972,8	100,0%	1.050,0	100,0%	803,8	100,0%	910,2	100,0%	895,3	100,0%

De gerealiseerde kosten huisvesting over 2017 dalen ten opzichte van 2016 met K€ 135. De daling in 2017 is het gevolg van lagere kosten voor energie, onderhoud en klein inventaris. In de lagere energiekosten 2017 is tevens een eindafrekening van de verhuurder verwerkt, waarin een restitutie ad K€ 30. Ten aanzien van de begroting werd over 2017 rekening gehouden met externe huisvestingskosten voor managementopleidingen. Aangezien hier minder gebruik van is gemaakt, vallen de samenhangende kosten lager uit.

De keuze voor de leverancier van gas en energie vindt jaarlijks plaats via deelname aan het inkoopcollectief 'elektriciteit en gas voor het onderwijs'. Daarin zijn tevens duurzame varianten in opgenomen. In 2017 werden de contracten voor de schoonmaakdienstverlening en sanitaire middelen voor beide vestigingen opgezegd en is gestart met de Openbare Europese aanbestedingsprocedure.

5.6 Continuïteitsparagraaf

Status Innovatieprojecten & beleidsinitiatieven

Directe aanleiding voor zowel het begrote als het gerealiseerde tekort zijn de begrote investeringen die als gevolg van innovatieprojecten voor de periode 2016-2018 werden opgesteld en meerjarig zijn vastgelegd in de begrotingen 2016 en 2017.

Het betreft hier twee types investeringen, namelijk de innovatieprojecten ten behoeve van de discussie rond de leenstelselgelden:

1. Curriculumvernieuwing
2. Ad Pedagogisch Educatief medewerker (Ad PEM)
3. Internationaliseringsbeleid
4. Werving
5. Kenniscentrum
6. Post HBO

Daarnaast investeert de hogeschool op versterking van de organisatie:

7. Groot onderhoud
8. ICT-investeringen
9. Verhuizing locatie Alkmaar

Uit de financiële positie blijkt dat de financiële en inhoudelijke revenuen van genoemde projecten de financiële positie van de hogeschool vanaf 2018 respectievelijk 2019 ten goede komen. Onderstaand namen we ons de projecten voor die in 2017 extra budget vroegen en die in de vorige hoofdstukken inhoudelijk zijn toegelicht. We lichten toe hoe ze een vervolg zijn op het in 2016 ingezette beleid.

Tabel Overzicht innovatieprojecten

De voortgang van de onderwijsprojecten Curriculumvernieuwing en Ad PEM lopen naar verwachting. Voor de curriculumvernieuwing geldt dat in voorjaar 2017 de eerste studenten met het vernieuwde programma zullen starten.

In euro's	Doel 2017 en verder	Innovatiebudget voor 2017	Gerealiseerd 2017
Curriculumvernieuwing	Efficiëntere uitvoering curriculum, nml. 10%: K€ 436 na 2016.		Voorgenomen acties uitgevoerd. Onderwijs binnen maatlat. Kwaliteit ontwikkeld onderwijs op orde.
Extra formatie extern 1,5 jaar	50 studenten compensatie na 2017: K€ 250	€ 40.000	Voorgenomen acties uitgevoerd. De instroom is met name te zien in de bacheloropleiding.

Inmiddels wordt de opleiding Ad PEM met ingang van 2016-2017 op beide locaties gegeven. De interesse voor huidige deeltijd is stabiel. In 2017 werden landelijk alle aanvragen voor een voltijdopleiding afgewezen. In 2018 wordt opnieuw een aanvraag ingediend op grond van een bijgestelde verwachting op de arbeidsmarkt. De verwachting is dat met de voltijdopleiding, zeker in de regio Amsterdam, aan deze verwachting wordt voldaan.

In euro's	Doel 2017	Innovatiebudget voor 2017	Gerealiseerd 2017
Associate degree Pedagogisch Educatief medewerker	Instroom 2 klassen jaarlijks vanaf augustus 2017, regionale binding en Amsterdam Alkmaar.		Voorgenomen acties uitgevoerd
2 Vacatures		€ 128.000	
Opleidingscoördinator		€ 80.000	

Alle bestuurlijke initiatieven gericht op ondergenoemde innovatieprojecten zijn gerealiseerd gedurende verslagjaar 2017.

In euro's	Doel 2017	Innovatiebudget voor 2017	Gerealiseerd 2017
Ontwikkelen internationaliseringsbeleid	Verbetering imago voor studenten, internationaal netwerk	€ 50.000	Voorgenomen acties uitgevoerd. Uitbreiding en verbetering netwerk. Toename deelname. Bekendheid bij

			studenten (en dus tevredenheid) moet nog worden vergroot.
Ondersteuning in de werving	Gelijkblijvende instroom bachelor voltijd		Voorgenomen acties uitgevoerd.
Eigen personeel en uitbesteed werk		€ 50.000	
Vorming Kenniscentrum	Versterking van onderwijs-onderzoek en werkveld-onderzoek	Pm	Voorgenomen acties uitgevoerd.
Focus post-hbo		Pm	Voorgenomen acties uitgevoerd.

Om de (interne) organisatie te versterken zijn de onderstaande innovatieprojecten gestart en gerealiseerd.

In euro's	Doel 2017	Innovatiebudget voor 2017	Gerealiseerd 2017
Groot onderhoud Amsterdam	Opstellen van onderhoudsplan Amsterdam, noodzakelijk onderhoud > verhoging, noodzakelijk onderhoud	€ 102.500 per jaar	Onderhoudsactiviteiten conform plan uitgevoerd.
Verhuizing locatie Alkmaar	NSE verhoging, verhuizing noodzakelijk	Nader te ramen	Conform plan in uitvoering
Externe begeleiding van de huisvestingstrajecten	-	€ 40.000	N.v.t. Hoofd Facility en verhuiscoördinator hebben coördinatie als opdracht.
Investering ict (opgenomen de investering voor 2016 en 2017)	Verschoven naar 2017	€ 352.250	Gerealiseerd conform bijgesteld meerjaren ictplan: laptops en infrastructuur

Het totaal van de hierboven genoemde innovatieprojecten bedraagt € 348.000 voor verslagjaar 2017.

Continuïteitsparagraaf A1 kengetallen aantallen studenten en Personele Bezetting

Vanuit de meerjarenraming studentaantallen (waarvan de ontwikkelingen nader zijn toegelicht in paragraaf 5.3) is op basis van ratio's de personele formatie voor het primaire proces begroot. Voor alle opleidingen is vanaf 2019 uitgegaan van de ratio OP-student van 1:30. De formatie voor het OOP/AOP wordt afgeleid van het OP. De OP-OOP ratio is 1:0,29 en de OP-AOP ratio is 1:0,05 hiervan afgeleid. In de onderstaande tabel wordt duidelijk dat de totale formatieomvang van medewerkers in dienst vanaf 2019 stabiel blijft. De omvang van de personeelsformatie wordt voor de komende als toereikend beschouwd mede rekening houdend met de verwachte lichte groei in de studentaantallen vanaf 2019.

	Begroot	Realisatie	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot
	2017	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal studenten per opleiding								
opleiding leerkracht basisonderwijs	828	881	803	848	897	917	917	917
Ad pedagogisch educatief medewerker	111	39	100	136	136	136	136	136
Totaal	939	920	903	984	1.033	1.053	1.053	1.053

Personele lasten in KC	Begroot	Realisatie	Begroot	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Ontwikkeling 2017-2023	2017	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lonen en salarissen	6.624,7	7.016,1	6.208,2	5.877,1	5.805,5	5.789,0	5.794,4	5.866,8
Personeel niet in loondienst	1.052,7	942,2	908,0	870,1	859,5	857,0	857,8	868,6
Overige personele lasten	105,0	162,0	165,8	115,7	114,3	113,9	114,0	115,5
Deskundigheidsbevordering	153,7	149,6	138,1	133,9	132,4	132,1	132,3	133,9
Af: uitkeringen	-	(51,6)	-	-	-	-	-	-
Af: taakstelling	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal personele lasten	7.936,1	8.218,3	7.420,1	6.996,7	6.911,6	6.892,0	6.898,5	6.984,7
Aantal FTE's (12 mnd's gemiddelde indienst verslagperiode)	2017	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Onderwijsgevend personeel (OP)	52,6	51,1	43,1	40,2	39,1	38,4	38,0	38,0
Onderwijs ondersteunend personeel (OOP)	10,9	11,8	10,8	10,4	10,0	10,0	10,0	10,0
Administratief ondersteunend personeel (AOP) incl Bestuur & mgt	20,2	18,5	19,8	18,2	18,1	18,1	18,1	18,1
Totaal	83,7	81,4	73,7	68,8	67,2	66,5	66,1	66,1

Continuïteitsparagraaf A2 Meerjarenbegroting

Met de hierboven gestelde uitgangspunten wil Hogeschool iPabo ook naar de toekomst een financieel gezonde organisatie blijven. Om deze uitgangspunten te bereiken zijn investeringen noodzakelijk. Uit de begroting over het kalenderjaar 2018 blijkt dat het ingezette beleid tot evenwichtig financieel resultaat leidt. De begroting 2018 laat het onderstaande beeld zien.

Exploitatiebegroting 2018						
Exploitatiebegroting 2018	Begroting 2017		Realisatie 2017		Begroting 2018	
(bedragen in € 1.000)	K€	%	K€	%	K€	%
Baten						
Rijksbijdrage	6.964,7	69%	7.277,8	70%	7.419,0	73%
Collegegelden	1.665,6	17%	1.598,3	15%	1.635,9	16%
Baten werk voor derden	1.051,4	10%	1.290,7	12%	857,2	8%
Overige baten	349,2	3%	254,8	2%	286,9	3%
Totaal baten	10.030,9	100%	10.421,6	100%	10.199,0	100%
Lasten						
Personeelskosten	7.936,1	79%	8.218,3	79%	7.420,1	73%
Exploitatiekosten	914,0	9%	1.062,7	10%	1.099,6	11%
Huisvesting	972,3	10%	914,3	9%	964,7	9%
Afschrijvingen	735,0	7%	973,7	9%	875,6	9%
Totaal lasten	10.557,4	105%	11.169,0	107%	10.360,0	102%
Exploitatieresultaat	-526,5	-5%	-747,4	-7%	-161,0	-2%
Financiële baten & lasten	-37,5	0%	-34,5	0%	-89,0	-1%
Netto resultaat	-564,0	-6%	-781,9	-8%	-250,0	-2%
Ten laste van eigen vermogen			-781,9		-250,0	

Bron: financiën, begroting 2018, peildatum 26-04-2018

Uit de begroting 2018 blijkt een verwachte daling van de inkomsten ten opzichte van de realisatie over 2017 met € 0,2 miljoen, voornamelijk vanuit de inkomsten uit baten. Dit is grotendeels het gevolg van het niet toekennen van de financiële stimulering van professionalisering leerkrachten basisonderwijs. Verwacht wordt dat vanuit de samenwerking op de gezamenlijke kwaliteitsagenda een verdere teruggang wordt voorkomen. Uit de stijging van de inkomsten uit collegegelden blijkt dat de verwachting is dat de studentaantallen stabiel blijven, dan wel licht toenemen. De overige

baten blijven de komende jaren stabiel als gevolg van inkomsten uit verhuur op basis van meerjarige contracten.

De personeelskosten dalen naar verwachting verder als gevolg van natuurlijk verloop en omdat de reservering binnen de personeel gerelateerde voorzieningen in 2017 incidenteel van aard was. De daling van de studentaantallen in de afgelopen heeft zich synchroon ontwikkeld aan de ontwikkeling van de personele formatie. Deels ook als gevolg van investering in het kader van het nieuwe leenstelsel 2015, 2016 en 2017.

De extra investeringen (ten behoeve van de innovatie) 2017 worden niet gedekt uit een eventueel begrotingsoverschot. Dit soort risico's passen echter bij het mono-sectorale profiel van deze hogeschool en de bijpassende vermogenspositie en in de landelijke discussie om hogeschool te willen investeren in het onderwijs (leenstelsel). Als gevolg daarvan heeft de raad van toezicht voor 2017 besloten het resultaat ten laste van publieke deel (bestemmingsreserve onderwijs en algemene reserve) van het eigen vermogen te brengen.

Meerjarenraming 2018-2022

Met in achtneming van de significante investeringen in de huisvesting voor de leslocatie Alkmaar wordt de financiële ontwikkeling van Hogeschool iPabo over een periode van 5 jaar (2018-2023) geraamd.

In de meerjarenraming 2017-2020 is uitgegaan van een stabiel scenario met licht stijgende aantallen studenten. Bij dit scenario is uitgegaan van de bodembekostiging op basis van de compensatieregeling en de marktontwikkelingen. Naar verwachting zullen in de komende jaren veel leerkrachten met pensioen gaan. Verder is er veel belangstelling in het werkveld voor de Ad PEM, gezien het feit dat po-, en mbo-besturen en kinderopvangorganisaties in de aanvraag mee willen doen. Ten slotte is de verwachting meegenomen dat voor het onderzoek/post-hbo de te werven subsidies gelijk zullen zijn aan het niveau van 2017.

Exploitatie

Exploitatie 2017-2023	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2017
Baten								
Rijksbijdragen	7.277,8	7.419,1	6.999,0	7.168,2	7.234,8	7.327,1	7.552,8	69,7%
Collegegelden	1.598,3	1.636,0	1.695,4	1.796,8	1.844,0	1.851,8	1.851,8	15,9%
Baten werk i.o.v. derden	1.290,7	857,2	819,2	885,7	958,9	1.039,3	1.127,8	12,2%
Overige baten	254,8	286,8	263,2	263,2	263,2	128,8	-	2,2%
Totaal baten	10.421,6	10.199,1	9.776,8	10.113,9	10.300,9	10.347,0	10.532,4	100,0%
Lasten								
Personele lasten	8.218,3	7.419,0	7.040,0	6.954,3	6.934,6	6.941,0	6.957,2	78,5%
Afschrijvingen	973,7	965,0	904,2	890,8	886,2	844,1	804,0	9,7%
Huisvesting	914,3	876,0	666,9	657,4	673,9	690,7	708,0	9,6%
Overige instellingslasten	1.062,7	1.100,0	991,6	1.006,5	1.021,6	1.036,9	1.052,5	10,8%
Taakstelling en projecten	-	0	0	0	0	0	-	0,0%
Totaal lasten	11.169,0	10.360,1	9.602,8	9.509,1	9.516,4	9.512,9	9.521,7	108,6%
Saldo baten en lasten	747,4-	161,0-	174,0	604,8	784,5	834,1	1.010,7	-8,6%
Saldo fin. baten en lasten	34,5-	89,0-	77,5-	67,8-	57,8-	47,4-	34,8-	-0,4%
Totaal resultaat	781,9-	250,0-	96,5	537,0	726,7	786,7	975,9	-9,0%

Bron: financiën, begroting 2018, peildatum 26-04-2018

Balans

Balans 2017-2023	Realisatie 2017	Begroot 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Activa							
Vaste activa							
Materiële vaste activa	10.890,4	13.728,4	12.824,2	11.933,4	11.047,3	10.203,2	9.399,2
Financiële vaste activa	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2
Totaal vaste activa	10.900,6	13.738,6	12.834,4	11.943,6	11.057,5	10.213,4	9.409,4
Vlottende activa							
Vorderingen	489,6	592,6	592,6	592,6	592,6	592,6	592,6
Liquide middelen	5.237,3	3.814,3	4.165,0	4.942,8	5.905,6	7.036,4	8.316,3
Totaal vlottende activa	5.726,9	4.406,9	4.757,6	5.535,4	6.498,2	7.629,0	8.908,9
Totaal activa	16.627,5	18.145,5	17.592,0	17.479,0	17.555,7	17.842,4	18.318,3
Passiva							
Eigen vermogen publiek	10.746,4	9.964,5	9.714,5	9.811,0	10.348,0	11.074,7	11.861,4
Eigen vermogen privaat	459,9	459,9	459,9	459,9	459,9	459,9	459,9
resultaat boekjaar	781,9-	250,0-	96,5	537,0	726,7	786,7	975,9
	10.424,4	10.174,4	10.270,9	10.807,9	11.534,6	12.321,3	13.297,2
Voorzieningen	704,2	717,7	717,7	717,7	717,7	717,7	717,7
Langlopende schulden	1.800,0	3.850,0	3.200,0	2.550,0	1.900,0	1.400,0	900,0
Kortlopende schulden	3.698,9	3.403,4	3.403,4	3.403,4	3.403,4	3.403,4	3.403,4
Totaal passiva	16.627,5	18.145,5	17.592,0	17.479,0	17.555,7	17.842,4	18.318,3

Bron: financiën, begroting 2018, peildatum 26-04-2018

Uit de bovenstaande meerjarenraming kan worden opgemaakt dat de innovatieve projecten zich vanaf 2019 gaan bijdragen aan de ontwikkeling naar een begrotingsneutraal resultaat. In de jaren daarna wordt verwacht dat, wanneer de studentraming gerealiseerd wordt, vanaf het kalenderjaar 2020 de hogere financiële inkomsten als gevolg van een hoger studentenaantal vanwege de T-2 systematiek wordt ontvangen.

Continuïteitsparagraaf B1 Risk management systeem

Algemeen

Met de invoering van lumpsumfinanciering kregen de besturen in het hoger beroepsonderwijs meer beleidsvrijheid. Ook Hogeschool iPabo is zelf verantwoordelijk voor het definiëren, vastleggen en uitvoeren van strategisch en tactisch beleid. Hierdoor worden de volledige financiële risico's (continuïteit) overgeheveld van de overheid naar de besturen. Gezien de toename van de risico's is het noodzakelijk dat Hogeschool iPabo zicht heeft op de risico's die zij loopt en deze op een juiste wijze beheerst. Om dit doel te bereiken zijn de volgende hulpmiddelen ingevoerd:

- Periodieke financiële rapportage per 1 mei, 1 september en 1 januari over de realisatie van de begroting zowel op balans en exploitatieniveau. De rapportage wordt goedgekeurd door het college van bestuur en ter informatie aan de auditcommissie van de raad van toezicht aangeboden.
- Periodieke rapportage per 1 mei, 1 september en 1 januari over de inhoudelijke voortgang van de innovatieve ontwikkelprojecten. De rapportage wordt goedgekeurd door het college van bestuur en ter informatie aan de auditcommissie van de raad van toezicht aangeboden.
- In de bovenstaande periodieke cyclus wordt tevens de financiële aansluiting plaats op alle in de projectadministratie vastgelegde contractactiviteiten. Resultaatbepaling van lopende projecten vindt plaats op basis van het realisatie percentage rekening houdend met de relevante informatie over de (begrote) opbrengsten en kosten.

Op basis van de bovenstaande rapportages heeft het college van bestuur en toezichthouders een actueel beeld van de ontwikkeling en de voortgang van het beleidsplan.

Risicomanagement

Voor het monitoren van de risico's is een systeem van risicomanagement ingevoerd. Hieronder volgt de beschrijving van het systeem voor interne beheersing en risicomanagement zoals dat op Hogeschool iPabo in de praktijk wordt gehanteerd.

Het risicoprofiel van Hogeschool iPabo als een kleinschalige mono-sectorale wijkt af van het algemene risicoprofiel van een hbo-instelling. Om de specifieke risico's in kaart te brengen is de maatlat ontwikkeld. Op basis van deze maatlat wordt tegen vaste percentages jaarlijks de kosten budget begroot. Ontwikkeling en afwijkingen tussen kostenbudget en begrote kosten worden gerapporteerd. Afhankelijk van de risico inschatting (on)beheersbaar en of draagbaar worden hiervoor scenario's ontwikkeld. Het betreft hier voornamelijk een opzet van draaiboeken voor scenario's waarvan de impact groot, maar vooral de gebeurtenis en het moment onzeker zijn. Op basis van het systeem voor beheersing en risicomanagement wordt door de hogeschool een plan van aanpak opgesteld. Daarmee wordt de volgende leidraad gevolgd:

- situatieschets
- risicoanalyse
- strategiebeheersing significante risico's
- financiële positie masterplan
- organisatiekundige inrichting uitvoering masterplan
- netwerkplanning en beslismomenten

Op basis van de te verwachte situatie werd een situatieschets en risicoanalyse opgesteld. Hieruit kwam de hoge mate van onzekerheid en een lage mate van beheersbaarheid van de financiële risico's, samenhangend met een significant dalende rijksbijdrage, een relatief hoog aandeel van de personeelskosten in de totale kosten en een geringe flexibele schil in het personeelsbestand.

Op basis van strategie en beheersing wordt een evaluatie van begrotingsdoelen opgesteld en voorzien van een financiële paragraaf. Het plan is in eerste instantie gericht op behoud van kwaliteit bij beheersbaarheid van de kosten. Daarnaast is het gericht op verandering van de organisatorische inrichting en aanpassing op de komende bestuurlijke en strategische ontwikkeling. Als gevolg van bijstelling en ontwikkeling blijkt dat in het verslagjaar de hogeschool op koers ligt om de gestelde doelstellingen op een groot aantal onderdelen te behalen.

Systeem van risicomanagement en interne beheersing

De systeemkeuze voor het risicomanagement is toegesneden op de specifieke situatie van Hogeschool iPabo en de omgeving waar zij zich in bevindt. De volgende stappen worden gevolgd;

1. risicoanalyse
2. bepaling significante risico's
3. vaststelling beheersingsmaatregelen
4. verankering in de organisatie
5. controleren effectieve werking
6. rapportage aan bestuur

De verantwoording van het risicomanagement vindt plaats in het jaarverslag.

Ontwerpen van beheersingsmaatregelen

Bij het ontwerpen van beheersingsmaatregelen gaat het college van bestuur na in hoeverre het samenstel van de al bestaande beheersingsmaatregelen toereikend is in het kader van de beheersing van de risico's. De belangrijkste beheersingsmaatregelen die worden ingevoerd voor het kwaliteitsmodel en planning & control cyclus zijn:

- Verankering in de organisatie;
- Controleren effectieve werking;
- Bestuurlijk toezicht en rapportage.

Continuïteitsparagraaf B2 Beschrijving van de belangrijkste risico's

Voor het benoemen van knelpunten en financiële risico's binnen de begroting wordt de maatlat gebruikt. Deze maatlat neemt als uitgangspunt, een voor een kleine mono sectorale hogeschool genormaliseerd, uitgavenpatroon gebaseerd op de volledige opbrengsten. Voor de toerekening van de opbrengsten naar kostenbudgetten is een onderverdeling aangemaakt.

Het college van bestuur kiest voor een risico mijdende positie waarbij voor zover mogelijk de nadelige effecten van de geïdentificeerde risico's worden gemitigeerd door een stelsel van interne beheersmaatregelen. De belangrijkste risico's worden hieronder nader toegelicht.

Rijksbijdrage en Collegegelden (risico 1 tot 5 jaar)

De rijksbijdrage wordt vastgesteld op basis van het aantal ingeschreven studenten en het aantal behaalde graden. Hogeschool iPabo ontvangt geen bekostiging voor studenten met eerder behaald hbo-diploma of meer hbo-studiejaren dan normatief. Het percentage niet bekostigde studenten ontwikkelt zich gestaag en met name bij inschrijvingen voor de deeltijd opleiding bachelor.

Vanaf 2020 stopt de compensatieregeling voor teruglopende studentaantallen pabo's. Voor Hogeschool iPabo gold bekostiging tot aan 810 studenten. In de periode 2017-2019 werd hierdoor voor 223 studenten extra bekostiging ontvangen. In het bekostigingsjaar 2020 blijkt dat de terugloop nog niet geheel hersteld is. Vanaf 2021 is de verwachting dat het bekostigde aantal studenten boven de 810 zal stijgen.

In de rijksbijdrage 2018 zijn de studievoorschotmiddelen en middelen prestatieafspraken opgenomen. Op basis hiervan werd in de student gebonden rijksbijdrage een bedrag van plm. € 570 per bekostigde student vergoed. Vanaf 2019 tot en met 2022 is dit van toepassing voor de kwaliteitsafspraken (en bijbehorende middelen).

De verwachting is dat ter bevordering van de instroom van pabo studenten het collegegeld gedifferentieerd wordt naar studiejaar. Daarmee wordt afgestapt van het huidige vastgestelde wettelijke tarief ad € 2.028 naar € 1.000 voor collegejaar 2018-2019. Het lagere tarief geldt uitsluitend voor het 1^e en het 2^e studiejaar van de studenten. De verwachting is dat de pabo's voor deze extern opgelegde verlaging financieel gecompenseerd zullen worden. In de begroting 2018 en meerjarenraming is als gevolg hiervan geen rekening gehouden met lagere opbrengsten noch met hogere extra instroom van studenten.

In april 2018 is bekend geworden dat voor Amsterdam de toekenning van de voltijd Ad Pem opleiding is bereikt. Hiermee voorziet hogeschool iPabo in een regionale behoefte die tot een verdere groei van studentaantallen zal leiden. Daarnaast is in kwartaal 1 van 2018 een convenant gesloten met 13 besturen uit het werkveld waarmee de positie van Hogeschool iPabo verder is versterkt.

Binnen de sector is onlangs een akkoord gesloten waarmee duidelijkheid is gecreëerd met betrekking tot de met de studentaantallen samenhangende verschillende bekostigingsstromen wat de stabiliteit van batenkant verder verhoogd.

Personeelskosten (risico 1 tot 5 jaar)

Het aandeel personeelskosten zoals dat begroot is voor de periode 2018 tot en met 2023 ligt redelijk in lijn met de interne norm van 70%. De personele maatregelen in de afgelopen jaren en het natuurlijk verloop zijn hier in belangrijke mate debet aan. De verwachting is dat het studentenaantal stabiel tot licht stijgend zal zijn. Met die verwachting en die van gelijkblijvende inkomsten wordt jaarlijks een inschatting gemaakt worden van de benodigde personele ontwikkeling en kan er sturend worden opgetreden om tot een optimale afstemming te komen tot de studentaantallen en onderwijsbehoeftes enerzijds en de formatiebezetting anderzijds.

Huisvestingslasten (risico 1 tot 5 jaar)

In de begroting en meerjarenraming is rekening gehouden met de verplaatsing van de leslocatie Alkmaar naar het nieuwe gebouw aan de Rubenslaan. De nieuwe locatie is in eigendom verworven waarmee het risicokarakter ten opzichte van de huidige huurovereenkomst veranderd.

Met de tijdelijke verhuur van de 2^e verdieping leslocatie Amsterdam is een einde gekomen aan de tijdelijke leegstand door terugloop van studenten in de afgelopen 5 jaar. De verhuurcontracten van 5 jaar lopen af in 2022. In deze periode kan worden gezien of de stabiele instroom van studenten leidt tot een herziening van de leegstand. De investering huisvesting valt onder een beheersbaar risico.

Investerings (1 tot 4 jaar): Verbouwing Alkmaar

De investering, de verbouwing en de verhuizing naar de nieuwe huisvesting van de leslocatie Alkmaar zijn in de begroting en meerjarenramingen verwerkt. Het project ligt qua timing en geld op koers. De beoogde investering valt onder een beheersbaar risico.

Lang vreemd vermogen (korter dan 1 jaar)

Op de in 2015 nieuw afgesloten hypothecaire leningen wordt rente in rekening gebracht. Deze rente beslaat uit een opslagpercentage van 1,5% vermeerderd met het 3-maands EURIBOR. Het blijkt dat het EURIBOR als gevolg van de Europese ontwikkelingen negatief is. In de begroting en meerjarenraming is daar geen rekening mee gehouden. Het uitgangspunt voor 3-maands EURIBOR is minimaal nul procent en oplopend. Op basis van het nettoresultaat 2017 werd een aanvraag Waiver bij de ING bank ingediend, welke is toegekend op 9 april 2018.

In 2018 wordt ten behoeve van de aankoop en verbouwing van de nieuwe leslocatie een externe financiering aangevraagd. Deze financiering bedraagt 50% van de totale investerings- en verbouwingkosten € 4,8 miljoenen bedraagt € 2,4 miljoen.

Continuïteitsparagraaf B3 Verslag toezichthoudend orgaan

Het verslag van de raad van toezicht bevindt zich in het bestuursverslag in paragraaf 1.5.

5.7 Navolging Notitie Helderheid in bekostiging

Deze notitie is bedoeld om voor universiteiten en hogescholen helderheid te verschaffen over de interpretatie en toepassing van de bekostigingsregels. Als gevolg daarvan verstrekt de hogeschool de volgende informatie.

Thema 1	Het gedeeltelijk uitbesteden van bekostigd onderwijs aan een niet door de overheid bekostigde private organisatie, tegen betaling voor de geleverde prestatie.
Toepassing	De hogeschool heeft geen (bekostigd) onderwijs uitbesteed aan een niet door de overheid bekostigde private organisatie.
Thema 2	Investeren van publieke middelen in private activiteiten.
Toepassing	De hogeschool heeft geen publieke middelen geïnvesteerd in private activiteiten.
Thema 3	Het verlenen van vrijstellingen.
Toepassing	De hogeschool heeft geen vrijstellingen verleend als gevolg van een eerder gevolgde opleiding met als doel het verkrijgen van overmatige bekostiging tegen een geringe inspanning.
Thema 4	Bekostiging van buitenlandse studenten.
Toepassing	Er vindt geen bekostiging plaats van buitenlandse studenten. Dit thema is niet van toepassing op de hogeschool.

Thema 5	Collegegeld niet door de student zelf betaald maar door middel van een noodfonds betaald door de instelling. Dit fonds mag niet uit de rijksbijdrage worden gevormd.
Toepassing	Er worden geen middelen uit het noodfonds gebruikt om collegegeld te betalen. Dit thema is niet van toepassing op de hogeschool.
Thema 6	Studenten volgen modules van opleidingen en behalen vervolgens certificaten.
Toepassing	Studenten behalen geen certificaten van modules met als doel het verkrijgen van bekostiging tegen een geringe inspanning. Dit thema is niet van toepassing op de hogeschool.
Thema 7	Student volgt een andere opleiding dan waarvoor ingeschreven.
Toepassing	Studenten moeten de opleiding volgen waarvoor wordt ingeschreven.
Thema 8	Bekostiging van maatwerktrajecten waarbij een derde een bijdrage betaalt voor het op maat snijden van een bestaande opleiding.
Toepassing	Hogeschool iPabo heeft geen maatwerktrajecten waarbij een derde een bijdrage betaalt voor het op maat snijden van een bestaande opleiding. Dit thema is niet van toepassing op de hogeschool.
Thema 9	Bekostiging van kunstonderwijs.
Toepassing	De bekostiging van Hogeschool iPabo valt niet onder het kunstonderwijs. Dit thema is niet van toepassing op de hogeschool.
Thema 10	Aantal voor bekostiging mee te tellen studenten (vanaf 2004)
Toepassing	Hogeschool iPabo hanteert het uitgangspunt dat als een student voldoet aan de inschrijvingsvoorwaarden en tevens wordt voldaan aan de bekostigingsvoorwaarden, de student in principe meetelt voor de bekostiging en dat de hogeschool hierin geen eigen keuze kan maken. Hogeschool iPabo hanteert hierin geen strategisch gedrag.

5.8 Verantwoording van bestuurskosten en declaraties in 2017

In het onderstaande overzicht de verantwoording overeenkomstig de handreiking vanuit de Vereniging Hogescholen d.d. 22 april 2016 kenmerk 16.Verg3700.ond.av. Als gevolg van het fiscale begrippenkader worden onder de bezoldiging verantwoord de fiscale waarde van de leaseauto en de vaste belastbare onkostenvergoeding.

Verantwoording bestuurskosten en declaraties			
Overzicht bestuurskosten en declaraties:		2017	
Bestuurskosten die voor in vergoeding in aanmerking komen en in het jaarverslag worden verantwoord;			
Nr.	Soort bestuurskosten	Voorzitter College van Bestuur	Totaal
1	Communicatiemiddelen	€ 256	€ 256
2	Scholing en ontwikkeling	€ 5.774	€ 5.774
3	Dienstreizen binnenland	€ 167	€ 167
4	Dienstreizen buitenland	€ 487	€ 487
5	Representatie	€ 59	€ 59
6	Totaal	€ 6.744	€ 6.744

Bron: financiën, peildatum 31-12-2017

Jaarrekening 2017

6. Jaarrekening 2017 geconsolideerd

6.1 Grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt op 17-5-2018.

De jaarrekening is opgesteld in euro's en afgerond op duizendtallen tenzij anders vermeld.

Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Voor de enkelvoudige jaarrekening gelden dezelfde grondslagen als voor de geconsolideerde jaarrekening.

De jaarrekening 2017 is opgesteld conform de verslaggevingsvereisten die zijn vastgelegd in de Richtlijn Jaarverslaggeving Onderwijs die verwijst naar de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving (waaronder RJ 660) en het Burgerlijk Wetboek (BW 2, titel 9).

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de hogeschool zich diverse oordelen en schattingen. De belangrijkste oordelen en schattingen, inclusief de bijbehorende veronderstellingen, zijn:

- voorzieningen;
- bijzondere waardeverminderingen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Een positief resultaat wordt slechts genomen voor zover het op balansdatum is gerealiseerd. Een negatief resultaat dat haar oorsprong vindt voor het einde van het verslagjaar, wordt in acht genomen indien het voor het vaststellen van de jaarrekening bekend is geworden.

Financiële instrumenten

Hogeschool iPabo is uitsluitend werkzaam in Nederland en heeft geen valutarisico.

Hogeschool iPabo maakt geen gebruik van derivaten.

Met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Hogeschool iPabo risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de markttrente.

Hogeschool iPabo heeft vorderingen verstrekt aan partijen waarin wordt deelgenomen. Hierbij is geen historie van wanbetaling bekend.

Hogeschool iPabo maakt gebruik van de dezelfde bank. Voor zover noodzakelijk, worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten. Deze worden toegelicht bij de langlopende schulden

Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

Grondslagen voor consolidatie

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop de Hogeschool iPabo een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

De enige verbonden partij van Hogeschool iPabo die kwalificeert voor consolidatie, is de Stichting Nieuwbouw iPabo. In het jaar 2017 is de voornaamste transactie met Stichting Nieuwbouw iPabo de huur van het pand in Amsterdam. In september 2017 werd door de Stichting Nieuwbouw iPabo een pand aangekocht in de gemeente Alkmaar met het doel dit in 2018 na verbouwing te verhuren aan Hogeschool iPabo.

De onderlinge vorderingen en schulden tussen de in de consolidatie betrokken rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd.

Vanaf de overnamedatum dat er beslissende zeggenschap kan worden uitgeoefend, worden de financiële resultaten van de overgenomen instelling opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De consolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Activa

Materiële vaste activa

Bij de te onderscheiden categorieën voor materiële vaste activa wordt aangegeven wat de gevolgde afschrijvingsmethode is en welke afschrijvingstermijnen en activeringsgrenzen zijn gehanteerd. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de economische levensduur. De activeringsgrens betreft € 1.000 (2016 € 1.000) voor alle materiële activa.

Gebouwen

Waardering Verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing verminderd met bijzondere waardeverminderingen.

Afschrijvingsmethodiek Lineair in 30 jaar.

Aanpassingen in de gebouwen De in de loop van het jaar geactiveerde aanpassingen in gebouwen worden afgeschreven vanaf de maand volgend op de datum van activeren. De afschrijvingstermijn is lineair in 15 jaar voor inbouw en technische installaties.

De investeringen in huurpanden worden lineair afgeschreven in 15 jaar.

Terreinen

Waardering Verkrijgingsprijs of afkoopsom voor eeuwigdurende erfpachtcanon.

Afschrijvingsmethodiek Over terreinen wordt niet afgeschreven.

Inventaris en apparatuur

Waardering	Verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.
Afschrijvingsmethodiek	De afschrijvingen worden naar tijdsgelang vanaf de maand van ingebruikname van het actief berekend over de aanschaffingswaarden onder aftrek van doelsubsidies. De afschrijvingstermijn varieert: <ul style="list-style-type: none">- inventaris : 10 jaar- overige apparatuur : 5 jaar- hardware : 4 jaar- software : 3 jaar

Financiële vaste activa

Waardering	De eerste waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaardering geschiedt op basis van de geamortiseerde kostprijs.
------------	--

Vlottende activa

Vorderingen

Waardering	Reële waarde onder aftrek van een (eventuele) voorziening voor het risico van oninbaarheid.
------------	---

Onder de vlottende activa zijn de vorderingen opgenomen waarvan de looptijd in de regel niet langer dan een jaar bedraagt. Vorderingen zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Bij de vervolgwaardering zal rekening worden gehouden met een eventuele noodzakelijk geachte voorziening voor het risico op mogelijke oninbaarheid. Indien de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn blijft de eerste waardering van toepassing. De hoogte van de voorziening wordt statisch getoetst op balansdatum.

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

Algemene Reserve

De algemene reserve is opgebouwd uit exploitatieoverschotten en staat ter vrije beschikking van het college van bestuur.

Bestemmingsreserves

In de bestemmingsreserves worden bedragen opgenomen waaraan een specifieke bestemming door het college van bestuur is gegeven.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, met uitzondering van de voorzieningen die tegen contante

waarde worden gewaardeerd als het effect van de tijdswaarde materieel is. De gehanteerde rekenrente voor de netto contante waarde berekening is gesteld op 1%.

Jubileumvoorziening

Voor de toekomstige jubileumuitkeringen is een voorziening gevormd. Het bedrag in de voorziening wordt bepaald op basis van een kansberekening dat de jubilea (25 jaar of 40 jaar) gehaald wordt. De verwachte uitkeringen zijn contant gemaakt tegen 1 procent.

BW/WW verplichtingen

Deze voorziening heeft betrekking op kosten in verband met de bovenwettelijke aanspraken van personeelsleden na ontslag. Deze aanspraak wordt op basis van het voorzichtigheidsbeginsel voor leeftijd en opleiding ingeschat.

Duurzame inzetbaarheid middelen

Vanuit de CAO HBO wordt met ingang van 1 augustus 2015 de mogelijkheid aan medewerkers geboden om een spaartegoed op te bouwen dat eerst later tot opname van (doorbetaald) verlof zal leiden. Het verlof over de jaren 2015 tot en met 2019 bedraagt 40 uur bij een volledig dienstverband per jaar. Het maximale op te bouwen tegoed bedraagt 200 uur.

Werkijdvermindering senioren

Vanuit de CAO HBO kan met ingang van 1 augustus 2015 de medewerker die de AOW-gerechtigde leeftijd min 10 jaar bereikt met een arbeidsovereenkomst van 0,4 fte en hoger en 5 aaneengesloten dienstjaren in het hbo vanaf een door hem zelf te bepalen moment eenmalig kiezen voor de mogelijkheid om:

- de werktijd te verminderen met een vast percentage van maximaal 20% van de overeengekomen jaartaak in herkenbare dagdelen, en
- gedurende een periode van maximaal 5 jaar

De voorziening heeft betrekking op de verplichting van werknemers met een schriftelijke afspraak over het gebruik van deze regeling. Ultimo boekjaar wordt een betrouwbare schatting opgesteld van de instroom gedurende de komende 5 boekjaren.

Voorziening groot onderhoud

Deze voorziening heeft betrekking op duurzame activa waaraan periodiek groot onderhoud wordt verricht. De omvang van de voorziening is gebaseerd op het meerjaren onderhoudsplan 2017-2026 waarin jaarlijks stelselmatig wordt gedoteerd. De kosten van het groot onderhoud worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Langlopende schulden

Waardering De eerste waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaardering geschiedt op basis van de geamortiseerde kostprijs.

Schulden met een looptijd langer dan een jaar worden aangeduid als langlopend. Het aflossingsbedrag voor het komende jaar wordt onder de kortlopende schulden opgenomen. De schulden aan KPA worden als direct opeisbaar bestempeld. Op grond daarvan worden deze (sinds 2014) in het verslagjaar verantwoord onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden

Waardering De eerste waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaardering geschiedt op basis van de geamortiseerde kostprijs.

Dit betreffen schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar. Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de schuld.

De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Positieve resultaten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Negatieve resultaten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en –subsidies

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de exploitatierekening. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel, dan worden deze naar rato van de verrichte werkzaamheden als baten verantwoord. Geormerkte subsidies worden toegerekend aan het jaar waarin de hieraan gerelateerde kosten zijn verantwoord; nog niet bestede gelden worden als vooruit ontvangen subsidie op de balans opgenomen.

Personele lasten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Hogeschool iPabo heeft een toegezegde pensioenregeling. Deze regeling wordt gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder'-benadering. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de exploitatierekening verantwoord. Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor Hogeschool iPabo en worden in de balans opgenomen in een voorziening.

De waardering van de verplichting is de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om deze per balansdatum af te wikkelen. Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, wordt de verplichting gewaardeerd tegen de contante waarde.

Discontering vindt plaats op basis van rentetarieven van hoogwaardige ondernemingsobligaties. Toevoegingen aan en vrijval van de voorziening komen ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten.

Een pensioenvordering wordt in de balans opgenomen:

- wanneer Hogeschool iPabo beschikkingsmacht heeft over de pensioenvordering;
- wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen die de pensioenvordering in zich bergt, zullen toekomen aan Hogeschool iPabo;
- wanneer de pensioenvordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Ultimo 2017 waren er voor Hogeschool iPabo geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. Het ABP heeft op 31 december 2017 een actuele dekkingsgraad van 104,4% (2016; 96,7%) dat is 0,2 procentpunten boven de minimaal vereiste grens van 104,2%. Ten opzichte van ultimo 2016 is de dekkingsgraad met 7,7 procentpunt vooruitgegaan. Omdat de financiële situatie van het ABP onvoldoende blijft, heeft het ABP eind maart 2017 een nieuw herstelplan ingediend bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB).

In het herstelplan beschrijft het pensioenfonds welke maatregelen men gaat nemen om de financiële situatie te herstellen. In het huidige herstelplan van 2017 staat hoe ABP de financiële situatie in 10 jaar tijd kan herstellen. Dit betekent dat eind 2026 de beleidsdekkingsgraad minimaal 127,8% moet zijn. Dit is in lijn met de nieuwe regels voor pensioenfondsen. Heeft ABP een lagere dekkingsgraad dan 127,8%, dan is er sprake van een tekort. In het herstelplan staan de maatregelen die het bestuur neemt om het tekort weg te werken. Zolang de financiële situatie onvoldoende blijft, moet ABP ieder jaar een nieuw herstelplan opstellen en indienen bij DNB.

Renteopbrengsten

Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de staat van baten en lasten verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Rentelasten

Rente wordt toegerekend aan de opeenvolgende verslagperioden naar rato van de resterende hoofdsom. (Dis)agio en aflossingspremies worden als rentelast aan de opeenvolgende verslagperioden toegerekend, zodanig dat tezamen met de over de lening verschuldigde rentevergoeding de effectieve rente in de staat van baten en lasten wordt verwerkt en in de balans de amortisatiewaarde van de schuld. Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd zijn.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Ontvangen interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten en betaalde interest onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

6.2 Geconsolideerde balans per 31-12-2017

Model A Balans Geconsolideerde balans per 31-12-2017, na bestemming resultaat			
x € 1.000			
Stichting voor de P.C. en R.K. Lerarenopleiding voor het Basisonderwijs in Noord-Holland & Stichting Nieuwbouw Ipabo			
		Resultaat	Resultaat
1	Activa	31-12-2017	31-12-2016
	Vaste activa		
1.2	Materiële vaste activa	10.890,4	9.372,3
1.3	Financiële vaste activa	10,2	10,2
	<u>Totaal vaste activa</u>	<u>10.900,6</u>	<u>9.382,5</u>
	Vlottende activa		
1.5	Vorderingen	489,6	286,7
1.7	Liquide middelen	5.237,3	8.404,2
	<u>Totaal vlottende activa</u>	<u>5.726,9</u>	<u>8.690,9</u>
	<u>Totaal activa</u>	<u>16.627,5</u>	<u>18.073,4</u>
	2 Passiva		
2.1	Eigen vermogen publiek	9.964,5	10.746,4
2.1	Eigen vermogen privaat	<u>459,9</u>	<u>459,9</u>
		10.424,4	11.206,3
2.2	Voorzieningen	704,2	474,4
2.3	Langlopende schulden	1.800,0	2.150,0
2.4	Kortlopende schulden	3.698,9	4.242,7
	<u>Totaal passiva</u>	<u>16.627,5</u>	<u>18.073,4</u>

6.3. Geconsolideerde exploitatierekening 2017

Model B Staat van Baten en Lasten (geconsolideerd)				
x € 1.000				
Stichting voor de P.C. en R.K. Lerarenopleiding voor het Basisonderwijs in Noord-Holland & Stichting Nieuwbouw Ipabo				
		Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	31-12-2017	31-12-2016
3	Baten			
3.1	Rijksbijdragen OC en W	7.277,8	6.964,7	6.976,8
3.3	Collegegelden	1.598,3	1.665,6	1.556,7
3.4	Baten werk I.o.v. derden	1.290,7	1.051,4	929,8
3.5	Overige baten	254,8	349,2	241,1
	<u>Totaal baten</u>	<u>10.421,6</u>	<u>10.030,9</u>	<u>9.704,4</u>
4.	Lasten			
4.1	Personeelslasten	8.218,3	7.936,1	7.389,4
4.2	Afschrijvingen	973,7	735,0	748,5
4.3	Huisvestingslasten	914,3	972,3	1.050,0
4.4	Overige lasten	1.062,7	914,0	993,0
	<u>Totaal lasten</u>	<u>11.169,0</u>	<u>10.557,4</u>	<u>10.180,9</u>
	Saldo baten en lasten	<u>747,4-</u>	<u>526,5-</u>	<u>476,5-</u>
5.	Saldo Financiële baten en lasten	34,5-	37,5-	36,8-
	Totaal resultaat	<u>781,9-</u>	<u>564,0-</u>	<u>513,3-</u>

6.4 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2017

Kasstroomoverzicht 2017				
volgens indirecte methode				
Stichting voor de P.C. en R.K. Lerarenopleiding voor het Basisonderwijs in Noord-Holland & Stichting Nieuwbouw Ipabo				
x € 1.000	2017	2017	2016	2016
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Resultaat	781,9-		513,3-	
Aanpassingen voor				
- afschrijvingen	973,7		748,5	
- mutaties voorzieningen	<u>229,8</u>		<u>244,8-</u>	
		421,6		9,6-
Veranderingen in vlottende middelen				
- vorderingen	202,9-		462,8	
- kortlopende schulden	<u>613,3-</u>		<u>538,0-</u>	
		816,2-		75,2-
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				
Ontvangen interest	5,3-		5,6-	
Betaalde interest	<u>40,6</u>		<u>42,4</u>	
		<u>35,3</u>		<u>36,8</u>
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		359,3-		48,0-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Ontvangen intrest	5,3		5,6	
Leningen	-		-	
Investeringen materiële vaste activa	<u>2.422,3-</u>		<u>561,4-</u>	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		2.417,0-		555,8-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Nieuw opgenomen leningen	-		-	
Betaalde intrest	40,6-		42,4-	
Aflossing langlopende schulden	<u>350,0-</u>		<u>450,0-</u>	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		<u>390,6-</u>		<u>492,4-</u>
Mutatie liquide middelen		<u>3.166,9-</u>		<u>1.096,2-</u>
Beginstand liquide middelen		8.404,2		9.500,5
Mutatie liquide middelen		3.166,9-		1.096,2-
Eindstand liquide middelen		<u>5.237,3</u>		<u>8.404,3</u>

6.5 Toelichting bij de geconsolideerde balans per 31 december 2017

Vaste activa

Vaste activa				
1.2 Materiele vaste activa	1.2.1 Terreinen gebouwen en verbouwingen	1.2.4 In uitvoering	1.2.2 Inventaris en apparatuur	Totaal
Aanschaffingskosten	14.577,3	-	5.621,7	20.199,0
Cumulatieve afschrijvingen	5.637,9-	-	5.188,8-	10.826,7-
Boekwaarde per 31 december 2016	8.939,4	-	432,9	9.372,3
Mutaties 2017				
Investeringen	86,7	2.219,8	185,3	2.491,8
Afschrijvingen	842,7-	-	131,0-	973,7-
Totaal mutaties boekjaar	756,0-	2.219,8	54,3	1.518,1
Boekwaarde per 31 december 2017	8.183,4	2.219,8	487,2	10.890,4
Aanschaffingskosten	14.664,0	2.219,8	5.807,0	22.690,8
Cumulatieve afschrijvingen	6.480,6-	-	5.319,8-	11.800,4-
Boekwaarde per 31 december 2017	8.183,4	2.219,8	487,2	10.890,4

In het verslagjaar 2017 werd na goedkeuring door de raad van toezicht bestaand onroerend goed aangekocht ten behoeve van de nieuwe huisvesting voor de leslocatie Alkmaar. Het nieuwe pand wordt in 2018 ingrijpend verbouwd en met ingang van het collegejaar 2018-2019 in gebruik genomen. Op basis hiervan wordt de boekwaarde van de investeringen in de oude huisvesting over de resterende gebruikstermijn afgeschreven. De boekwaarde bedraagt K€ 517 op 1-1-2017 en de resterende gebruikstermijn bedraagt 18 maanden vanaf 1-1-2017.

In 2017 vond in Amsterdam een verbouwing van de 2^e verdieping plaats. Door de verbouwing is de ruimte geschikt gemaakt voor tijdelijke verhuur. De investering in deze verbouwing wordt grotendeels gedragen door de nieuwe huurders. Een deel van de kosten, K€ 46, komt voor rekening van de hogeschool. Met de huuropbrengsten in 2017 worden deze en andere samenhangende kosten volledig gedekt. De investering wordt over 15 jaar afgeschreven.

Op basis van de strategische ontwikkelingsplannen werd een volledige meerjarige ICT-investeringsbegroting opgesteld. Gezien de hoogte van deze investering wordt een gedifferentieerd aanbestedingstraject gevolgd. In 2017 werden aanbestedingen uitgevoerd voor de LAN optimalisatie en de aanschaf van hardware.

OZB en verzekerde waarde gebouwen en terreinen			
		WOZ waarde	Peildatum
J. Tooropstraat 136 te Amsterdam		€ 7.623.000	1-1-2017
Rubenslaan 2-6 te Alkmaar		€ 1.731.000	1-1-2017
		Verzekerd	Peildatum
J. Tooropstraat 136 te Amsterdam		€ 19.500.000	25-11-2016
Rubenslaan 2-6 te Alkmaar		€ 1.700.000	29-9-2017

In 2016 werd door het college van bestuur op grond van een continueringsvoorstel van de verzekeringsmakelaar de verzekering gecontinueerd voor gebouwen en terreinen voor twee jaar op basis van All Risk grondslag voortgezet.

Uit een taxatie van de gebouwen Amsterdam ultimo 2016 blijkt dat de herbouwwaarde (exclusief grond) totaal € 18,5 miljoen bedraagt.

1.3	Financiële vaste activa	Boekwaarde	Investeringen en verstrekte leningen	Desinvestering en afgeloste lening	Resultaat deelneming	Boekwaarde
		1-1-2017				31-12-2017
1.3.7	Vorderingen lange termijn	10,2	-	-	-	10,2
	Financiële vaste activa	10,2	-	-	-	10,2

De vordering betreft een procentueel aandeel van 0,2902% in een borgstelling voor een andere hogeschool. Het ministerie van OCW staat garant voor het ingelegde bedrag. Aflossing door de hogeschool geschiedt bij voorrang en over het uitstaande bedrag vindt geen rentevergoeding plaats. Uiterlijk in 2022 is de volledige vordering afgelost.

Vorderingen

1.5	Vorderingen	31-12-2017	31-12-2016
1.5.1	Debiteuren	147,3	89,0
1.5.5	Studenten m.b.t. collegegelden	15,0	23,3
1.5.6	Deelnemers / cursisten	139,4	70,7
1.5.7	Overige vorderingen	95,8	0,8
1.5.8	Overlopende activa	96,3	106,7
1.5.9.1	Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid	4,3-	3,8-
	Vorderingen	489,6	286,7
	Uitsplitsing		
1.5.8.1	Vooruitbetaalde kosten	96	100,6
1.5.8.3	Overige overlopende activa	0,3	6,1
	Overlopende activa	96,3	106,7
	Het verloop van de voorziening wegens oninbaarheid is als volgt		
1.5.9.1	Stand per 1 januari	3,9	12,4
1.5.9.2	Mutatie	-0,5	8,6
	Stand per 31 december	4,3	3,8

Het totale saldo vorderingen ultimo 2017 steeg met K€ 203 ten opzichte van 2016.

- De stijging van de positie debiteuren met K€ 53,3 is het gevolg van facturatie aan de nieuwe huurders in verband met verbouwingswerkzaamheden die aan het einde van 2017 bij hen in rekening zijn gebracht.
- De post overige vorderingen vertoont een stijging doordat in verslagjaar 2017 ten opzichte van 2016 de vooruitgefactureerde bedragen inzake projecten niet meer gesaldeerd worden weergegeven.
- De stijging van de positie cursisten met K€ 69 is het gevolg van een verhoogd niveau van facturatie aan het einde van het kalenderjaar 2017 ten opzichte van 2016. De facturatie betreft cursussen aan schoolbesturen waardoor het debiteurenrisico klein is.

De overlopende activa bestaat voor K€ 96,0 uit overlopende posten (vooruitbetaald) en voor K€ 0,3 uit te ontvangen rente over 2017 in 2018.

Liquide middelen

1.7	Liquide middelen	31-12-2017	31-12-2016
1.7.2	Tegoeden op bank- en girorekeningen	5.237,4	8.404,4
	Liquide middelen	5.237,4	8.404,4

De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking. Op basis van het door de raad van toezicht goedgekeurde Treasury-statuut wordt door Hogeschool iPabo een terughoudend financieel beleid gevoerd. De teruggang in liquide middelen ad K€ 3.167 is voor K€ 2.492 het gevolg van investeringen in materiële vaste activa, waaronder de aankoop van de nieuwe huisvesting in Alkmaar. In 2018 wordt voor financiering van de verbouwing van deze huisvesting een externe financiering aangevraagd voor € 2,4 miljoen, zijnde 50% van de totale beoogde investerings- en verbouwingkosten.

Eigen vermogen

Bestemmingsvoorstel exploitatiesaldo

In de vergadering van de raad van toezicht van Hogeschool iPabo op 17 mei 2018 wordt de bestemming van het exploitatieresultaat kalenderjaar 2017 vastgesteld. Het college van bestuur heeft in haar vergadering van 8 maart 2018 de raad van toezicht voorgesteld om in haar vergadering van 17 mei 2018 te besluiten het exploitatieresultaat, gelet het specifieke risicoprofiel van een kleine mono-sectorale hogeschool, conform de onderstaande opgave te verwerken.

Passiva					
2.1	Eigen Vermogen	Stand per 31-12-2016	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
2.1.1	Algemene reserve (publiek)				
	Algemene reserve	<u>3.234,4</u>	<u>433,9-</u>	<u>-</u>	<u>2.800,5</u>
		3.234,4	433,9-	-	2.800,5
2.1.2	Bestemmingsreserve (publiek)				
	Algemeen risico reserve	2.000,0	-	-	2.000,0
	Onderwijs reserve	3.112,0	348,0-	-	2.764,0
	Personeel reserve	1.000,0	-	-	1.000,0
	Huisvesting reserve	<u>1.400,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>1.400,0</u>
		7.512,0	348,0-	-	7.164,0
2.1.3	Bestemmingsreserve (privaat)				
	Algemene reserve	<u>459,9</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>459,9</u>
		459,9	-	-	459,9
	Eigen Vermogen	<u>11.206,3</u>	<u>781,9-</u>	<u>-</u>	<u>10.424,4</u>

In de bovenstaande presentatie van het eigen vermogen is het resultaat over het verslagjaar verwerkt op basis van het bestemmingsvoorstel aan de raad van toezicht op 17 mei 2018.

Bestemmingsreserve publiek

Met ingang van het boekjaar 2008 wordt het publieke en private deel van het vermogen gescheiden. Op basis van de omschrijving RJ 660 kan worden geconcludeerd dat bijdragen die ontvangen zijn vanuit de rijksbegroting publieke middelen zijn. Alle overige ontvangsten kunnen als privaat worden beschouwd.

Algemene risico reserve

Deze reserve wordt gevormd voor het opvangen van risico's. Het gaat hier in belangrijke mate om risico's die die niet gemakkelijk te verzekeren zijn. Belangrijke risico's zijn;

- plotselinge daling van het aantal studenten en de daarmee gepaard gaande opbrengstendaling bij een relatief vast uitgavenpatroon
- risicoprofiel dat hoort bij een kleine mono-sectorale hogeschool zoals Hogeschool iPabo.

Onderwijsreserve

Deze reserve wordt gevormd voor de ontwikkeling in het curriculum voor de opleiding leraar basisonderwijs en de Ad Pedagogisch Educatief Medewerker.

Personeelsreserve

Deze reserve wordt gevormd voor ontwikkeling in het personeelsbeleid als gevolg van ontwikkeling in het curriculum van de opleiding leraar basisonderwijs.

Huisvestingsreserve

Met het oog op de ontwikkeling rond de huisvesting van de huidige leslocatie in Alkmaar is deze reserve gedeeltelijk aangewezen voor de samenhangende kosten.

Bestemmingsreserve privaat

Met ingang van het boekjaar 2008 wordt het private deel van het vermogen gescheiden. Op basis van de omschrijving RJ 660 kan worden geconcludeerd dat ontvangen bijdragen die ontvangen zijn vanuit de rijksbegroting publieke middelen zijn. Alle overige ontvangsten kunnen als privaat worden beschouwd. Over het private vermogen mag door de instelling vrijelijk binnen de statutaire bepalingen worden beschikt.

Voorzieningen

2.2	Voorzieningen	Saldo	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo
		31-12-2016	2017	2017	2017	31-12-2017
2.2.1	Huisvestingvoorziening Groot Onderhoud	102,5	102,5	108,0-	-	97,0
2.2.1	Personeelsvoorziening jubilea	164,3	52,3	35,8-	-	180,8
2.2.1	Personeelsvoorziening werktijdverkorting	128,3	220,8	32,8-	16,6-	299,7
2.2.1	Personeelsvoorziening WW/BW verplichting	79,3	56,1	59,8-	-	75,6
2.2.1	Personeelsvoorziening duurzame inzetbaarheid	-	51,1	-	-	51,1
		474,4	482,8	236,4-	16,6-	704,2

Personeelsvoorziening jubileumbeloning

Het betreft hier opgebouwde aanspraken van personeel op een jubileumgratificatie bij 25 of 40 jaar diensttijd. De voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde waarbij de pensioenleeftijd op 67 jaar en de rekenrente op 1% is gesteld. Daarnaast wordt rekening gehouden met een jaarlijkse CAO stijging van 2,725%.

Personeelsvoorziening Werktijdverkorting senioren

Vanuit de CAO HBO werd de medewerkers de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van de regeling werktijdverkorting senioren. De formatie is aan de hand van de relevante criteria ingedeeld in een vijftal categorieën. In die categorieën wordt op functie c.q. individu niveau gekeken wie aanspraak maakt op de regeling of waarvan verwacht wordt dat er een mogelijke aanspraak op de regeling gedaan gaat worden. Op basis van deze periodieke evaluatie wordt een kosteninschatting met betrekking tot deze toekomstige rechten als dotatie aan de voorziening toegevoegd. De voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde waarbij de rekenrente op 1% is gesteld.

Personeelsvoorziening WW/BW – verplichtingen

Het betreft hier de kosten van uitkeringen aan gewezen medewerker(s) op grond van WW/BW. Deze komen op grond van het eigen-risicodragerschap ten laste van Hogeschool iPabo. Met ingang van 2017 worden uitkeringsgerechtigden waarvan de duur van re-integratie de termijn van 2 jaar overschrijdt aan een extern re-integratiebureau uitbesteed. De voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde waarbij de rekenrente op 1% is gesteld.

Personeelsvoorziening duurzame inzetbaarheid

Vanuit de CAO HBO werd met ingang van 1 augustus 2015 de mogelijkheid aan medewerkers geboden om een spaartegoed op te bouwen dat later tot opname van (doorbetaald) verlof zal leiden. Het verlof over de jaren 2015 tot en met 2019 bedraagt 40 uur bij een volledige betrekkingssomvang per jaar. Het maximale op te bouwen tegoed bedraagt 200 uur. Op basis van de hiervoor opgestelde verlofadministratie werd voor de gespaarde verlofuren gelabeld als 'sabbatical' overeenkomstig de bepalingen van RJ een voorziening opgenomen. De voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde waarbij de rekenrente op 1% is gesteld.

Huisvestingvoorziening groot onderhoud

Deze voorziening heeft betrekking op duurzame activa waaraan periodiek groot onderhoud wordt verricht. De raad van toezicht heeft in 2016 op voorstel van het college van bestuur een groot onderhoudsplan voor de locatie Amsterdam vastgesteld voor de periode 2017-2026. De kosten van dit groot onderhoudsplan over deze periode wordt begroot op totaal € 1,0 miljoen. Voor het vormen van de voorziening wordt jaarlijks, stelselmatig op basis van het onderhoudsplan gedoteerd. De kosten van het groot onderhoud worden ten laste van deze voorziening gebracht. Om te voorkomen dat de voorziening gedurende de looptijd negatief wordt, werd met ingang van 2016 voor het eerst gedoteerd.

	Onderverdeling saldo 31-12-2017	Saldo	Kortlopend deel < 1 jaar	Langlopend deel > 1 jaar
			<1 jaar	1-5 jaar
2.2.1	Huisvestingvoorziening Groot Onderhoud	97,0	30,0	67,0
2.2.1	Personeelsvoorziening jubilea	180,8	9,6	171,2
2.2.1	Personeelsvoorziening werktijdverkorting	299,7		299,7
2.2.1	Personeelsvoorziening WW/BW verplichting	75,6	75,6	-
2.2.1	Personeelsvoorziening duurzame inzetbaarheid	51,1	2,8	48,3
		704,2	118,0	586,2

Langlopend vreemd vermogen

2.3	Langlopende schulden	31-12-2016	Aangegane leningen	Aflossing	Kortlopend	31-12-2017
2.3.3	Kredietinstellingen					
	ING Bank Euroflex	750,0	-	-	150,0	600,0
	ING Bank Euribor Optimaal	<u>1.400,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>200,0</u>	<u>1.200,0</u>
		2.150,0	-	-	350,0	1.800,0
	Langlopende schulden	<u>2.150,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>350,0</u>	<u>1.800,0</u>

Gestelde zekerheden

ING EUROFLEX

Op 2 juni 2015 werd definitief ten behoeve van deze kredietfaciliteit een hypothecaire inschrijving gevestigd op het pand en terrein Jan Tooropstraat 136 te Amsterdam. De looptijd vanaf 1 april 2015 bedraagt 120 maanden. De overeengekomen aflossingstermijn bedraagt € 37.500 per kwartaal. De rentevergoeding bestaat vanaf 1-10-2017 (tot 1-10-2018) uit een opslag van 1,42% per jaar plus het 3-maands EURIBOR-tarief.

ING EURIBOR OPTIMAAL

Op 2 juni 2015 tegelijkertijd met de EUROFLEX-lening werd de kredietfaciliteit uitgebreid met € 2,0 miljoen ten behoeve van de financiering van de nieuwbouw Amsterdam. Voor dit uitstaande krediet werd in 2015 een Compte joint- en mede aansprakelijkheidsovereenkomst afgegeven door de Stichting iPabo en de Stichting Nieuwbouw iPabo. Tevens werd op de bedrijfspanden een hypothecaire zekerheid gevestigd. De financiering geschiedt tegen een opslag van 1,5% plus het 3 maands EURIBOR-tarief. Aflossing geschiedt per kwartaal ad € 50.000 voor het eerst op 1 juli 2015. De looptijd bedraagt 120 maanden vanaf 1 april 2015.

Jaarlijks wordt op voorstel van het college van bestuur door de raad van toezicht afhankelijk van de (bedrijfs-)resultaten en risico's goedkeuring verleend aan het laten plaatsvinden van een extra aflossing op bovenstaande leningen. In 2017 werd hiertoe geen verzoek ingediend. Op basis van het netto resultaat 2017 werd een aanvraag Waiver bij de ING bank ingediend, welke is toegekend op 9 april 2018.

Kortlopend vreemd vermogen

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2017	31-12-2016
2.4.1	Kredietinstellingen	350,0	350,0
2.4.3	Crediteuren	401,4	386,2
2.4.7	Belastingen en premies	352,1	694,8
2.4.8	Schulden ter zake van pensioenen	70,1	61,5
2.4.9	Overige kortlopende schulden	980,8	928,9
2.4.10	Overlopende passiva	1.544,5	1.821,3
	Kortlopende schulden	3.698,9	4.242,7
2.4.7.1	Loonheffing	343,9	683,7
2.4.7.3	Premies sociale verzekeringen	11,3	11,1
2.4.7.4	Overige belastingen	3,1	-
	<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>	352,1	694,8
2.4.9.1	Nog te ontvangen afrekeningen	146,5	94,6
2.4.9.2	KPA leningen < 1 jaar	834,3	834,3
	<u>Overige kortlopende schulden</u>	980,8	928,9
2.4.10.1	Vooruit ontvangen collegegelden	772,8	684,9
2.4.10.3	Vooruit ontvangen doelsubsidies	-	217,5
2.4.10.5	Vakantie-uitkering en eindejaarsuitk.	217,3	229,4
2.4.10.6	Accountants- en administratiekosten	39,0	19,0
2.4.10.7	Vooruitgefactureerde bedragen inzake projecten	348,0	-
2.4.10.8	Vooruitgefactureerde overige baten	71,2	-
2.4.10.9	Overige	96,2	80,4
	<u>Overlopende passiva</u>	1.544,5	1.231,2

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden daalden ultimo 2017 met € 0,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door lagere belasting en premies ad € 0,3 miljoen als gevolg van de aangifte ultimo 2016 inzake de Regeling voor Vervroegd Uittreden (RVU). Tevens is er een verschil ad € 0,2 miljoen betreffende de post vooruit gefactureerde termijnen. Deze bedragen komen voort uit de projectadministratie. In 2017 is er ten opzichte van 2016 een wijziging doorgevoerd in de presentatie van deze cijfers. In 2016 is het gehele bedrag uit de projectadministratie gesaldeerd gepresenteerd onder de kortlopende schulden. In 2017 is het deel wat betrekking heeft op de debetzijde van de balans gepresenteerd onder de overige vorderingen.

De door de Katholieke Pedagogische Academie (KPA) beschikbaar gestelde gelden betreffen leningen, welke opeisbaar zijn < 1 jaar.

Vooruit ontvangen doelsubsidies

De ontvangen subsidie ontwerp en ontwikkeling is onderdeel van de rijksbijdrage hogeschool. Vanaf 2008 werd deze subsidie niet in de exploitatie, maar geormerkt op de balans onder kort vreemd vermogen verantwoord. Met ingang van het kalenderjaar 2014 worden uitsluitend subsidies met een door het college goedgekeurde bestedingsnota op de balans aangehouden. Subsidies zonder bestedingsnota vallen in de exploitatie van het verslagjaar vrij. Met deze op de balans aangehouden subsidie wordt het werkplan iPabo onderzoekscentrum gefinancierd. De bestedingsnota die voor de periode 2016-2017 is opgesteld bedraagt totaal K€ 436,2. In het verslagjaar 2017 viel de laatste termijn K€ 217,5 in de exploitatie vrij.

Model G Verantwoording subsidies

Model G1 subsidie is in dit verslagjaar niet van toepassing

Model G2 subsidie is in dit verslagjaar niet van toepassing

6.6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen /regelingen

Huurcontract vestiging Amsterdam

De huurovereenkomst met de Stichting Nieuwbouw iPabo voor het schoolgebouw aan de H. Henriëtstraat te Amsterdam wordt met ingang van 14 augustus 2009 stilzwijgend onder dezelfde voorwaarden verlengd. De huurprijs over 2017 is vastgesteld op K€ 295.

Huurcontract vestiging Alkmaar

Hogeschool iPabo huurt de huisvesting voor haar vestiging Alkmaar. De huurovereenkomst hiervoor is aangegaan met de Gemeente Alkmaar. Deze overeenkomst werd per 1 februari 2014 stilzwijgend verlengd. De huurprijs over 2017 is vastgesteld op K€ 261,9 (2016; K€ 260,4). De huurprijs wordt jaarlijks aangepast aan maandprijsindexcijfer volgens de consumentenprijsindex. De jaarlijkse servicekosten ad € 48.000 worden als voorschot energiekosten in rekening gebracht. Het college van bestuur heeft het besluit genomen om in de loop van 2018, met inachtneming van de geldende opzegtermijn, de huurovereenkomst op te zeggen.

Aankoop pand locatie Alkmaar

Hogeschool iPabo heeft bij akte van levering gedateerd 2 oktober 2017 het pand aan de Rubenslaan 2-6 te Alkmaar aangekocht. De daarop rustende verplichting inzake erfpachtbelasting wordt in 2018 in de jaarverslaglegging over 2018 opgenomen en nader toegelicht.

Leaseverplichtingen

Hogeschool iPabo heeft de volgende leaseverplichtingen:

- In het verslagjaar werd de printomgeving van multifunctionals aanbesteed. Uit deze meervoudige onderhandse aanbesteding werd Konica Minolta gekozen. Met Konica Minolta werd voor een periode van 60 maanden een overeenkomst afgesloten ad K€ 20,0 exclusief BTW per jaar.
- Leaseverplichtingen voor bedrijfsvervoer op contracten voor maximaal 4 jaar á gemiddeld 55.357 km per jaar ten bedrage van K€ 19,8 inclusief BTW op jaarbasis.

6.7 Gebeurtenissen na balansdatum

In januari 2018 ontving Stichting iPabo het verzoek om bestuursleden af te vaardigen voor zitting in het bestuur van de steunstichting KPA. In de vergadering van januari 2018 heeft het bestuur van de Stichting iPabo besloten 3 vertegenwoordigers hiervoor af te vaardigen. Op grond van deze afvaardiging heeft de Stichting iPabo een beslissende zeggenschap in het bestuur van de Steunstichting KPA.

Voorts is in het eerste kwartaal van 2018 de opheffing van de Stichting Toekomst iPabo geëffectueerd. De opheffing heeft geen effect op het vermogen en de financiële positie van de Stichting iPabo.

6.8 Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)							
x € 1.000							
Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code act. *)	Eigen vermogen 31-12-2017	Resultaat 2016	art. 2 :403 BW	Consolidatie ja / nee
St. Nieuwbouw iPabo	Stichting	Amsterdam	3	K€ 2.980,2	K€ 211,1	Nee	100%

Overige verbonden partijen (minderheidsdeelneming en geen beslissende zeggenschap)

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code act. *)
INTERACTUM	Vereniging	Utrecht	4 opgeheven per 31-12-2017
Vereniging Entreetoets	Vereniging	Amsterdam	4
Coöperatief Magistrum	Coöperatie	Eindhoven	4
Radiant	Coöperatie	Zwolle	4

*) 1) contractonderwijs, 2) contractonderzoek, 3) onroerende zaken, 4) overige.

Schulden & vorderingen met verbonden partijen			
Naam	Bedrag	Betreft	Omschrijving
Interactum	26,5	Vordering	Opheffingsuitkering 2017

Stichting Ipabo heeft geen schulden aan verbonden partijen. De enige vordering is een vordering op Interactum betreffende de opheffingsuitkering.

6.9 Toelichting op de geconsolideerde exploitatierekening 2017

Overheidsbijdragen

3.1	Rijksbijdragen	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
3.1.1	Rijksbijdragen OCW	7.060,3	6.758,5	6.617,4
3.1.2	Overige subsidies OCW	217,5	206,2	359,4
	Rijksbijdragen	7.277,8	6.964,7	6.976,8

De ontvangen normatieve rijksbijdrage sluit aan bij de rijksbijdragenbrief van het ministerie OCW. Geormerkte en of doelsubsidies welke niet in het verslagjaar worden benut, worden onder de kortlopende schulden verantwoord onder vooruit ontvangen doelsubsidies. De stijging van de rijksbijdrage ten opzichte van de begrote rijksbijdrage volgt uit een hoger tarief rijksbijdrage voor de student gebonden financiering over 2017 € 5.475 (tarief begroot 2017; € 5.261). Onder de overige subsidies OCW wordt de doelsubsidie Ontwerp & Ontwikkeling (2016; K€ 237,8) verantwoord. De rijksbijdrage stijgt in 2017 met € 0,3 miljoen naar € 7,3 miljoen (2016; € 7,0 miljoen). Het verschil wordt verklaard door de compensatieregeling pabo's. Hierbij wordt de bekostiging bevroren op 810 studenten, zijnde het 3-jaars gemiddelde over 2013-2015. De compensatie wordt uitgekeerd in de jaren 2017, 2018 en 2019.

Andere baten

3.3	Collegegelden	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
3.3.3	Voltijd	1.314,5	1.399,7	1.340,8
3.3.3	Deeltijd	358,8	353,6	288,0
3.3.3	Restitutie	75,0-	87,7-	72,1-
3.3.3	Mutatie vooruit vastgesteld collegegeld	-	-	-
	Collegegelden	1.598,3	1.665,6	1.556,7

De opbrengst collegegeld is lager dan werd begroot, maar is hoger dan het resultaat over 2016. De stijging ten opzichte van de 2016 is het gevolg van een hoger aantal ingeschreven studenten in het collegejaar 2017-2018. Een verklaring voor de stijging van 2017 ten opzichte van 2016 is het feit dat het wettelijk collegegeld in 2017 is gestegen naar € 2.006 (2016; € 1.984).

Baten in opdracht van derden

3.4	Baten in opdracht van derden	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
3.4.1	Contractonderwijs	119,3	166,0	92,2
3.4.3	Overige baten werk in opdracht van derden	1.171,4	885,4	837,6
	Baten in opdracht van derden	1.290,7	1.051,4	929,8

Over het verslagjaar voerde de hogeschool een volledige projectadministratie voor alle activiteiten anders dan die van de initiële bachelor opleiding. Het resultaat 2017 vertoont een positieve variantie met de begroting voor 2017 en het resultaat over 2016.

Overige baten

3.5	Overige baten	Resultaat 31-12-2017	Begroting 2017	Resultaat 31-12-2016
3.5.1	Verhuur onroerende zaken	163,8	241,1	146,9
3.5.2	Detachering personeel	68,6	85,0	80,7
3.5.6	Overige	22,4	23,1	60,3
	Overige baten	254,8	349,2	287,9
	Totaal baten	10.421,6	10.202,5	10.626,7

Als gevolg van een structurele daling in het aantal studenten in de afgelopen jaren ontstond er leegstand in de huisvesting van de leslocatie Amsterdam. In 2017 is besloten deze tijdelijke leegstand onder te verhuren aan regionale onderwijsinstellingen c.q. het werkveld. Met ingang van 1-9-2017 zijn daar huurovereenkomsten voor afgesloten met een maximale looptijd van 5 jaar. Na deze termijn is het de verwachting dat hogeschool iPabo door de stijgende studentenaantallen zelf invulling zal geven aan de ruimte.

De baten uit detachering namen af vanwege prioritering voor inzet van eigen medewerkers aan het innovatieprogramma. De post overige baten bestaat uit extra overige baten verkopen kantine en kopieerobbrengsten van studenten.

Lasten

4.1	Personele lasten	Resultaat 31-12-2017	Begroting 2017	Resultaat 31-12-2016
4.1.1	Lonen en salarissen	6.685,2	6.554,7	6.759,8
4.1.2	Overige personele lasten	1.640,5	1.381,5	686,4
	Af: uitkeringen	51,6-	-	56,8-
	Af: taakstelling	-	-	-
	Personeelslasten	8.274,1	7.936,2	7.389,4
	Uitsplitsing			
4.1.1.1	Bruto lonen en salarissen	5.251,8	5.185,0	5.411,8
4.1.1.2	Sociale lasten	676,6	711,5	599,2
4.1.1.3	Pensioenpremies	756,8	658,2	748,8
	Lonen en salarissen	6.685,2	6.554,7	6.759,8
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	386,7	-	68,7
4.1.2.2	Personeel niet in loondienst	942,2	1.052,7	389,3
4.1.2.3	Overig	311,6	328,8	228,4
	Overige personele lasten	1.640,5	1.381,5	686,4

De totale personeelslasten stegen met K€ 340 ten opzichte van begroot en stegen ten opzichte van 2016 met K€ 885. De afwijking ten opzichte van de begroting kan als volgt worden verklaard :

- De post lonen en salarissen vertoont een afwijking van circa K€ 130 ten opzichte van de begroting, die voor het grootste gedeelte voorkomt uit een hoger dan begrote pensioenlast van circa K€ 100, als gevolg van een stijging van het werkgevers- en het werknemersgedeelte van de pensioenpremie (2017 21,13%, 2016 18,61%).
- Daarnaast zijn er gedurende het verslagjaar 2017 onder de post overige personele lasten dotaties aan de voorzieningen voor de Regeling Werkijdverkortening senioren, Duurzame Inzetbaarheid en de WW / BW gedaan die hoger dan voorzien in de begroting 2017 waren.

De belangrijkste factoren achter de afwijking ten opzichte van verslagjaar 2016 zijn de volgende :

- De lichte daling in de post lonen en salarissen van circa K€ 75 wordt teniet gedaan door de genoemde dotaties aan de verschillende personeel gerelateerde voorzieningen van circa K€ 270.
- De hogere kosten voor personeel niet in loondienst zijn o.a. het gevolg van voor de verschillende samenwerkingsverbanden zoals in het convenant PO en op basis van de universitaire pabo. Tevens was er een toename in personeel ingehuurd ten bate van werk voor derden en is er personeel ingehuurd ter vervanging van langdurig ziekteverzuim.

Afschrijvingen

4.2	Afschrijvingen	Resultaat 31-12-2017	Begroting 2017	Resultaat 31-12-2016
4.2.2	Gebouwen	842,7	568,8	584,4
4.2.2	Inventaris en apparatuur	131,0	166,2	164,1
	Afschrijvingen	973,7	735,0	748,5

Met ingang van 1-8-2018 wordt gepland de nieuwe huisvesting van de leslocatie Alkmaar in gebruik te nemen. Als gevolg hiervan wordt de boekwaarde van de investeringen in de oude huisvesting over de resterende gebruikstermijn afgeschreven. De resterende gebruikstermijn van de oude huisvesting is daarmee vastgesteld op 18 maanden. Naast de reguliere jaarlijkse afschrijving van € 80 is er additioneel € 265 ten laste van het 2017 resultaat gebracht en zal er additioneel € 132 ten laste van het resultaat in 2018 worden gebracht. Zowel de reguliere als de additionele afschrijving voor 2018 zijn opgenomen in de begroting 2018.

De afschrijvingskosten voor inventaris en apparatuur zijn lager als gevolg van de extra tijd die met de aanbestedingen is gemoeid. Daarnaast zijn een aantal investeringen vanuit de meerjaren ICT begroting doorgeschoven naar 2018.

Huisvestingslasten

4.3	Huisvestingslasten	Resultaat 31-12-2017	Begroting 2017	Resultaat 31-12-2016
4.3.1	Huren	291,8	348,5	267,7
4.3.2	Verzekering en bewaking	37,9	25,5	53,5
4.3.3	Kosten onderhoud	19,5	-	69,2
4.3.4	Energie	144,5	161,0	204,3
4.3.5	Schoonmaakkosten en onderhoud	255,9	242,8	250,6
4.3.6	Wettelijke lasten	31,1	41,4	24,5
4.3.8	Inventaris en apparatuur	31,1	50,7	77,7
	Dotatie voorziening groot onderhoud	102,5	102,5	102,5
	Huisvestingslasten	914,3	972,4	1.050,0

Een belangrijke oorzaak van de lagere huisvestingslasten volgt uit de lagere energiekosten en kosten onderhoud. In 2017 werd een restitutie energiekosten ontvangen wegens een eindafrekening over meerdere jaren.

Ten aanzien van de begroting 2017 valt op dat de realisatie van huurkosten lager uitvalt. Dit is mede het gevolg van lagere externe huurkosten voor cursussen vanuit het werk voor derden. In het verleden werd gebruik gemaakt van externe locaties voor specifieke bijeenkomsten en cursistovernachtingen.

Overige lasten

4.4	Overige lasten	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
4.4.1	Administratie- en beheerslasten			
	Administratie en beheer	307,4	124,9	253,7
	Reis- en verblijfkosten	97,0	74,0	100,7
	Studentenvoorzieningen	93,6	66,9	116,5
	Voorlichting en publiciteit studenten	174,4	121,2	116,8
	Administratie- en beheerslasten	672,4	387,0	587,7

In deze overige lasten valt vooral de stijging in de kosten voor administratie en beheer op. Dit is deels het gevolg van hogere kosten voor accountants-, juridische en fiscale advisering dan begroot. Ook de (contributie)kosten voor samenwerking bleken in 2017 hoger dan begroot. De hogere kosten publiciteit zijn het gevolg van hogere inzet op werving studenten bachelor en Ad PEM.

Accountantskosten

De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant en de accountantsorganisatie en het gehele netwerk waartoe deze accountantsorganisatie behoort, zijn als volgt voor de groep:

	Accountantskosten	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
4.4.1.1	Specificatie honorarium	63,6	50,0	33,3
4.4.1.2	Onderzoek jaarrekening	12,5	9,5	4,3
4.4.1.3	Andere controleopdrachten	32,2	-	13,8
4.4.1.4	Fiscale adviezen	-	-	-
	Andere niet-controledienst	-	-	-
	<u>Accountantslasten</u>	<u>108,3</u>	<u>59,5</u>	<u>51,4</u>

Inventaris, apparatuur en leermiddelen

4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
	ICT onderwijs en dienstverlening	260,8	273,0	247,8
	Leermiddelen	100,2	128,0	40,1
	Druk en kopieerwerk	91,2	126,1	89,3
	Inventaris, apparatuur en leermiddelen	452,2	527,1	377,2

De gerealiseerde kosten zijn over het verslagjaar 2017 binnen de begrote kaders gebleven.

Dotatie overige voorzieningen

4.4.3	Dotatie overige voorzieningen	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
	Dotatie dubieuze debiteuren	5,1	-	6,8-
	Dotatie projectverliezen	67,1-	-	34,9
		62,0-	-	28,1

Bij de beoordeling van de projectadministratie is gebleken dat in alle gevallen van lopende projecten geen sprake is van een project waarbij het risico bij derden ligt. Op grond hiervan is besloten dat de voor projectverliezen opgestelde voorziening in het verslagjaar 2017 komt te vervallen.

4.4	Overige lasten	1.062,6	914,1	993,0
-----	-----------------------	----------------	--------------	--------------

Financiële baten en lasten

5	Financiële baten en lasten	Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
5.1	Rentebaten	1,1	-	5,6
5.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	-	-	-
5.5	Rentelasten (-/-)	<u>35,6</u>	<u>37,3</u>	<u>42,4</u>
	<u>Financiële baten en lasten</u>	<u>34,5-</u>	<u>37,3-</u>	<u>36,8-</u>

De rente welke in 2018 over het kalenderjaar 2017 is ontvangen, wordt via de overlopende posten toegevoegd aan de rentebaten 2017 en daarmee aan het resultaat 2017.

6.10 WNT-verantwoording 2017 Hogeschool iPabo

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht geworden. Met ingang van 1 januari 2017 zijn de criteria voor indeling voor het onderwijs gewijzigd. In plaats van indeling naar sector wordt per 1-1-2017 op basis van drie-jaarsgemiddelde (t-4, t-3 en t-2) complexiteitspunten berekend en toegekend. Op basis daarvan wordt het bezoldigingsmaximum vastgesteld door de raad van toezicht.

Topfunctionaris college van bestuur

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Hogeschool iPabo is vastgesteld op € 129.000. Dit bezoldigingsmaximum is vastgesteld aan de hand van het aantal door de raad van toezicht vastgestelde complexiteitspunten (is 7). Op basis van het criterium baten zijn 4 complexiteitspunten toegekend, op basis van het criterium aantal studenten is 1 complexiteitpunt toegekend en op basis van het criterium gewogen sector zijn 2 complexiteitspunten toegekend. Op basis hiervan is bepaald dat klasse C van toepassing is bij stichting iPabo. Op grond hiervan is vastgesteld dat de totaal bezoldiging topfunctionaris over 2017 het bezoldigingsmaximum 2017 overschrijdt. Door de raad van toezicht is dit in 2016 vastgesteld en is het overgangsrecht van toepassing verklaard. Het overgangsrecht eindigt op 31-12-2019 en vanaf 1-1-2020 wordt de bezoldiging in een periode van 3 kalenderjaren teruggebracht tot het op dat moment gelden maximum.

Het weergegeven individuele bezoldigingsmaximum college van bestuur is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van (raad van toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen	
Leidinggevende topfunctionarissen	
Bedragen in €	Bredée A.T.
Functie(s)	voorzitter college van bestuur
Duur dienstverband in 2017	1-1-2017 - 31-12-2017
Omvang dienstverband in fte	1,0
Gewezen topfunctionaris (fictieve) dienstbetrekking	nee ja
<i>Bedragen op basis van omvang FTE en duur</i>	
Individueel WNT- maximum	€ 129.000
Bezoldiging	
Beloning en belastbare onkostenvergoed	€ 122.457
Beloning betaalbaar op termijn	€ 16.733
Subtotaal	€ 139.190
Onverschuldigd betaald bedrag	€ -
Totaal bezoldiging 2017	€ 139.190
Gegevens 2016	
Duur dienstverband in 2016	1-1-2016 - 31-12-2016
Omvang dienstverband in 2016 (in fte)	1,0
Bezoldiging 2016	<i>basis van FTE en duur</i>
Beloning	€ 116.494
Belastbare onkostenvergoeding	€ 4.200
Beloning betaalbaar op termijn	€ 14.394
Subtotaal	€ 135.088
Onverschuldigd betaald bedrag	€ 750-
Totaal bezoldiging 2016	€ 134.338

Het college van bestuur maakt gebruik van een bedrijfswagen welke op leasebasis wordt verantwoord. Voor deze bedrijfswagen is een fiscale bijtelling op het belastbaar loon 2017 verwerkt. De belastbare onkostenvergoeding betreft een vergoeding voor alle kosten van representatie welke bij uitoefening van deze functie van toepassing (kunnen) zijn.

Bezoldiging topfunctionarissen					
Toezichthoudende topfunctionarissen					
Bedragen in €	Kok, J.J.M.	Bakker, C.	Montfort, E.M.P.	Timmer, C.J.C.	Ledegang, P.C.
Functie(s)	voorzitter raad van toezicht	lid raad van toezicht	lid raad van toezicht	lid raad van toezicht	lid raad van toezicht
Duur dienstverband van	1-1-2017	1-1-2017	1-1-2017	1-1-2017	1-1-2017
Duur dienstverband tot	31-12-2017	31-12-2017	31-12-2017	31-12-2017	31-12-2017
Individueel WNT-maximum	€ 19.350,0	€ 12.900	€ 12.900	€ 12.900	€ 12.900
Bezoldiging					
Beloning	€ 11.250	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
Belastbare onkostenvergoeding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Beloning betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Subtotaal	€ 11.250	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 11.250</u>	<u>€ 7.500</u>	<u>€ 7.500</u>	<u>€ 7.500</u>	<u>€ 7.500</u>
Gegevens 2016					
Duur dienstverband in 2016 van	1-1-2016	1-1-2016	1-1-2016	1-1-2016	1-1-2016
Duur dienstverband in 2016 tot	31-12-2016	31-12-2016	31-12-2016	31-12-2016	31-12-2016
Bezoldiging 2016					
Beloning	€ 9.750	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500
Belastbare onkostenvergoeding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Beloning betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Subtotaal	€ 8.250	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500
Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 8.250</u>	<u>€ 6.500</u>	<u>€ 6.500</u>	<u>€ 6.500</u>	<u>€ 6.500</u>

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

7. Jaarrekening 2017 enkelvoudig

7.1 Enkelvoudige balans per 31-12-2017

Model A Balans (enkelvoudig) per 31 december 2017 na bestemming resultaat			
x € 1.000			
Activa	31 december 2017	31 december 2016	
Vaste activa			
1.2 Materiële vaste activa	7.888,8	8.345,4	
1.3 Financiële vaste activa	<u>3.379,1</u>	<u>3.168,0</u>	
<u>Totaal vaste activa</u>	11.267,9	11.513,4	
Vlottende activa			
1.5 Vorderingen	563,3	357,6	
1.7 Liquide middelen	<u>4.412,8</u>	<u>5.838,6</u>	
<u>Totaal vlottende activa</u>	4.976,1	6.196,2	
<u>Totaal activa</u>		<u>16.244,0</u>	<u>17.709,6</u>
2 Passiva			
2.1 Eigen vermogen publiek	9.964,5	10.746,3	
2.1 Eigen vermogen privaat	<u>459,9</u>	<u>459,9</u>	
	10.424,4	11.206,2	
2.2 Voorzieningen	704,2	474,4	
2.3 Langlopende schulden	1.800,0	2.150,0	
2.4 Kortlopende schulden	3.315,4	3.879,0	
<u>Totaal passiva</u>		<u>16.244,0</u>	<u>17.709,6</u>

7.2 Enkelvoudige exploitatierekening 2017

MB Model B Staat van Baten en Lasten (enkelvoudig)				
x € 1.000				
		Resultaat	Begroting	Resultaat
		31-12-2017	2017	31-12-2016
3	Baten			
3.1	Rijksbijdragen OC en W	7.277,8	6.758,5	6.976,8
3.3	Collegegelden	1.598,3	1.665,6	1.556,7
3.4	Baten werk I.o.v. derden	1.290,7	1.257,6	929,8
3.5	Overige baten	254,8	349,2	241,1
	<u>Totaal baten</u>	<u>10.421,6</u>	<u>10.030,9</u>	<u>9.704,4</u>
4	Lasten			
4.1	Personeelslasten	8.218,3	7.936,2	7.389,4
4.2	Afschrijvingen	889,7	909,8	664,5
4.3	Huisvestingslasten	1.209,3	1.009,9	1.345,1
4.4	Overige lasten	1.062,6	914,1	992,9
	<u>Totaal lasten</u>	<u>11.379,9</u>	<u>10.770,0</u>	<u>10.391,9</u>
	Saldo baten en lasten	<u>958,3-</u>	<u>739,1-</u>	<u>687,5-</u>
5	Financiële baten en lasten	34,8-	35,0-	39,0-
	<u>Resultaat</u>	993,1-	774,1-	726,5-
7	Resultaat stichting Nieuwbouw Ipabo	211,2	210,0	213,2
	Totaal resultaat	<u>781,9-</u>	<u>564,1-</u>	<u>513,3-</u>

7.3 Toelichting op de enkelvoudige balans 2017

Stichting van de PC en R.-K Lerarenopleiding voor het Basisonderwijs in Noord-Holland

Grondslagen

De financiële vaste activa in de enkelvoudige balans wordt gewaardeerd tegen de nominale vordering.

Voor zover de grondslagen van de enkelvoudige jaarrekening niet afwijken wordt hierbij verwezen naar de grondslagen van de geconsolideerde balans en de staat van baten en lasten.

Voor de toelichting op de posten van de enkelvoudige jaarrekening wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening tenzij anders toegelicht.

Financiële vaste activa

1.3 Financiële vaste activa	Boekwaarde	Investerings en verstrekte leningen	Desinvestering en afgeloste lening	Mutatie boekjaar Stichting Nieuwbouw Ipabo	Boekwaarde
	1-1-2017				31-12-2017
1.3.3 Vordering op groepsmaatschappij	2.769,1	-	-	211,2	2.980,2
1.3.7 Vorderingen lange termijn	<u>398,9</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>398,9</u>
Financiële vaste activa	<u>3.168,0</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>211,2</u>	<u>3.379,1</u>

Deze vordering betreft voor K€ 3.369 een vordering op Stichting Nieuwbouw iPabo. Daarnaast is er onder de post vordering op lange termijn een vordering opgenomen van 0,2902% in een borgstelling voor een andere hogeschool, te weten K € 10.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Huurcontract vestiging Amsterdam

De huurovereenkomst met de Stichting Nieuwbouw iPabo voor het schoolgebouw aan de H. Henriëtstraat te Amsterdam is met ingang van 14 augustus 2009 stilzwijgend onder dezelfde voorwaarden verlengd. De huurprijs over 2017 is vastgesteld op K€ 295 per jaar.

8.0 Overige gegevens

Statutaire bepaling winstgegevens

Bestemming netto resultaat	31-12-2017
Verwerking resultaat	Resultaat
x € 1.000	
Resultaat Hogeschool IPABO 2017	
Publiek resultaat 2017	781,9-
Privaat resultaat 2017	-
Geconsolideerd resultaat 2017	<u>781,9-</u>
Ten laste van:	
Algemene reserve publiek	433,9-
Algemeen risico reserve	-
Onderwijs reserve	348,0-
Personeel reserve	-
Huisvesting reserve	-
Algemene reserve privaat	-
	<u>781,9-</u>

Ingevolge de WHW staat het resultaat ter vrije bestemming van het bestuur.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Goedkeurende controleverklaring afgegeven door EY op 21 juni 2018.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Lijst van afkortingen

Ad PEM	Associate Degree Pedagogisch Educatief Medewerker
AOP	Algemeen Ondersteunend Personeel
CvB	college van bestuur
GWO	Groot Werk Overleg/managementteam
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HR	Human Resources
HvA	Hogeschool van Amsterdam
HU	Hogeschool Utrecht
k€	Duizend euro
KOOS	Kwaliteitsontwikkeling opleidingsschool
KPZ	Katholieke Pabo Zwolle
LIO	Leraar In Opleiding
mbo	Middelbaar Beroeps Onderwijs
MR	Medezeggenschapsraad
MT	Managementteam
MTO	Medewerkers Tevredenheids Onderzoek
NSE	Nationale Studenten Enquête
OOP	Onderwijs Ondersteunend personeel
OCW	Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OP	Onderwijzend Personeel
po	primair onderwijs
Radiant	Coöperatie van Radiant Lerarenopleidingen
RvT	raad van toezicht
slb	studieloopbaan-beleiding
UAS	University of Applied Sciences
vo	voortgezet onderwijs
VU	Vrije Universiteit
W&T	Wetenschap en Technologie

Bijlage 2 Algemene gegevens over de rechtspersoon

Samenstelling van de raad van toezicht per 31 december 2017

De heer J.J.M Kok MCM	voorzitter
De heer prof.dr. C. Bakker	vicevoorzitter (en lid)
De heer drs. P.C. Ledegang	lid
Mevrouw drs. E.M.P. van Montfort	lid
De heer drs. C.J.C. Timmer	lid

Per 1-1-2018 is de heer J.J.M. Kok afgetreden als voorzitter van de raad van toezicht en in die functie opgevolgd door de heer C.J.C. Timmer. Per 1-1-2018 is mevrouw J. Prijs toegetreden tot de raad van toezicht.

Samenstelling college van bestuur per 31 december 2017

Mevrouw drs. A.T. Bredée, voorzitter

Instellinggegevens:

Hogeschool iPabo Amsterdam/Alkmaar

Adressen

Amsterdam : Jan Tooropstraat 136, 1061 AD

Alkmaar : Gabriël Metsulaan 34, 1816 PE

Contactpersoon : dhr. E. Zandbergen

Telefoonnummer : 020-6137079

Faxnummer : 020-4489823

Email : info@iPabo.nl

Website : www.iPabo.nl

Rechtspersoon 1

Stichting voor de P.C. en R.K- Lerarenopleiding voor het Basisonderwijs in Noord-Holland

BRIN nummer : 30327-21UG

Colofon

Uitgave	Hogeschool iPabo
Accountant	Ernst & Young Accountants LLP
Vastgesteld	Raad van toezicht in zijn verg. op 17-5-2018 met goedkeurende controleverklaring d.d. 21 juni 2018
Foto voorkant	Verbouwing voor nieuw pand Rubenslaan, locatie Alkmaar
Opgenomen op	www.ipabo.nl

